

Kl. 09.00 – 14.07

---

1 § Aktuell debatt: Problem och utmaningar i sjukvården

*Aktuell debatt:
Problem och
utmaningar i
sjukvården*

Anf. 1 GÖRAN HÄGGLUND (kd):

Fru talman! Det råder en akut brist på intensivvårdsplatser vid de allra flesta större sjukhus, rapporterade Sveriges Radios Ekoredaktion för någon vecka sedan. I det inslaget beskrev chefen för centralintensiven vid Karolinska sjukhuset här i Stockholm hur man, när en ny patient som behöver intensivvård kommer in, får ägna flera timmar åt att hitta en plats – tid som tas från vården.

En annan läkare beskrev i inslaget beskrev sin arbetssituation: ”Jag tvingas spela fia med knuff med patienterna.” Det betyder alltså att en vårdbehövande tvingas bort för att en annan ska få plats. Det går inte att utesluta, sägs det i inslaget, att platsbristen har lett till att patienter har kommit till skada eller avlidit.

Detta är en verklighet inom svensk sjukvård. Till verkligheten hör också att hälso- och sjukvården genomgår mycket stora förändringar. På sjukvårdssvenska heter det effektiviseringar, men det kan också beskrivas som ransonering av sjukvård. Effekten för många medborgare blir att tillgängligheten till vården minskar.

En del av vårdens företrädare, däribland socialminister Lars Engqvist, framhåller tvärsäkert att utvecklingen i huvudsak är bra och något att sträva efter. Men om man frågar patienter och vårdpersonal är det svårt att finna instämmanden.

Självfallet ska vården bedrivas effektivt, men frågan är om den utvecklingen som vi nu ser inom vården verkligen är eftersträvansvärd, om det inte finns anledning till kritik, till eftertanke och till en genomgång av vad som håller på att hända.

Det finns en väldigt stor oro ute bland medborgare, bland patienter, bland sådana som inte kommer till i vården och bland vårdpersonal. Detta måste självfallet tas på största allvar.

Det är skälet till att vi kristdemokrater har begärt den här debatten om den svenska sjukvårdens problem och framtid. Fia med knuff är inte värdigt vårt land.

Anf. 2 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Fru talman! För några veckor sedan presenterade Landstingsförbundet och Svenska Kommunförbundet en genomgång av utvecklingen inom

svensk sjukvård och av hur resurserna används. Rapporten är på många sätt en glädjande läsning.

Det utförs mer sjukvård i Sverige än i många andra jämförbara länder. Tillgängligheten är större, trots att Sverige har den absolut äldsta befolkningen i EU och därmed de största vårdbehoven.

En enastående medicinsk utveckling och en mycket kompetent personal har gjort att sjukvården i vårt land kan ta hand om alltfler och allt äldre patienter. Vårdtiderna har kunnat kortas, och alltmer av vården utförs nu utanför sjukhusen.

Exemplen på gjorda framsteg är många.

Överlevnaden i cancersjukdomar förbättras ständigt.

Sverige är ett av de länder i världen som har lägst dödlighet i hjärtinfarkt.

Här görs flest gråstaroperationer i Europa, och antalet ökar dramatiskt. År 2002 utfördes 80 000 gråstaroperationer jämfört med 32 000 operationer tio år tidigare. I dag är inte längre en svår synskada en mer eller mindre ofrånkomlig följd av åldrandet.

Under 2002 utfördes också 17 100 höftledsoperationer. Det är en ökning med 30 % på tio år. Hälften av patienterna är 75 år eller äldre.

Ett mått på den svenska sjukvårdens kvalitet är spädbarnsdödligheten, där vi tillsammans med Finland har de lägsta siffrorna i EU.

Till dessa siffror som redovisar sjukvårdens kapacitet kan vi dessutom lägga en rad undersökningar där en stor majoritet av medborgarna ger sjukvården ett gott betyg.

Vi har anledning av vara stolta över detta, men vi har ändå långt kvar innan vi kan vara nöjda.

Delar av svensk sjukvård lever inte upp till det som man som patient har rätt att förvänta sig. Det är alldeles för svårt att få kontakt med sin vårdcentral. Möjligheterna att få rådgivning per telefon är för begränsade. Det är inte heller godtagbart att en patient kan få vänta halvårsvis på en behandling som är medicinskt motiverad och som är beslutad.

Vi ser också allvarliga brister i vården av människor med psykiska sjukdomar. Det finns för få platser i slutenvården, och det är ett alltför utvecklat samarbete mellan de olika huvudmännen.

Fru talman! I samband med den allmänpolitiska debatten den 6 november 2002 – alltså bara åtta veckor efter valet – redogjorde jag här i kammaren för regeringens dagordning för sjukvårdspolitiken under mandatperioden. Jag sade då att inriktningen ska vara att sjukvårdspolitiken ska präglas av utveckling och förnyelse.

Under det dryga år som har gått har mycket hänt. Runtom i landet pågår ett omfattande arbete för att förnya organisationen och utveckla kvaliteten. Låt mig därför gå tillbaka till den tiopunktslista som jag då presenterade och redovisa det arbete som utförs. Jag ska ta upp punkt för punkt.

Punkt 1: Vi ska garantera patienten rätt vård i rätt tid. Hela den svenska sjukvården ska präglas av 0-7-90-regeln. Den innebär att det ska vara noll väntetid för att komma i kontakt med sin vårdcentral, att man ska få träffa sin läkare inom sju dagar och att man ska erbjudas behandling inom 90 dagar. Vid akuta fall gäller naturligtvis omedelbar behandling.

Sedan detta sades har statens direkta satsningar på handlingsplaner för utveckling av sjukvården ökat från 2002 till 2004 med 3 miljarder, från 1 miljard till 4 miljarder. Det innebär att vi sammantaget har satsat 9 miljarder kronor under en fyraårsperiod för att utveckla sjukvården. Till detta kommer att vi för varje år har satsat 1,25 miljarder kronor för att utveckla tillgängligheten. Vi har också meddelat att dessa satsningar på 4 miljarder plus 1,25 miljarder kommer att fortsätta under 2005 och 2006.

För att öka tillgängligheten har ett arbete startat med sikte på att införa ett nationellt telefonnummer till sjukvårdsupplysningen. Där ska medborgarna snabbt kunna få kvalificerad vägledning om hur de ska gå vidare med sina problem. Den nationella vårdlinjen ska garantera att patienten omedelbart ska få tala med utbildad vårdpersonal.

Punkt 2: Vi ska införa en nationell vårdgaranti. Vi socialdemokrater har lovat att införa en nationell vårdgaranti under denna mandatperiod. Det är så löftet har ställts ut. Detta blev också en av de centrala delarna i det 121-punktsprogram som regeringen, Vänsterpartiet och Miljöpartiet kom överens om inför samarbetet under mandatperioden. Också Landsstingsförbundets kongress – och det är viktigt – har fattat beslut om att införa en nationell vårdgaranti.

Sedan 2002, då jag presenterade dagordningen, har vi arbetat med att förbereda införandet av denna vårdgaranti. Det har bland annat skett genom att regering och riksdag har fattat beslut om stora satsningar på utveckling av vården och genom att alla landsting sedan den 1 januari förra året har beslutat att fritt vårdval ska gälla i hela Sverige. Det innebär att patienten själv får avgöra var i Sverige han eller hon ska få sin vård.

I den budget som presenteras i morgon avsätts resurser som möjliggör införandet av en nationell vårdgaranti nästa år och en rejäl satsning på psykiatrin.

Punkt 3: Vi ska öppna för en gränsöverskridande vård. Sverige spelar en central roll i det arbete som pågår inom EU om gränsöverskridande vård. En utvecklad samverkan mellan de europeiska högspecialiserade sjukhusen och den medicinska forskningen kan i framtiden erbjuda helt nya möjligheter både för svenska patienter och för den svenska vården. Genom EU-samarbetet får den svenska högspecialiserade vården möjlighet att vara med i utvecklingen av den europeiska sjukvården.

Punkt 4: Vi ska förnya sjukvårdens organisation. Personalen är sjukvårdens viktigaste resurs. Landstingen ska därför erbjuda stimulerande och utvecklande arbeten och arbetsmiljöer. Personalens kompetens och initiativförmåga måste tas till vara på ett mycket bättre sätt.

Runtom i landet pågår nu förbättringsarbete i så kallade genombrottsprojekt, där personalen med stor kreativitet lyckats få bukt med långa väntetider och stressiga arbetsförhållanden. Detta arbete ger ett bra resultat men behöver få större spridning. Denna process påskyndas av de Dagmaröverenskommelser som staten träffar med Landsstingsförbundet.

Punkt 5: Vi ska utbilda fler till framtidens sjukvård.

För att möta behovet av mer personal inom vården har regeringen ökat antalet utbildningsplatser. Läkarutbildningen utökas med 200 platser, och sjuksköterskeutbildningen har fått över 1 200 nya platser. Regeringen har också gjort insatser för att underlätta för personer med utländsk sjukvårdsutbildning att få svensk legitimation. Tio myndigheter

har fått regeringens uppdrag att ta fram en nationell strategi för att underlätta den framtida personalrekryteringen inom vård och omsorg. Deras arbete ska redovisas till sommaren.

Punkt 6: Vi ska förstärka primärvården.

Under de senaste åren har stora resurser avsatts för att utveckla vården, öka tillgängligheten och korta väntetiderna. Vi kan nu glädja oss över att sjukvårdens andel av BNP har passerat 9 %, enligt SCB:s senaste uppgifter. De kommande åren ska staten fortsätta att tillföra resurser. Handlingsplanen för utveckling av vården ska utvecklas i ett nytt samarbetsavtal till hösten med regeringen och landstingen.

De senaste åren har personalen ökat inom sjukvården, men ännu fler behöver anställas för att vi ska leva upp till 0-7-90-regeln och den nationella vårdgarantin. Vi behöver öka antalet läkare från 4 500 i dag till 6 000, det vill säga en läkare per 1 500 patienter inom primärvården.

Punkt 7: Vi ska utveckla den högspecialiserade vården genom att stärka den medicinska forskningen.

Arbetet med en översyn av den högspecialiserade vården är nu slutfört och en rapport har överlämnats till regeringen. Under år 2004 avser regeringen att lägga fram förslag om hur den högspecialiserade vården ska styras i framtiden.

Punkt 8: Vi ska se över äldreomsorgen.

Med tio års erfarenhet av ädelreformen har regeringen gett en utdare i uppdrag att undersöka om vården och omsorgen om de äldre i dag är organiserad på bästa sätt. I juni presenteras resultatet.

Punkt 9: Vi ska ha klara spelregler för relationen mellan sjukvården och företagen.

Vi socialdemokrater kan aldrig acceptera ett sjukvårdssystem med särskilda gräddfiler för dem som kan betala för sig. All offentligt finansierad sjukvård, oavsett vårdgivare, ska ges på lika villkor och följa samma regler.

För att förhindra att medborgarnas ekonomi avgör möjligheten till vård är det nödvändigt att skapa en tydlig gränsdragning mot kommersiella intressen. I februari träffade regeringen, Vänsterpartiet och Miljöpartiet en överenskommelse om vårdens ägarformer. Regeringen kommer att presentera ett lagförslag för riksdagen i höst.

Med en sådan tydlighet ges också förutsättningar för mer konstruktiva diskussioner mellan det offentliga och det privata näringslivet om framtidens samverkan. Medborgarna ska veta att förändringar av organisationen, driften och arbetsmetoderna inte syftar till att avlägsna sjukvården från allemansrättens principer. Och företagen ska veta inom vilka områden och efter vilka principer de kan delta i sjukvårdens utveckling.

Den sista punkten, fru talman, handlar om att vi ska bilda ett internationellt forum för vård på lika villkor. Sedan ett år arbetar ett sådant forum. I det deltar, förutom Sverige, Storbritannien, Kanada, Tyskland, Belgien, Nya Zeeland, Slovenien, Grekland, Chile och Brasilien. Tillsammans arbetar vi för att utveckla en vård på lika villkor.

Den debatt som vi för här i dag är inte nationell, den förs internationellt. Vi har samma strävan: Vården ska ske på lika villkor, och vi ska tillsammans förhindra att vi får en tudelad vård.

Anf. 3 GÖRAN HÄGGLUND (kd):

Fru talman! Tack, socialministern, för inlägget i den här diskussionen.

Det var väl klädsamt att socialministern nu erkände att det finns en rad problem som väntar på sin lösning, bland annat när det gäller platserna inom slutenvården. Något som vi kristdemokrater har aktualiserat under många år nu är den dramatiska minskningen av platser inom slutenvården, som naturligtvis delvis kan förklaras av den medicinsktekniska utvecklingen, men det räcker inte som förklaring. Tyvärr är det alltför som får allt längre till vården, allt längre till den trygghet som de behöver.

Socialministern tar också upp svårigheterna att komma i kontakt med vårdcentraler och så vidare, som är ett välkänt problem. Sedan går socialministern över till att relatera det tiopunktsprogram som riksdagen för ett par år sedan fått redovisat här i riksdagen. Det mest konkreta i det är en lagstiftning som förbjuder vård i andra former än de som passar det socialdemokratiska partiet.

Bara för att lyssnarna ska ha bakgrunden klar för sig lite grann kanske det kan finnas skäl att påminna om att det infördes en nationell vårdgaranti under den borgerliga regeringen, som satt fram till 1994. Den vårdgarantin avskaffades av Socialdemokraterna. Vi återkom i motion efter motion, år efter år här, men Socialdemokraterna avsåg det. Man ville inte ha det här.

Efter en förnyad ansträngning från de borgerliga partierna kom Socialdemokraterna under våren 2002 inför valet och sade att en nationell vårdgaranti behövdes, och det var ju bra. Den skulle införas 2003. Efter valet sköts det fram till den 1 januari 2004. Sedan skulle den införas under 2005. Och nu får vi klart för oss att vad som har sagts är att det kommer att ske under mandatperioden. Låt oss hoppas. Den som lever får se, får man väl säga i det här sammanhanget.

Den lista som socialministern här redovisar innehåller väldigt mycket av bra målsättningar men ganska lite av praktisk handling. Det är väldigt lite av konkreta förslag som riksdagen får ta ställning till, väldigt lite av konkreta förslag som förändrar verkligheten för de många människor som väntar i vårdköer i vårt land. Det är väldigt få åtgärder som innebär någon förändring för de många människor som jobbar inom vården och för vilka resursbrist och problem att få ägna sig åt sina verkliga yrkesuppgifter är en vardag i deras verksamhet.

I Göteborg ockuperas nedläggningshotade vårdcentraler, och över hela landet protesterar i dag människor mot nedläggningar av akutsjukhus. Om det finns någon genomtänkt strategi bakom de här nedläggningarna, bakom de här förändringarna, så har den inte presenterats för medborgarna. Här tycker jag att det finns all anledning att föra en diskussion om hur vården i framtiden ska organiseras, hur den ska se ut. Här är det kanske också på sin plats att klargöra att vi, precis som alla andra partier här i kammaren, vill ha en gemensam finansiering av vården. Men vi vill inte förbjuda att andra än den offentliga sektorn bedriver vården, såsom socialministern och hans parti vill göra.

Vårdköerna består. Hälften av alla patienter får inte vård inom tre månader, som målsättningen är. Väntetider för operationer och behandlingar på ett år eller mer är vanligt förekommande. Till och med spädbarn

*Aktuell debatt:
Problem och
utmaningar i
sjukvården*

ställs i operationskö. Är det här rimligt? Är det här tecken på en fungerande vårdsektor? Är detta tecken på att socialministern har lyckats hantera sitt fögderi under de sex år som han har varit socialminister? Vad vi ser är ju i praktiken en vådransonering där de kroniskt sjuka och äldre är de som blir lidande runtom i vårt land.

Så sent som i går talade jag med en man som har en kronisk sjukdom. Han hade den 16 februari sökt för att få träffa en läkare för ett vanligt besök. Han fick en tid den 20 april, alltså drygt två månader senare, för en vanlig provtagning och förnyelse av recept. Han var förhållandevis ung och klarade det här. Men hur ska många andra vårdtagare klara av att ha den framförhållning som krävs för att inte den nödvändiga medicinen tar slut? Är det här rimligt? Är detta ett tecken på en väl fungerande vårdsektor? Det tycker inte jag.

Min slutsats är att socialministern inte har klarat av sitt fögderi, utan här finns det väldigt mycket ytterligare som bör göras för att vi ska få en bättre situation i vården.

Några korta förslag: En nationell vårdgaranti bör naturligtvis införas, och vi väntar på ett förslag från socialministern på den punkten.

Vi behöver långsiktigt arbeta för att öka sjukvårdens resurser för att klara de behov som finns i dag och som vi kommer att möta i morgon i takt med en åldrande befolkning.

Vi behöver öka antalet vårdplatser. De neddragningar som har skett har passerat en gräns för länge sedan.

Vi behöver ta bort den stopplag som förbjuder vård i andra former än i offentlig regi och se till att vi får större frihet för andra att etablera sig på det här området. Vi behöver slå vakt om en nära sjukvård där de många människorna känner en trygghet genom en närhet till vården.

(Applåder)

I detta anförande instämde Ingvar Svensson, tredje vice talman Helena Höjj, Stefan Attefall, Lars Lindén, Olle Sandahl, Torsten Lindström, Chatrine Pålsson, Maria Larsson, Kenneth Lantz, Peter Althin, Dan Kihlström, Lars Gustafsson, Inger Davidson, Rosita Runegrund, Ulrik Lindgren, Sven Gunnar Persson, Ragnwi Marcelind, Per Landgren, Ingemar Vänerlöv, Sven Brus och Yvonne Andersson (alla kd).

Anf. 4 CRISTINA HUSMARK PEHRSSON (m):

Fru talman! Jag läste nyligen om en äldre man som fick besked från kirurgkliniken i Linköping. Där stod det att han kunde opereras tidigast september 2007. Detta är inga siffror som redovisas i Landstingsförbundets databaser över väntetider, men det är exempel på en verklighet som möter många människor i dag.

Den starkaste myten inom vården är att man måste begränsa utbudet, eftersom patienternas efterfrågan på vård annars kan vara omätlig. Jag menar att det är få som söker vård i onödan. Att sitta timal i ett väntrum är ingen höjdare.

Däremot kan det självklart förekomma onödiga vårdkonsumtion, men det beror ofta på att patienterna försummas i vården. Det handlar om patienter som betraktas som besvärliga och krävande och som sjukvården hela tiden hänvisar vidare. Göran Hägglund kallar det som fia med knuff.

Jag kan också kalla det för ett spel med svartepetter. Ingen vill stå kvar med kostnaden.

Fru talman! De flesta är överens om att sjukvårdens största bekymmer i dag heter bristen på resurser eller fel utnyttjade resurser. Om man arbetar hårt, opererar och behandlar fler, utnyttjar utrustningen bättre och samtidigt spar pengar åt försäkringskassan, vad händer då? Jo, klinikens prestationer ökar, och då kräver huvudmannen neddragningar. Man tvingas släcka ned operationslamporna i november, man ger patienten en tid till doktor i februari och läkarna uppmanas att ta ut kompladighet.

Fru talman! Om Sverige hade kunnat hålla jämna steg med OECD under åren 1970–2000 hade vi troligtvis haft 30 miljarder kronor mer till vården, enligt Socialstyrelsens lägesrapport för 2003. I Sverige har landstingens sammanlagda underskott varat i elva år i sträck. I Finansdepartementets egen *Långtidsutredning 2003* ställs frågan: Hur länge kan man hålla på att vandra på denna knaggliga väg? Man ger själv ansvariga politiker rådet: Gör någonting, gör någonting nu, reformer tar tid. Men regeringen reagerar inte. Det finns andra som inser problematiken. I dag sparar inte längre föräldrar till sina barn och barnbarn. Man sparar till kommande ögonoperationer, till en hörapparat eller kanske en ny knäled.

Det krävs kraftfulla åtgärder för att uppnå en hållbar finansiering av vården om vi ska kunna säkerställa en god vård på lika villkor och en fortsatt solidarisk finansiering. I dag har vi, fru talman, inte vård på lika villkor. Det finns tydliga tecken på att också den solidariska finansieringen håller på att urholkas, Lars Engqvist.

Fru talman! Utvecklingen i andra europeiska länder går mot större valfrihet, ökade patienträttigheter och en modernare organisation. Det är en väg som också Sverige borde slå in på. I dag tillåts svenskar, efter utslag i EG-domstolen, att få vård ute i Europa. Där finns en tilltro till vårdens utveckling som inte finns här hemma. Mycket tydligt framgår detta i ett debattinlägg som fanns i Svenska Dagbladet den 11 april i år. Där utmålar Landstingsförbundets socialdemokratiska ordförande Lars Isaksson patienternas möjlighet till vård ute i Europa som ett hot.

I andra länder ser man det tvärtom som en möjlighet, och man bejaktar denna fria rörlighet. Problemet för Lars Isaksson och för socialminister Lars Engqvist heter faktiskt bristande tilltro till en framgångsrik svensk hälso- och sjukvård. Detta, observera det, kommer från två av våra främsta företrädare för hälso- och sjukvården i det här landet.

Varför inte, Lars Engqvist, visa handlingskraft och satsa på hälso- och sjukvården, satsa på forskningen, på IT och bioteknik? Då kan också vi hälsa patienter välkomna hit till vårt land. Varför bygga murar kring den svenska vården och se varje utflyende patient som ett misslyckande?

Fru talman! Det är också dags att släppa in entreprenörer i vården. Det finns många goda exempel på det. Många försöker Lars Engqvist i dag skrämna i väg, bland annat till England.

Jag ska ge ett par exempel.

Nacka närsjukhus utför ortopediska operationer med kortare väntetider och till lägre pris än jämförbara sjukhus i Stockholm. S:t Görans sjukhus har avtal med landstinget om samma vård som övriga sjukhus i staden, men billigare och minst lika bra. Vinsten för landstinget i Stockholm motsvarar 1 700 höftledsoperationer.

Nacka geriatriska kom tvåa i en internationell tävling om den bästa arbetsplatsen. Microsoft kom etta!

Fru talman! Det finns i dag signaler om att landstingen vill ändra indikationer på operationer för att på så sätt krympa vårdköerna. I dag är väntetiderna längre för operationer i knä, höft eller för att utprova hörapparat. När det gäller gråstaroperationer finns det signaler om i dag att man ska ha en betydande synnedsättning innan en operation ska utföras. I Östergötland talar man till och med om att kalla in anhöriga för att hjälpa inom sjukvården. Är det en tillfällighet, Lars Engqvist, att det mycket handlar om äldres problematik? Jag vill fråga Lars Engqvist: När får vi se en vård på lika villkor i landet? När får patienterna den starkare ställning som de förtjänar? När, Lars Engqvist, får vi se en hållbar finansiering av sjukvården?
(Applåder)

Anf. 5 BO KÖNBERG (fp):

Fru talman! Mycket är bra i svensk sjukvård och omsorg. Vårdpersonalen gör enormt stora insatser varje dag för att hjälpa dem som behöver hjälp och omsorg. Men det finns också betydande brister i den svenska sjukvården. Vad allmänheten oftast pekar på är tillgänglighet i primärvård och de långa vårdköerna. Men det finns också andra brister.

Vad gäller tillgängligheten i primärvården konstaterar även socialministern att framkomligheten är dålig. Framför allt handlar det om att vi har en fortsatt stor brist på husläkare. Det är i själva verket så att när man från Socialstyrelsens sida frågar hur stor del av befolkningen som anser sig ha husläkare är det i praktiken färre som anser det i dag än 1994, efter nio år av socialdemokratisk regering. Under de år det fanns en borgerlig regering ökade antalet husläkare med i storleksordningen 1 400 på tre år. Under Socialdemokraternas nio år har det kanske ökat med 300–400 eller någonting sådant. Det är inte konstigt att bristen är mycket stor på husläkare. Det upplevs konkret av medborgarna.

Vårdköerna är mycket långa, på många håll extremt långa. Även på den punkten kan man konstatera att det är längre vårdköer i vårt land och en lägre andel som kommer fram än 1994. Det konstiga med vårdköerna är att operationerna ändå ska göras. Det är mycket få som blir friska i kön, och det är förhoppningsvis ganska få som avlider under sin tid i kön, för operationen ska ändå göras. Det var den insikten som gjorde att den borgerliga regeringen anslog vad man kan kalla för puckelpengar 1992 för att landstingen skulle få resurser att ta bort puckeln och sedan sköta verksamheten med korta köer.

Det är inte bara det som brister i svensk sjukvård. Inom psykiatrin råder stora brister. Det behövs mycket mer av samarbete, och det behövs mer resurser. En hel del beslut som har fattats har varit korrekta, en del behöver ses över. Det rör framför allt frågan om samarbete. Inom psykiatrin dem som har mer än ett problem.

Ett annat stort bristområde är äldreomsorgen och äldreomsorgen. Det är färre som får hjälp nu än tidigare. Pressen på de anhöriga ökar ständigt. Vi får rapporter om det nästan dagligen. Inom äldreomsorgen behövs mer resurser, framför allt mer personal.

Även inom akutsjukvården finns det problem vad gäller platser. Det handlar bland annat om intensivvårdsplatser.

Som jag konstaterade har den socialdemokratiska regeringen haft mer än nio år på sig att klara detta. Personen Lars Engqvist har haft ungefär fem och ett halvt år på sig att hantera dessa frågor.

Summan av den socialdemokratiska politiken på sjukvårdsområdet under de här nio åren kan sammanfattas i några få ord. Den är för monopolistisk. Det som sker sker för sent. Det som sker sker för lite.

Vad gäller det monopolistiska inslaget är det bara att konstatera att det mycket raska beslut att ta bort möjligheten för husläkare att etablera sig och konkurrera med landstingets verksamhet om patienter som fattades av den nya socialdemokratiska regeringen för nio år sedan inte har lett till några förbättringar av situationen på husläkarområdet utan tvärtom, vilket vi sade från borgerligt håll när det ägde rum.

En mycket stor del av regeringens tid när det gäller sjukvårdsområdet tycks ägnas åt frågan om ägarformerna på sjukhusen. Detta är uppenbarligen i många sammanhang viktigare än innehållet.

När det gäller frågan om husläkarutbyggnaden finns det en uppgörelse mellan några partier. För några år sedan handlade det om att det skulle ske en snabb utbyggnad av husläkarna. Jag var med om de samtalen med Lars Engqvist, och ville att det skulle gå några år snabbare. Från socialdemokratiskt håll var man angelägen om – och det blev också majoritetsbeslutet i riksdagen – att det skulle kunna hålla på till 2008. Ingenting tyder i dag på att man kommer att klara den målsättningen.

Vårdgarantin fanns under de åren, och avskaffades av Socialdemokraterna. I en utredning ledd av Socialdemokraterna och den nuvarande försvarsministern Leni Björklund för sju år sedan – 1997 – föreslogs en återgång till en vårdgaranti av den modell som hade funnits under den borgerliga tiden. Det är alltså sju år sedan.

I dag har vi fått ett besked om att det ska bli vårdgaranti nästa år. Det beskedet har vi fått många gånger förut – att det ska ske nästa år. Vi får väl se vad som händer den här gången.

Skulle det mot förmodan bli en vårdgaranti 2005 är det ”bara” tio förlorade år för patienterna på grund av Socialdemokraternas hantering av frågan om vårdköen.

När det gäller sjukförsäkringspengar till vården är det för sent och för lite. I dag är det inte bara Folkpartiet och några av de andra borgerliga partierna som pekar på det självklara att man ska kunna använda sjukförsäkringspengar till vården utan också Läkarförbundet och nu senast Riksförsäkringsverket – lett, som bekant, av en minister från en regering med samma färg som den nuvarande.

Det som jag, och förmodligen många andra i vårt land, skulle vilja veta är om det kommer att hända någonting med husläkarna. Kommer Lars Engqvist att ta intryck av att våra vänner i Norge lyckats genomföra det med en modell som liknar den som den borgerliga regeringen hade? Kommer det verkligen att bli en vårdgaranti nästa år? Hur kommer det att gå med sjukförsäkringspengarna till vården?
(Applåder)

Anf. 6 INGRID BURMAN (v):

Fru talman! Bilden av den svenska sjukvården är komplex. En bild som man hittar i Landstingsförbundets rapport är att allt färre åstadkommer alltmer och med bättre resultat. Höft- och knäledsoperationer för

patienter som är äldre än 85 år har till exempel tredubblats på tio år. Antalet starroperationer har, som vi tidigare har hört, ökat från 30 000 år 1990 till 82 000 år 2002. Spädbarnsdödligheten halverades under 1990-talet och har fortsatt att gå ned under början av 2000-talet. Vi tillhör de länder i världen som har lägst dödlighet efter hjärtinfarkter och så vidare.

Den här listan kan göras lång.

Innebär det att vården är utan problem? Nej. Vi kan också konstatera – som talare före mig har gjort – att det finns långa väntetider för vissa diagnoser och att väntetiderna varierar mellan landstingen. Vi har bristande tillgänglighet på en del platser när det gäller en del behandlingar. Antalet vårdplatser är för litet. Vi har en psykiatri som saknar resurser.

Vi kan läsa i Socialstyrelsens rapport att kvinnor får billigare läkemedel än män, att kvaliteten och tillgängligheten brister för äldre kvinnor, att kvinnor inte får tillgång till by-passoperationer i den utsträckning som är motiverad och så vidare.

Även problemlistan kan göras lång.

Sedan början av 1990-talet har sjukvården genomgått stora förändringar. I dag är det 20 % färre anställda inom vården än 1993. Vårdtiderna har minskat med 25 %. Landstingsförbundet och Kommunförbundet konstaterar i sin rapport *Utvecklingen i svensk hälso- och sjukvård* att patienterna ändå verkar ha klarat sig hyfsat när det gäller den medicinska kvaliteten, om man tittar på statistiken, men personalen har fått försämrad arbetsmiljö och ett minskat förtroende för sjukvårdssystemet. Det är allvarligt.

Svensk sjukvård är i internationell jämförelse kostnadseffektiv. År 2001 avsatte vi 8,7 % av BNP till sjukvården. Det är att jämföra med USA:s 13,9 % och Tysklands 10,7 %. När vi mäter kvaliteten ligger vi ändå ofta i topp.

Ska vi lösa sjukvårdens problem samtidigt som vi har en åldrande befolkning och samtidigt som vi glädjande nog gör alltfler medicinska framsteg som innebär att vi kan bota och behandla alltfler, måste vi också avsätta mer resurser till vården.

Det handlar om att öka tillgängligheten. Det handlar om att bygga ut närsjukvård. Det handlar om att öka resurserna och ta fram en handlingsplan för psykiatrin. Det handlar också om att kunna styra patientströmmarna till den rätta vårdnivån. Det handlar om att satsa på förebyggande insatser, – jag har saknat det i diskussionen hittills – inte minst på alkoholorområdet, men även på andra folkhälsoområden.

Det handlar också om att se till att det finns fler läkartimmar i serviceboenden för att möta de äldres behov. Även listan på de insatser som behöver göras kan göras lång.

Vårt svenska system med sjukvård på lika villkor, och framför allt att den ska ges efter behov, förutsätter att våra gemensamma sjukvårdsresurser fördelas till de vårdområden där de största behoven finns. Alla ska ha samma rätt till sjukvård. Det innebär att privatiseringar och marknadstänkande inte är någon lösning på sjukvårdens problem. Marknadstänkande bygger på att den enskilde väljer vilken vara han vill köpa och till vilket pris. Sjukvården är inte en vara på en marknad i den bemärkelsen eftersom sjukvården betalas med gemensamma skattepengar. Det ska i sin tur garantera att alla ska ha samma rätt till sjukvård.

I den budget som ska presenteras här i kammaren på torsdag tillförs också kommuner och landsting mer resurser, precis som i varje budget sedan samarbetet med Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet inleddes 1998.

Jag menar att det är bra att vi kontinuerligt har kunnat öka anslagen till vården, samtidigt som jag är medveten om att statsanslaget är en försvinnande liten del av vårdens finansiering. En aktiv arbetsmarknadspolitik för att öka landstingens skatteintäkter är minst lika viktig som att öka statsanslagen.

Ska sjukvården kunna utvecklas i en takt som den åldrande befolkningen kräver och som den medicinska utvecklingen ger möjlighet till krävs resurser. Vi menar att det är rimligt att vårdens andel av BNP ökas till 10 %. Vi hörde socialministern säga att vi just har passerat 9 %. Låt oss behålla ambitionen med 10 %.

Även om vi vet att BNP är ett dåligt mått är vi överens med regeringen om det så kallade 121-punktsprogrammet och att satsa ytterligare resurser på vården. Det handlar om att vården ska ges till människor efter behov.

Socialstyrelsen har just presenterat en rapport som heter *Jämställd vård – könsperspektiv på hälso- och sjukvården*. Den visar bland annat att kvinnor, och särskilt äldre kvinnor, oftare än män drabbas av kvalitetsbrister och problem.

Jag skulle vilja höra socialministern reflektera över den rapporten, som faktiskt visar att vården inte alltid ges på lika villkor utan att det finns könsspecifika skillnader.

(Applåder)

Anf. 7 KENNETH JOHANSSON (c):

Fru talman! När man följer utvecklingen av den svenska vården blir man imponerad av mycket. Vi har en vårdpersonal som ger både mer och bättre vård nu än i början av 90-talet, trots att antalet anställda inom vården har minskat med 70 000 personer under samma tid. Våra kompetenta och hårt arbetande sjuksköterskor, undersköterskor och läkare är troligen i världsklass när det gäller att ge en bra, modern och samtidigt omtänksam vård.

Men tyvärr är bristerna trots personalens insatser betydande. Väntetiderna för att få vård är fortfarande för långa. Det är helt orimligt att till exempel gamla människor med begränsad tid kvar att leva ska behöva vänta många månader och ibland år på att få höftleden eller starren opererade.

Besparingstrycket är stort och tvingar fram prioriteringar som börjar kännas stötande. Personalen har en pressad arbetssituation och har fortfarande otillräckligt med inflytande. Bristen på personal är redan besvärande men kan bli ett riktigt hot framöver. Skulden måste sökas högre upp, inte bland vårdpersonalen. Nej, felet sitter nog oftast högst upp i röret, här i denna kammare och i regeringskvarteren norr om Strömmen. Visst har socialminister Lars Engqvist och hans kompisar gjort en del saker, mest då Centerpartiet har medverkat, till exempel när vi vågade oss på att skära bort 8 miljarder från försvaret och skicka dem till vårdsektorn. Vi smidde om kanoner till sjukhussängar. Vi tog från pansar och gav till psykiatrin, om man så vill. Det gjorde vi bra, Engqvist.

Den nationella vårdplanen som vi lade fram som villkor för kanonpengarna blev rätt bra. Vi satsade på psykiatrin, vårdkedjorna kring de äldre och tillgängligheten som är så viktig för många människors trygghet. Och vi har följt upp detta och kan se att landstingen efter förmåga arbetar för att göra verklighet av vår plan. Det gjorde vi bra.

Men jag har också en känsla av, herr socialminister, att så fort som du ska bestämma på egen hand eller tillsammans med stödpartierna till vänster, då går det på tok. Jag tänker på alla dina löften om vårdgaranti som visar sig vara tunn luft. Vi har den finansiella samordningen, den enkla men geniala idén om att man ska kunna göra passiva sjukförsäkringspengar till aktiva vårdinsatser, ett system som finansierar sig självt mer än väl genom att sjukskrivningstiderna blir korta. Och jag tänker naturligtvis – men nu blir jag lite vred på dig, Engqvist – på mångfalden i vården. Du skrev ju under på att du gillade mångfalden med privata och kooperativa alternativ när vi skrev den nationella handlingsplanen. Men så gör du upp med Vänstern och Miljöpartiet om nya stopplagar för mångfalden inom sjukhusvården. Var finns logiken? Tror du på mångfald eller stopplagar?

Fru talman! Jag tror inte att vi kommer undan resursfrågan. Försvarsmiljarderna räcker inte i det långa loppet, och landstingsskatten kan inte höjas mer. Ändå måste pengar fram. Jag har nämnt finansiell samordning. Det är faktiskt ett viktigt sätt att mobilisera mer resurser genom att passiva bidragspengar görs om till vård. Men det behövs också ekonomisk tillväxt och breddade skattebaser för landstingen.

Fru talman! Det finns de som ropar på förstärkning av vården. Jag tror att det är helt fel väg att gå. Min vision är en hälsofrämjande hälso- och sjukvård. Där ska närvården vara stark, där ska stödet till förebyggande insatser vara starkt, där ska hjälpen till egenvård vara framträdande, där ska bättre information om till exempel läkemedel och om ett förbättrat samarbete mellan kommunernas hemtjänst när det gäller de äldre och så vidare vara tongivande i arbetet. Det är en vision där vårdcentralen och primärvården blir viktigare, och operationssalarna kommer in i nästa steg i processen. För att skapa en sådan hälso- och sjukvård tror jag att det behövs ett huvudmannaskap med en regional förankring och en demokratiskt vald ledning.

Fru talman! Det finns skillnader mellan de borgerliga partierna, men det finns också mycket som förenar, framför allt att vi över huvud taget vill göra något. Där är skillnaden mot regeringens passivitet tydlig. Vi vill tillföra pengar och utforma drivkrafter som ger en nationell vårdgaranti. Vi ser möjligheterna i mer mångfald i vårdsektorn och större möjligheter för personalen att pröva sina idéer. Flera av oss ser också möjligheten att föra resurser från passiva bidrag till aktiva vårdinsatser och därigenom öka vårdens resurser. Vi sluter upp kring principen om valfrihet och om att systemen ska anpassas efter människan och inte tvärtom.

Fru talman! Med en ny och modern regering med ett starkt centerparti skulle den svenska vården, som redan har en högt kvalificerad personal, få chansen att bli verkligt världsledande.

Anf. 8 KERSTIN-MARIA STALIN (mp):

Fru talman! Ärade kamrater, åhörare och TV-tittare! Det är svårt att på sex minuter kasta sig in i hela den stora hälso- och sjukvårdsdebatten.

Jag tänkte därför utgå från de två skrifter som många har talat om, nämligen Socialstyrelsens skrivelse om hälso- och sjukvård och Svenska Kommunförbundets och Landstingsförbundets skrivelse om utvecklingen i hälso- och sjukvården. En kamrat i mitt utskott sade att det var en riktig rysare. Jag håller till viss del med om det, framför allt avsnittet om skolhälsovården. Det är verkligen en riktig rysare. Där står:

Det fanns oftast minimal tid att ägna sig åt skolhälsovårdsuppdraget. Intresset var skiftande i olika kommuner. Det var en stressig arbetssituation, och man hann inte med eleverna. Skolpsykologerna och skolkuratorerna var alldeles för få i flera kommuner och saknades helt ibland.

Psykiatriavsnittet är också psykiskt i hög grad en rysare. Och jag påminner socialministern om att hålla tag i detta med rätt vård i rätt tid.

I Socialstyrelsens skrift står det på framsidan att den handlar om folkhälsa och sociala förhållanden. Men avsnittet om folkhälsa handlar om spädbarnsdödighet, förväntad medellivslängd och åtgärdbar dödlighet. Det var ett nytt uttryck för mig. Och det avsnittet är väldigt tekniskt beskrivet och saknar mycket analys.

Det är något förmildrande att det under avsnittet om psykiatrisk vård står:

”Tidig upptäckt och tidiga samordnade insatser är grundläggande för att kunna ge effektiv vård, behandling och sociala insatser. Det handlar om att förena insatser från bland annat polis, kriminalvård, socialtjänst, barn- och ungdomspsykiatri, rättspsykiatri, allmänpsykiatri, skolhälsovård och beroendevård.”

Jag skulle kunna lägga till väldigt mycket att detta också skulle hindra mer än missbruk, psykiska problem och asociala inslag. Det skulle också hindra sjukdomar av olika slag och sjukskrivningar.

Men detta var allt om förebyggande arbete. Här saknas också beskrivningar och analyser – tabeller och beräkningar. Det går att ekonomiskt räkna ut vad man tjänar på att till exempel förhindra en brottslig karriär, en missbrukarkarriär eller en sjukdomskarriär.

Den skrift som socialministern hänvisade till sades vara glädjande. Mig gläder den inte. Den handlar mest om organisation och om strukturomvandlingar.

Hälso- och sjukvården har länge drabbats av omorganisationer. Omorganisationer påbjudna uppifrån har varit vardagsmat, och en blind tro på att omorganisationer ska lösa allt har funnits. Allt färre åstadkommer alltmer och med bättre resultat. Det har jag hört många gånger i denna sal, och det har funnits med i många överskrifter när det gäller omorganisationer.

Tekniskt sett är det allt bättre resultat – ja, men ett sämre bemötande och ett sämre tillstånd när det gäller hur personalen mår.

I mitten av 1980-talet då jag jobbade i landstinget var jag på ett stort seminarium för hela landstinget i Dalarna. Det skulle handla om arbetsskador. Jag trodde att det skulle handla om tunga lyft och sådant. Redan då var alltså orsaken till arbetsskador och till sjukskrivningar omorganisationer. Detta hade jag sedan med mig i socialförsäkringsutskottet förra mandatperioden, men det var svårt att få gehör för att just det här var en orsak till sjukskrivningar.

Jag vill också passa på att säga att mångfald inte är endast olika huvudmän utan också olika sätt att bedriva vård.

Hittills har dagens inlägg här mycket handlat om teknik. Men ämnet är ju inte bara problem, utan det gäller också utmaningar. En stor utmaning är att satsa förebyggande *och* långsiktig. Vi har en väldigt kortsiktig finanspolitik över huvud taget. Det är fruktansvärt att så intensivt kämpa med en vårbudget och en höstbudget, med en vårbudget och en höstbudget och så vidare. Man borde se mycket längre framåt.

I går startade i Aftonbladet en serie om självmord, "Barnen som inte vill leva". Många unga mår så dåligt att de faktiskt hellre vill dö. Men det talar vi aldrig om. Självmord speciellt bland unga är tabubelagt. Trots att det bland unga är så vanligt med självmord finns det en liten, liten enhet på Karolinska Institutet som tillåts jobba med detta som är så stort och så allvarligt.

Jag vill senare under de två minuters talartid som jag har kvar återkomma lite mer om det förebyggande, om barn och ungdom och lite om komplementärmedicin.

Anf. 9 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Fru talman! Först vill jag göra en liten kommentar till Kerstin-Maria Stalins påpekande om nämnda rapport. Jag gick snabbt igenom detta och fann att i rapporten från Landstingsförbundet och Kommunförbundet finns det 37 olika diagram. 24 av dessa handlar om medicinska behandlingar i svensk sjukvård och om behandling av patienter, så det är inte sant att detta i huvudsak är en organisatorisk redovisning. Det är i huvudsak en skildring av medicinsk utveckling inom svensk sjukvård.

Till Göran Hägglund vill jag säga att jag blev en smula positivt överraskad av hans inlägg. På TT i går såg jag att en ledamot av denna kammar har ägnat all sin kraft åt att försöka hitta på en sorts personliga angrepp på mig. Jag vill ge Göran Hägglund ett gott råd: Ägna tid och kraft åt att fundera på hur sjukvården ska utvecklas – kom med idéer och förslag om hur den ska utvecklas! Det är ingen bra strategi att ägna all kraft åt personliga påhopp.

Det gjorde inte Göran Hägglund, utan han ägnade sig, som sagt, åt reflexioner kring sjukvården. Detta är glädjande. Jag tycker att det fanns en stor samstämmighet när det gäller såväl beskrivningen av sjukvårdens problem som beskrivningen av de uppdrag som vi står inför. Nu återstår egentligen bara några grundläggande frågor som handlar om efter vilka värden vården ska utvecklas.

Göran Hägglund och Kristdemokraterna ger inte entydiga besked beträffande två frågor som väldigt många människor ställer sig.

Den första frågan är: Varför vill Kristdemokraterna inte förhindra gräddfiler i vården – varför är man inte tydlig om att den offentligt finansierade vården aldrig får bli en plattform för privata försäkringsbolags försäkringsförsäljningar? Om jag kan få ett besked från Göran Hägglund på den punkten vore det glädjande.

Den andra frågan är: Varför vill inte kd försäkra sig om att vinster i den offentligt finansierade vården stannar i vården – varför kan Kristdemokraterna inte vara tydliga på den punkten?

Gärna entreprenörer, gärna avtal med entreprenörer inom den offentligt finansierade vården, men vinsten ska stanna för att utveckla vården och gå till personalen, till medicinska behandlingar eller till annat utvecklingsarbete.

Det är nog på de två punkterna som vi mest skiljer oss. Beskrivningarna är vi överens om. Problembeskrivningarna är vi överens om. Men vi är uppenbart inte överens om efter vilka värden svensk sjukvård ska utvecklas. Om Göran Hägglund kunde utveckla sina tankar på det området skulle jag vara glad.

Till Cristina Husmark Pehrsson, som kritiserar Landstingsförbundets ordförande och Kommunförbundets ordförande för en artikel i Svenska Dagbladet, vill jag säga att jag tror att hon har missuppfattat frågeställningen. Det finns en stor samstämmighet också inom EU om att sjukvård ska vara en nationell angelägenhet. Vi vill försäkra oss om att varje medlemsstat själv förfogar över besluten om sjukvårdens utveckling och över prioriteringen av sjukvården – hur man ska fördela resurserna, hur mycket man ska satsa på sjukvårdens utveckling och så vidare.

Det är viktigt att det markeras i det nya fördrag som ska tecknas att sjukvård inte är en EU-kompetens utan att sjukvård är en nationell kompetens där medlemsstaterna förfogar över besluten. Detta hindrar inte att man utvecklar ett samarbete över gränserna.

Som jag i mitt tidigare inlägg påpekade går det att kombinera ett beslut och en entydig hållning när det gäller medlemsstaternas möjligheter och en utveckling av samarbetet mellan sjukhus, inom den högspecialiserade vården och, framför allt, mellan forskningen på det medicinska området – detta för att se till att vi länkar samman medlemsstaternas olika sjukvårdssystem med varandra, helt enkelt för att skapa en bättre sjukvård för de europeiska medborgarna.

Jag skulle också något vilja kommentera det som Bo Könberg sade men talartiden räcker inte för det, så jag återkommer i nästa inlägg till Bo Könbergs frågor.

Anf. 10 GÖRAN HÄGGLUND (kd):

Fru talman! Jag börjar med socialministerns två frågor. Den ena handlar om varför vi kristdemokrater inte vill förhindra gräddfiler inom vården. Där får man väl säga som vi politiker gillar att säga: Frågan är fel ställd.

Vi vill förhindra gräddfiler inom vården. Problemet är att den politik som Socialdemokraterna bedriver leder fram just till en ordning där den som har den tjockaste plånboken köper sig förbi de vårdköer som finns vid sidan av en offentlig vård som inte fungerar fullt ut.

Svaret är alltså att vi vill förhindra gräddfiler. Men problemet är att Socialdemokraternas politik leder till att gräddfiler faktiskt etableras i vårt land.

Varför vill Kristdemokraterna, frågade socialministern också, inte försäkra sig om att eventuell vinst ska stanna inom vården? Ja, det är samma sak här: Det handlar om att erbjuda många olika möjligheter med en offentlig finansiering. Där är det också så, får man understryka, att socialministern själv i Dagens Medicin har sagt att det när det gäller stopplagarna egentligen inte är hans egen uppfattning, utan det är samarbetet med Vänsterpartiet som har drivit honom till de här stopplagarna. Jag skulle gärna vilja höra socialministern utveckla sin egen syn på dessa frågor.

Vad som är regeringens politik efter samarbetet med Vänsterpartiet är uppenbart – tyvärr. Men är det också socialministerns egna uppfattningar? I så fall har Dagens Medicin refererat honom fel.

När det gäller den rapport som det nu många gånger har refererats till, *Utvecklingen i svensk hälso- och sjukvård*, sägs det från Ingrid Burman och från socialministern att det är en glädjande läsning. Jag vet inte om det finns någon vårdkö för selektivt synfel. I så fall är det möjligt att man skulle försöka sluta upp i den vårdkön för att få det synfelet åtgärdat.

Här är det ju nämligen så att det redovisas väldigt mycket som inte är fullt så muntert, bland annat när det gäller vårdplatserna i Sverige eller de många nedläggningar av akutsjukhus som sker i vårt land. Häromdagen kunde vi läsa i Dagens Nyheter hur man beskriver att det på 60-talet fanns 115 akutsjukhus i landet – 2003 finns det 60 kompletta akutsjukhus kvar, och prognosen säger att 30 av dem kommer att försvinna. Är detta en önskvärd utveckling?

Här vill jag vara prövande och sökande, för jag är inte alldeles säker på vad som är det optimala antalet. Men jag är mycket bekymrad över en utveckling där sjukhus läggs ned på löpande band och det blir allt längre till vården för alltfler människor. Tillgängligheten försämras. Det måste naturligtvis alltid ställas mot behovet av en koncentration för att kunna få en kompetens som är så hög som möjligt på varje enhet. Men går vi nu inte för snabbt fram? Sker det inte för dramatiska förändringar av vården i vårt land? Det blir väldigt svårt att backa hem denna process om det visar sig att detta är fel, vilket jag tillåter mig att tro.

Det kan inte vara alldeles angenämt att vara socialminister och ansvarig för vården i en regering som inte förmår att åstadkomma de resurser som faktiskt fordras till det här området. Vi har en resursbrist i dag, och vi kommer att få en än större brist i morgon när andelen äldre ökar i en dramatisk takt. Jag avundas inte socialministerns uppgift, men den är likafullt oerhört angelägen. Jag hoppas att de många goda orden i dag ska omsättas i praktisk handling. Det behövs, för människor behöver känna trygghet i sin tillvaro och trygghet inför ålderdomen och vara medvetna om att man inte behöver vänta särskilt länge när man behöver vård och omsorg.

(Applåder)

Anf. 11 CRISTINA HUSMARK PEHRSSON (m):

Fru talman! I dag är patienter sjukskrivna i stället för i arbete. Prioriteringar införs, och vårdkedjor brister. Nytänkande och initiativ motverkas. Politiker styr, och underskotten växer. Alltfler betalar vården två gånger: först via skatten och sedan via en sjukvårdsförsäkring.

Fru talman! Vi står inför ett vägval. Det handlar om en gränslös vård eller ett landstingsmonopol till varje pris och om vi ska ha en mångfald av vårdgivare eller om vi ska ransonera vården. Det handlar om behovet av en långsiktig finansiering av vård och omsorg eller fortsatt tro på ökad skattekraft.

Moderaterna vill att pengarna ska följa patienten till den vårdgivare man väljer. Vi har avsatt 3 ½ miljard kronor till en vårdgaranti. Socialdemokraterna röstar emot. Vi vill införa ett ersättningssystem som ger vården betalt för det man verkligen gör. Vi vill också införa en nationell finansiering, inte ett förstatligande av sjukvården, som garanterar en

likvärdig vård i hela landet. Vi har snart inga militära enheter att lägga ned för att hämta pengar ifrån.

Jag vill, fru talman, påminna om Moderaternas förslag om finansiering av vård och omsorg av äldre. Vi har i många år vädjat till denna riksdag och till Socialdemokraterna att anta vårt förslag om att tillsätta en parlamentarisk utredning där vi, precis som vid pensionsuppgörelsen, med alla partier kommer överens om en lösning för att garantera en god och hållbar finansiering av äldreomsorgen på sikt, en lösning som håller över tid och håller över val.

Avslutningsvis, herr socialminister: Varför inte lyssna till Långtidsutredningen, som uppmanar regeringen att göra någonting och göra det nu? Det hastar när det gäller finansieringen, både av sjukvården och av vården av äldre.

Anf. 12 BO KÖNBERG (fp):

Fru talman! Socialministern hann inte riktigt med Folkpartiet i sitt förra inlägg, men jag ser fram emot hans nästa inlägg.

Göran Hägglund uppmanade han att komma med idéer. Det tycker jag är en bra idé. Jag hoppas att han vill att även andra kommer med idéer.

Då är det så här, Lars Engqvist, att vi i Folkpartiet liberalerna har försökt – och vi har försökt, och vi har försökt. Men tyvärr har vi under en stor del av de senaste 30 åren ju haft en socialdemokratisk regering.

Vi förde fram idén: Vore det inte bra om alla människor i Sverige hade en egen läkare att vända sig till, en person som kände dem och som de kände? Vi kallade det husläkare. Det är bara 29 år sedan.

Vi förde fram idén: Vore det inte bra att alla som ville ha ett eget rum inom långvården skulle få det? Det är bara 19 år sedan, och det håller nu faktiskt på att förverkligas, till skillnad från en del av det andra.

Vi förde fram tanken: Är det inte bättre att använda passiva sjukförsäkringspengar till aktiva operationer? Det kallades då för finansiell samordning, och fördes fram, som sagt var, för 19 år sedan.

I fjol förde vi fram idén om att man mera direkt skulle kunna säga att landstingen får ta ansvar för en del av sjukförsäkringskostnaderna, och förstås få pengar med på kuppen. Det har Läkarförbundet varit inne på. Det var delvis därifrån vi hämtade idén. Riksförsäkringsverket är nu inne på det. Den finansiella samordningen är fortfarande bara en tumme.

Vi förde fram idén: Är det inte bättre att operera människor på kort tid i stället för att de ska vänta länge om de ändå måste opereras? Vi kallade det för vårdgaranti.

Nog har vi fört fram idéer, men vi har haft att göra med en doktrinär och mycket långsam regering. Mängder av de här problemen har man misslyckats att klara av på 9 ½ år – socialministern personligen på 5 ½ år. Det verkar inte kunna bli någon ändring förrän vi får en ny regering. Det kan möjligen något annat parti hjälpa till med under mandatperioden, annars får väljarna tyvärr vänta till nästa val.

Anf. 13 INGRID BURMAN (v):

Fru talman! Jag vänder mig till Göran Hägglund. Det är alldeles sant att jag behöver glasögon, och jag ska köpa dem så fort jag bara får tid. Men jag undrar om inte Göran Hägglund behöver en hörapparat. Jag sade

aldrig att Landstingsförbundets rapport var glädjande. Jag redovisade att det fanns olika bilder, och så redovisade jag den bild som Landstingsförbundet gav i sin rapport. Där konstaterar man att i en internationell jämförelse är det medicinskt en hög kvalitet i Sverige. Om detta är glädjande eller inte överlåter jag till Göran Hägglund att ta ställning till.

Jag vänder mig nu till socialministern. Det finns ju flera rapporter som belyser vården i dag – intressanta rapporter. Den ena hann jag kort referera till, nämligen Socialstyrelsens *Jämställd vård? Könsperspektiv på hälso- och sjukvården*. Den har vi gemensamt beställt fram i budgeten för 2001. Där redovisar man, där det finns statistik. Det finns inte alltid.

Landstingsförbundets rapport, som kommer nu, delar inte upp någonting efter kön utan bara efter år. Detta innebär problem för Socialstyrelsen och för oss när vi ska fatta politiska beslut. Men man redovisar i alla fall att det finns vissa skillnader när det gäller kön, och man lyfter särskilt fram en grupp, äldre kvinnor, som inte alltid får sina behov tillgodosedda. Man visar också på att kvinnor får äldre, billigare läkemedel och så vidare.

Då blir min fråga till socialministern: Om vi nu ska ha en likvärdig, likställd vård, vad avser då socialministern att göra utifrån den rapport som nu finns publicerad?

Anf. 14 KENNETH JOHANSSON (c):

Fru talman! Vi har, som tidigare sagts, all anledning att vara stolta över många delar av svensk hälso- och sjukvård, och framför allt gäller det vårdpersonalen. Att jobba målmedvetet och hårt för att klara personalförsörjningen är nödvändigt, och vi måste uppvärdera vård- och omsorgsyrkena. Vi måste i mycket större utsträckning arbeta med förebyggande insatser – ta i problemen innan de uppstår. Vi måste förbättra tillgängligheten, och det måste ske över hela landet. Höftleden värker lika mycket i norr som i söder. Därför vill vi ha en nationell vårdgaranti, en utbyggd närvård, en förstärkt primärvård om man så vill, nära den enskilda människan.

Vi varnar för en övertro på stordriftens fördelar och säger nej till ett förstatligande av vården. Centerpartiet står för en solidariskt finansierad vård med en mångfald av vårdgivare. Jag är nöjd med att få socialministern att ställa upp för flera alternativ inom primärvården, men jag förstår åter inte logiken i att i nästa andetag motverka mångfalden inom sjukhusvården. Vinst i primärvård är okej. Vinst i sjukhusvård är fult. Det är en logisk kullerbytta!

Från Centerpartiets sida vill vi se en sådan utveckling av hälso- och sjukvården som jag har talat om. Det tänker vi fortsätta att kämpa för i denna riksdag.

Anf. 15 KERSTIN-MARIA STALIN (mp):

Fru talman! Ja och jo, herr socialminister – det finns diagram över vårdtillfällen, medelvårdtid, hjärtinfarkter, kranskärlsoperationer, höftledsplastik, medellivslängd och så vidare. Det finns många tekniska tabeller och diagram och ett helt kapitel om strukturförändringar.

Men jag hittar inga diagram över självmord bland unga, över barns psykiska hälsa, över kommunala skillnader i barns psykiska hälsa och över psykisk hälsa i relation till ekonomisk utsatthet till exempel. Jag

hittar inga diagram över de sjukdomsalstrande företeelserna alkohol och tobak. Det borde finnas i en redovisning av hur sjukvården använder sina resurser. Men där tar man inte upp någonting om de här två stora ohälsöföreteelserna. Det finns inga diagram över överkonsumtion av medicin.

I så gott som alla länder utom Sverige finns en stor öppenhet för alternativa behandlingsformer. Alternativa behandlingsformer integrerat med skolmedicin är mångfald. Det är den största utmaningen framöver tillsammans med ändrad livsstil och hur ändrad livsstil ska ge mindre sjuklighet. Då kan vi tala om utmaning på riktigt.

Anf. 16 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Fru talman! Jag ska börja med Bo Könberg nu, för att inte glömma bort Folkpartiet. Han ställde en fråga om vårdgarantin. Jag redovisade precis de ställningstaganden som socialdemokratin och regeringen står för. Vi gick till val med ett löfte om att införa vårdgaranti under mandatperioden. Vi har kommit överens med Miljöpartiet och Vänsterpartiet om att skriva in vårdgarantin i 121-punktsprogrammet, som också täcker mandatperioden.

Det är också viktigt att Landstingsförbundet i stor enighet har bestämt sig för att verka för en vårdgaranti. Situationen är alltså radikalt anorlunda nu än den var för fyra eller fem år sedan.

I den budget som nu presenteras redovisas att samarbetspartierna kommer att anslå kraftigt ökade resurser till kommuner och landsting för att klara vård och omsorg. Vi säger också att vi ska återkomma till budgetpropositionen med en precisering av hur resurserna ska användas och fördelas när det gäller vårdgarantin, satsningar på psykiatrin och andra satsningar inom vården. Det mer formella beskedet kommer alltså i anslutning till budgetpropositionen. Var så säker på en sak – när vi möts i en valrörelse 2006 så kommer vårdgarantin att vara genomförd! Och jag hoppas naturligtvis att den genomförs dessförinnan.

Till Ingrid Burman vill jag säga att jag tror att sjukvården står inför många problem som handlar om brister i principen om vård på lika villkor. Man ska skilja på diskussionen om en sjukvård som är organiserad för att skilja människor åt, nämligen en marknadsstyrd sjukvård, och en sjukvård vars syfte är att ge människor vård på lika villkor. En sådan sjukvård kan ju misslyckas beroende på okunskap, fördomar, gamla traditioner och annat som är ett bekymmer i vården. Ett av de bekymmer som svensk sjukvård har är uppenbarligen att man inte ger kvinnor samma förutsättningar, samma vård och samma behandlingar som män. Det är ett jättestort problem.

När vi sätter oss ned med Landstingsförbundet och landstingen och förhandlar om ett nytt utvecklingsprogram efter det som löper ut i år så menar jag att vi ska lägga in den frågan och se till så att landstingen aktivt arbetar för att ge vård på lika villkor också ur den synpunkten.

Jag vill också säga till Göran Hägglund att problemen med diskussionen om akutsjukhusen är att det beskrivs som att det är en nedläggning av sjukhus i största allmänhet. I de förslag som presenteras just nu av landstingen och som antingen är beslutade om eller på väg att beslutas om har jag inte hittat något förslag om nedläggning av ett helt sjukhus. Det handlar om förändring av inriktning på sjukhus. Tidigare akutsjukhus blir i stället endera närsjukhus i många fall eller också specialinrik-

tade sjukhus för planerade behandlingar. Antalet sjukhus som också har kompletta akutenheter blir färre.

Jag tror att detta i huvudsak är gott för den svenska sjukvården. Vi behöver använda våra resurser effektivare och vi behöver se till så att vi får mer resurser för den planerade vården och mer resurser för den nära sjukvården. Att sjukhus ändrar inriktning betyder nödvändigtvis inte att sjukvården blir sämre. Det kan säkert finnas många förslag till förändringar i sjukvården runtom i landet som man kan sätta frågetecken för och som kanske behöver diskuteras. Men i allt väsentligt är den förändring som landstingen nu står för ett försök att skapa en effektivare sjukvård till gagn för patienten, för att minska väntetider och öka den medicinska kvaliteten och säkerheten.

Till Cristina Husmark Pehrsson vill jag säga att den väsentliga frågan om att finansiera sjukvård likaväl som allmän vård och omsorg i framtiden handlar om att öka sysselsättningen. Det är arbetslöshet och låg sysselsättning som är det stora hotet mot vård och omsorg i framtiden. Klarar vi att ha en hög sysselsättning och att ta bort arbetslösheten så klarar vi också en finansiering av sjukvården.

Anf. 17 GÖRAN HÄGGLUND (kd):

Fru talman! Om man tittar på hur det har varit med akutsjukhusen under de senaste åren och om man bläddrar från län till län i den tabell som jag har här så kan man se exempel på nedlagda akutsjukhus under perioden. Med "perioden" menas då en längre tid än innevarande mandatperiod. Sjukhusen i Kristinehamn och Säffle nämns till exempel i Värmland. I Gävleborg är de nedlagda sjukhusen under perioden de i Söderhamn och Sandviken och så vidare.

Jag är orolig för att det kommer att fortsätta så här. Det är också vad som framgår av den artikel som jag tidigare refererade till och som har sin utgångspunkt i en person på Landstingsförbundet. Jag tycker att det finns skäl att vara bekymrad över detta och fundera på om det verkligen är vad Vård-Sverige behöver.

Ingrid Burman säger att Sverige har en hög kvalitet i en internationell jämförelse. Och så är det förstås; det pågår varje dag en mängd fantastiska insatser i sjukvården i Sverige. Vi har i dag möjligheter att åstadkomma saker och ting som var en dröm för ett par decennier sedan. Det är fantastiskt bra. Men det hjälper inte den som har svårt att komma i kontakt med sin vårdcentral. Det hjälper inte den som i åratal står i kö för att få en operation eller den som jobbar inom sjukvården och ser att antalet vårdplatser inte räcker till för dem som är vårdbehövande. Vi finns förstås här för att förbättra, och det hoppas jag att vi är överens om.

Jag vill inte förneka detta; tvärtom vill jag understryka allt det goda som sker dagligen. Men jag vill också peka på de områden där det brister. Vår syn har sin utgångspunkt i människovärdet och i varje enskild persons inre värdighet. Där hoppas jag att vi är överens. Varje person ska oberoende av ålder etcetera bemötas med den största respekt och ha rätt till den bästa omsorg och vård som vi över huvud taget kan erbjuda.

Till sist vill jag säga till Lars Engqvist att jag inte tillhör dem som har för vana att kräva ministrars avgång. Men jag tillhör dem som kräver resultat, och på det här området duger det faktiskt inte som det är. Jag

kräver mer av regeringen än vad den hittills har presterat för den svenska sjukvården.
(Applåder)

Prot. 2003/04:95
14 april

---

*Aktuell debatt:
Problem och
utmaningar i
sjukvården*

Anf. 18 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Fru talman! När det gäller Göran Hägglunds sista inlägg vill jag säga att det nog finns få områden där vi anstränger oss så noga för att regelbundet redovisa resultaten. Vi redovisar årligen resultat av sjukvårdens utveckling. Vi redovisar vad som händer i sjukvården, vad vi har satsat, vad det betyder för den medicinska utvecklingen och vad det betyder för utvecklingen när det gäller väntetider och köer. Det är lätt för Göran Hägglund att ta reda på vad som faktiskt har hänt inom svensk sjukvård, och det har hänt en hel del.

Låt mig nämna några exempel. Om sjukvården hade haft exakt samma produktion, om vi använder det uttrycket, som när Bo Könberg lämnade, hade 250 000 människor varit blinda i Sverige i dag. Då hade 20 000 människor haft svårt att gå. Så ser sjukvården ut. Det sker enorma förändringar. Så pass många fler starroperationer görs. Det är viktigt att vi inser att sjukvården genomgår en förändring. Vi kan inte låsa sjukvården som den ser ut nu och tro att det blir bättre. Vi måste acceptera förändringar, också strukturella förändringar. Det är viktigt att ha det i åtanke. Det händer väldigt mycket i sjukvården. Sjukvården utvecklas. Regeringen är pådrivande för en positiv utveckling.

När det gäller mångfalden har det alltid varit en gåta för mig att Centerpartiet, liksom Kristdemokraterna, inte har sett risken med att man använder en offentligt finansierad slutenvård på sjukhusen som grund för privata försäkringar. Alla som har sett den internationella utvecklingen kan konstatera att om man öppnar för detta system leder det mycket snabbt till en tudelad sjukvård. Vi i Sverige kan glädjas över att vi är det land som har minst antal privata sjukförsäkringar. Det sägs att det finns 150 000 försäkringar i dag. Det är väldigt lite, och det beror helt enkelt på att den offentliga sjukvården erbjuder så bra vård att det inte finns skäl för så många att teckna sådana försäkringar. Men öppnar vi för detta riskerar vi att snabbt få en tudelad sjukvård.

Det är en helt annan sak att diskutera mångfald i primärvården, se till att vi får ett fungerande familjeläkar- eller husläkarsystem och att acceptera entreprenörer i primärvården än att diskutera att organisera sjukhusvården efter principen att här är det öppet för privata försäkringsbolag att göra business. Det tänker vi sätta stopp för.

Överläggningen var härmed avslutad.

2 § Anmälan om återtagande av plats i riksdagen

Tredje vice talmannen meddelade att *Cinnika Beiming* (s) skulle återta sin plats i riksdagen från och med den 15 april, varigenom uppdraget som ersättare för Cinnika Beiming skulle upphöra för Christer Erlandsson.

Som tidigare meddelats skulle *Christer Erlandsson* (s) ersätta Mikael Damberg under tiden den 15 april–4 oktober, varigenom uppdraget som ersättare för Mikael Damberg skulle upphöra för Maryam Yazdanfar.

3 § Anmälan om kompletteringsval till utbildningsutskottet

Tredje vice talmannen meddelade att Socialdemokraternas riksdagsgrupp anmält Christer Erlandsson som suppleant i utbildningsutskottet under Mikael Dambergs föräldraledighet.

Andre vice talmannen förklarade vald under tiden den 15 april–4 oktober till

suppleant i utbildningsutskottet
Christer Erlandsson (s)

4 § Anmälan om fördröjda svar på interpellationer

Till riksdagen hade inkommit följande skrivelser:

Interpellation 2003/04:411

Till riksdagen

Interpellation 2003/04:411 av Marietta de Pourbaix-Lundin om stopplagen kommer att besvaras den 11 maj 2004.

Skälet till dröjsmålet är tjänsteresor och att interpellanten och jag inte hittat en dag som passar oss båda.

Stockholm den 6 april 2004

Finansdepartementet

Lars-Erik Lövdén

Interpellation 2003/04:420

Till riksdagen

Interpellation 2003/04:420 av Runar Patriksson (fp) om arbetsskade som bor i Sverige och arbetar i annat nordiskt land

Interpellationen kommer att besvaras tisdag den 27 april 2004.

Skälet till dröjsmålet är sedan tidigare inbokad resa.

Stockholm den 7 april 2004

Socialdepartementet

Hans Karlsson

Enligt uppdrag

Erna Zelmin

Expeditions- och rättschef

Anf. 19 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Fru talman! Kerstin Heinemann har frågat mig om jag delar hennes oro för primärvårdens framtid och om jag är beredd att vidta några åtgärder.

Primärvården utgör basen i den svenska hälso- och sjukvården och är ofta den vårdnivå som patienten först kommer i kontakt med. Det är därför extra viktigt att primärvården kan lösa sina uppgifter på ett så bra sätt som möjligt och med en god tillgänglighet.

En fast läkarkontakt är en viktig förutsättning för att skapa kontinuitet och sammanhang i vården. För den enskilde är en sådan fast kontakt också ofta en förutsättning för reell delaktighet och inflytande.

För att stärka primärvården och garantera alla som så önskar en fast läkarkontakt presenterade regeringen år 2000 en nationell handlingsplan för utveckling av hälso- och sjukvården (prop. 1999/2000:149). Målet med denna handlingsplan är bland annat att landstingens primärvård ska utvecklas till en väl fungerande bas i hälso- och sjukvården, att hälso- och sjukvårdsinsatserna för äldre ska förbättras genom ökad läkarmedverkan, förbättrad samverkan och i övrigt utvecklad kvalitet av medicinska insatser i den kommunala primärvården samt att insatser till barn, ungdomar och äldre med psykisk ohälsa ska förbättras och att stödet till personer med psykiska funktionshinder ska stärkas.

I samband med handlingsplanen tillför regeringen ca 9 miljarder kronor extra till hälso- och sjukvården under åren 2001–2004.

Ett avtal har utifrån handlingsplanen slutits med Landstingsförbundet och Svenska Kommunförbundet. Enligt detta avtal ansvarar landstingen för att från regionala förutsättningar precisera primärvårdens uppdrag bland annat med avseende på funktion och tillgänglighet. Landstingen svarar också för att alla invånare som så önskar får tillgång till och kan välja en egen familjeläkare samt att alla invånare får tillgång till information om valmöjligheter och tillgänglighet i primärvården.

Socialstyrelsen har regeringens uppdrag att på nationell nivå följa upp och utvärdera den nationella handlingsplanen. Socialstyrelsens uppföljning för år 2003 visar att handlingsplanen fått positiva effekter. Samverkan mellan landsting och kommuner har förbättrats och vårdens tillgänglighet har ökat. Läkartätheten ligger nu också i linje med det mål som riksdagen angivit.

Det finns dock tecken som tyder på att landstingens ekonomiska bekymmer kan innebära att satsningarna på en förstärkt primärvård stannar av samt att upphandling leder till att mångfald med många små entreprenörer ersätts av några få stora företag. Dessa problem kommer att bli föremål för diskussioner när handlingsplanens fortsättning ska förhandlas med Landstingsförbundet.

Jag vill samtidigt framhålla de satsningar som regeringen gör för att förbättra tillgängligheten och stärka patientens ställning i vården. Under åren 2002–2004 satsar regeringen 3,6 miljarder för att öka tillgängligheten inom hälso- och sjukvården. Regeringen och Landstingsförbundet har också kommit överens om att en utökad vårdgaranti ska införas. Denna utökade vårdgaranti kommer att innebära ett åtagande från lands-

*Svar på
interpellationer*

tingen att erbjuda behandling inom 90 dagar från det att beslut om behandling fattats.

Sammantaget innebär dessa satsningar att hälso- och sjukvården avsevärt stärks samt att patienternas valfrihet ökar.

Arbetet med att förbättra vårdens tillgänglighet och kvalitet är en pågående process som kräver fortsatt stöd. Det är därför regeringens intention att även de kommande åren fortsätta de påbörjade satsningarna för att stärka primärvården.

Anf. 20 Andre vice talman KERSTIN HEINEMANN (fp):

Fru talman! Vi får väl se om den här debatten blir en fortsättning på eller en upprepning av den tidigare debatten som vi hade här. Jag tackar naturligtvis för svaret på interpellationen, men jag måste säga att det mesta som står i svaret är sådant som vi väl känner till. Det är sådant som har varit föremål för beslut här i riksdagen. Vi i Folkpartiet har också delvis varit delaktiga i det och instämmer i det mesta av det som socialministern för fram här.

En primärvård som bygger på patientens fria val och kontinuitet i kontakten mellan patient, läkare och övrig vårdpersonal är någonting väldigt viktigt. Det innebär en stor trygghet, inte minst för äldre och barnfamiljer och även för kroniskt sjuka, att ha den här kontakten med läkare och övrig personal som känner till de problem man har, vet vilka mediciner man behöver och vad man tål och inte tål. I vissa fall känner de till och med till vissa sociala faktorer som kan påverka en sjukdomsbild.

Där familje- och husläkarsystemet finns är patienterna väldigt ofta nöjda med primärvården och dess sätt att fungera. Det gäller till exempel i mitt eget hemlän Västmanland. Efter den senaste upphandlingen riskerar man att tusentals patienter där förlorar sin fasta läkarkontakt. Jag begär inte att socialministern här ska kommentera upphandlingen i Västmanland, men jag måste ändå anföra den som ett exempel på det som oroar mig inför framtidens primärvård.

Det viktigaste i min interpellation till socialministern var hur vi ska kunna säkra den läkarkontinuitet som vi väl båda gärna vill ha vid upphandlingar med några få års mellanrum. Det riskerar att bli väldigt otryggt både för patienten och naturligtvis för personalen. Många gånger har läkare satsat pengar på verksamheten, lagt ned stor energi på att utveckla en bra primärvård, fått åtskilliga nöjda anställda och bidragit till att göra primärvården ännu bättre än vad den har varit.

Jag har i min interpellation också nämnt att det i andra länder, till exempel i Danmark och i Tyskland, finns modeller med ett annat sätt att arbeta, som gör att man kan bevara kontinuiteten för patienterna. I socialministrarnas svar på min interpellation berörs faktiskt bara i två meningar det problem som jag tar upp. Det hänvisas där till förhandlingar med Landstingsförbundet. Jag hade nog hoppats på ett lite mer kraftfullt svar från socialministern. Jag vill fråga socialministern om han kan avslöja något om sin syn på vad förhandlingarna med Landstingsförbundet skulle kunna leda fram till. Jag tycker att det börjar bli lite bråttom med att förhindra att det som är på väg att hända i Västmanlands län sker också i andra landsting. Jag ska inte säga att det är en fråga om dagar, men det kommer att göras upphandlingar runtom i landet, och många fler patien-

ter kan komma att försättas i en situation där de mister den kontakt de haft med läkare och annan personal i kanske 10, 15 eller 20 år och ställs inför att de måste välja en ny, för dem helt okänd, läkare. I allra värsta fall får de bara tillgång till en stafettläkare.

Prot. 2003/04:95
14 april

Svar på
interpellationer

Anf. 21 TOMAS HÖGSTRÖM (m):

Fru talman! Det är intressant att höra att socialministern i svaret på interpellationen om primärvårdens framtid slår fast att invånare som kan välja en egen familjeläkare ska få det och att det är landstingens uppgift att se till att alla invånare får tillgång till information om valmöjligheter. Socialministern säger också att regeringens satsningar gör att patientens valfrihet ökar samt att patienternas ställning stärks.

Statsrådet har rätt i sin beskrivning i svaret att det finns tecken som tyder på att fel hanterad upphandling leder till att mångfald med många små entreprenörer ersätts av några få stora företag. Den utvecklingen beror i mycket på dem som upphandlar, alltså på landstingen.

I det exempel som ges i interpellationen, hämtat från Västmanland, beskrivs just den utveckling som jag, statsrådet och interpellanten Kerstin Heinemann är bekymrade över. Jag tror att de flesta ställer sig bakom påståendet att svensk sjukvård inte precis är känd för att erbjuda mångfald och valfrihet. De brister som finns i vården beror till stor del på den politik som förts och som bland annat tar sig uttryck i att patientens ställning är svag. Jag tycker att detta inte minst framgick av den debatt som avslutades för några minuter sedan.

Samtidigt är det viktigt att slå fast att upphandling i sig inte är ett problem. Det finns nog ingen som tycker att landstingen upphandlar för mycket. Problemet är hur man använder sig av möjligheten. Patienterna i Västmanlands läns landsting är bekymrade och oroliga eftersom de nu riskerar att förlora sina läkare som de har valt och som de har förtroende för. Det problemet måste få en lösning som tillgodoser patienternas önskemål.

Svensk sjukvård ska vara kvalitativt bra, öppen och tillgänglig och ska erbjuda såväl valfrihet som mångfald. Tyvärr är det inte så i tillräcklig utsträckning. Trots alla ord från statsrådet framstår det åtminstone för mig som om det parti som statsrådet tillhör har uppenbara problem att få ekvationen att gå ihop. Jag tror att den lösning som man ska söka är att patienternas val ska vara styrande, och det är på den vägen som åtminstone upphandlingen av vården i Västmanland ska ske.

Anf. 22 LARS GUSTAFSSON (kd):

Fru talman! Jag tror faktiskt att primärvårdens framtid är hela hälso- och sjukvårdens framtid. Det är här patienterna i första hand finns eller ska finnas, om vi inte ska få överbelamrade akutsjukhus som sedan ska bli ännu glesare.

Svensk hälsovård – jag tycker att vi ska inrikta oss på hälsovård – ska präglas av patientperspektiv, inte av förbud och stopplagar. Kostnadsutvecklingen för vård och omsorg ökar och kommer att öka under flera år. Ett viktigt och avgörande sätt att möta vårdbehoven är att detta sker på rätt vårdnivå. Primärvårdens funktion och tillgänglighet är helt avgörande om vi ska klara av det offentliga uppdraget inom vårdsektorn. Detta är en förutsättning för att man ska kunna ha en fast läkarkontakt.

Det behövs nytänkande och alternativa lösningar, finansiella samordningar, gränsöverskridningar, bortseende från länsgränser, närhet och kompetens inom olika områden av närvården och även samverkan med vårdsektorn på den kommunala sidan. Det finns lysande exempel på att man lyckats med detta, men vi behöver flera sådana exempel.

Jag saknar konkret handling från socialministern när det gäller färdriktningen för primärvården. Det är inte tillfredsställande att man betalar både landstingsskatt och statsskatt och därtill privata försäkringar för att förvissa sig om att få vård i tid. Detta kommer att verka urholkande. Sedan kan vi diskutera alla möjliga förbud. Jag förväntar mig att socialministern tar tag i detta på ett konkret sätt.

Det går larm om nedläggningar inom primärvården. Jag kan ge ett exempel. Jag var själv – jag säger det inte för att skryta – involverad i ett aktivt deltagande i min hemkommun för att behålla en vårdcentral i utkanten av landstingsområdet. Tack vare ett entreprenörskap lever den nu vidare och tar till och med patienter från närliggande landstingsområde.

Det förs nu en diskussion i ett annat gränsområde, mellan Halland och Kronoberg, där underlaget för vårdcentralen inte längre är tillräckligt stort. Man skulle dock genom samverkan med exempelvis Kronobergs läns landsting kunna få ett tillräckligt underlag. Det förs en debatt så att säga mellan hönor och tupper om vem som ska finansiera vad i stället för att man ser till patientens behov. Så kan vi inte ha det i framtiden. Det har vi inte råd med.

Anf. 23 KENNETH JOHANSSON (c):

Fru talman! Det är en angelägen och principiellt intressant fråga som Kerstin Heinemann väcker i sin interpellation. Mot bakgrund av den debatt som har spritt sig långt över Västmanlands länsgräns är det viktigt att vi får diskutera den här frågan – med respekt för den kommunala självstyrelsen; det vill jag betona.

Den handlingsplan som här har åberopats har verkligen som syfte att satsa på en utbyggd primärvård, att vardagssjukvården ska fungera och att vården därigenom ska få en ökad tillgänglighet, nära till hands för den enskilde patienten. Det är också fråga om en ökad satsning på tillgänglighet och mångfald, där en fast läkarkontakt är nödvändig.

Det kommer nu att vidtas åtgärder för att få fram fler allmänläkare och för att ytterligare stimulera en ökad mångfald. Bland annat kommer man att ta initiativ för att via konferensverksamhet förbättra kunskaperna om hinder och möjligheter och om vilka åtgärder som behöver vidtas för att öka mångfalden. Jag tycker att detta är viktigt, inte minst mot bakgrund av de bilder som sprids från Västmanland och som jag tagit del av via medierna. Dessa bilder väcker oro, och jag ställer mig frågan vad Socialdemokraterna och Vänsterpartiet i Västmanland håller på med.

Jag tycker självfallet att lagar är till för att följas, och det gäller även för lagen om offentlig upphandling, men jag tror att det finns möjligheter att lägga upp upphandlingar på ett sådant sätt att man inte tappar patientperspektivet utan har det i första rummet. Pris och kvalitet måste väl vara avgörande. Om det sprids en bild av att etablerade vårdteam splittras, att barnvårdscentraler upphör, att patient-läkarrelationer bryts och att arbetsglädje ersätts av oro, vet jag inte hur man värderar kvaliteten.

Jag uppmanar socialministern att se över i vad mån lagen om offentlig upphandling behöver gås igenom för att se om det behövs en skärpning, så att man på ett tydligare sätt kan ta hänsyn till kvalitetsaspekter såsom uppbyggda relationer mellan vårdgivare och patient. Jag är intresserad av att höra om socialministern har några idéer för att se till att så blir fallet.

Om man ersätter ett monopol med ett nytt monopol har man inte fått så god utdelning när det gäller önskan att öka mångfalden. Det är uppenbart att det behövs mer arbete för att se till att mångfaldstanken får ett ordentligt genomslag också i praktiken.

Anf. 24 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Fru talman! Som en allmän kommentar, i första hand till Tomas Högröm, skulle jag vilja säga: Sent ska syndaren vakna. Det var många som varnade för just den här diskussionen när vi började tala om möjligheten till, som det då hette, avknoppningar inom primärvården i svensk sjukvård.

Man sade att om man erbjuder personal, personalkooperativ eller personal som bildar egna bolag att ta över ansvaret så kommer den dag då avtalet ska förnyas. Det handlar i första hand om primärvården. När avtalet ska förnyas är man skyldig att gå ut med nytt anbudsförfarande, och då finns en risk att de stora företagen kommer in och tar över.

Det som börjar som en vacker, seriös ambition att skapa mångfald, med många små entreprenörer riskerar att i nästa vända bli just att man ersätter ett offentligt monopol med någonting oerhört mycket mer komplicerat och värre, nämligen ett privat monopol. Det var många som varnade för det. Men framför allt Moderaterna var obekymrade.

Det var inte många moderater som sade att det fanns anledning att se över lagen om offentlig upphandling. Det gjordes emellertid, och en utredning kom med ett förslag om att man skulle kunna ha förbehåll vid offentlig upphandling och kunna ställa ett antal krav som är sjukvårdshuvudmannens eller huvudmannens ambitioner. Den utredningen kritiserades av många EU-jurister som sade att detta inte kommer att hålla gentemot EU-lagstiftningen.

Vad vi står inför är ett allvarligt problem. Jag tror att Centerpartiet, Folkpartiet och Socialdemokraterna faktiskt har en gemensam hållning till det. Vi vill först och främst i framtiden ha en primärvård där sjukvårdshuvudmannen garanterar primärvårdens utveckling genom avtal. Vi vill gemensamt ha fler aktörer inom primärvården, något som grundas på avtal. Men om man har den principen får man också fundera på vad man gör när man ska förnya avtalet. Det är det jag vill diskutera med Landstingsförbundet.

Tomas Högröm säger mycket enkelt att man kan reglera det när man gör upphandlingen. Vi behöver gå igenom det med specialister på EG-rätten och specialister på lagen om offentlig upphandling för att se vad vi kan göra.

Om en familjeläkargrupp har ett avtal med ett landsting och beställaren är nöjd, patienterna och personalen är nöjda, då måste upphandlaren kunna säga att man förlänger avtalet och ser till att det fortsätter. Det måste vara ambitionen. Om upphandlaren, det vill säga sjukvårdshuvudmannen, inte är nöjd kan man säga upp avtalet och begära in nya anbud.

Men det är egendomligt att man ska tvingas till en upphandling om man är nöjd med verksamheten, mot någonting som man långsiktigt inte gillar.

Jag kan tyvärr inte säga exakt vad vi kommer fram till, Kerstin Heinemann. Men vi ska föra en allvarlig diskussion med sjukvårdshuvudmännen genom Landstingsförbundet om vilken linje vi ska rekommendera landstingen att följa för att leva upp till det som vi är överens om, nämligen en primärvård som i framtiden garanterar möjligheten till fast läkarkontakt och kontinuitet. Vi måste hitta en väg till det. Då får vi försöka se till att utnyttja den lagstiftning som finns på bästa sätt. Om det inte är möjligt måste vi gemensamt arbeta för att korrigera lagstiftningen och komplettera den, så att principen om fast läkarkontakt och kontinuitet kan förenas med en större mångfald inom primärvården.

Anf. 25 Andre vice talman KERSTIN HEINEMANN (fp):

Fru talman! Jag tycker att den här omgången från socialministerns sida var lite bättre. Det blev lite mer konkret kring problemen.

Det är klart att alla kanske inte tänkte sig för riktigt när det gäller hur det här skulle slå. Vi kanske inte trodde att vi skulle få några stora privata vårdföretag här i Sverige som skulle ta över. Från Folkpartiets sida åtminstone har tanken varit små enheter som kan vara landstingets personal eller privata personalkooperativ. Vi vet att det inte minst i Västmanland har gett primärvården en injektion som har gjort att primärvården har blivit friskare.

Upphandlingsförfarandet kan alltid drivas till sin spets i vissa sammanhang. Man ställer vissa krav men bortser kanske från att patienterna är nöjda eller att det inte finns några anmärkningar. Det kan också vara så som i Västmanland, att det inte finns något ekonomiskt att vinna på det. Man kan inte få en billigare vård i Västmanland eftersom man har fasta ersättningar.

Det vore väldigt bra om man snabbt kunde titta på frågan om EG-rätten och lagen om offentlig upphandling och så vidare, så att vi kunde få klara besked. Jag är tyvärr rädd för att hoppet är förlorat i Västmanland. Det kommer att innebära att vi får väldigt många missnöjda patienter där. Vi kommer att ha patienter som står utan läkarkontakt. Det ser ut som ett stort kaos. Jag är mycket angelägen om att vi ska kunna förhindra liknande situationer. Jag hoppas att man tar sig en funderare också i Västmanland på vad man ska göra när man nu har gjort den här upphandlingen som, vad jag kan förstå, har skett enligt de lagar och regler som finns i dag. Det ska emellertid prövas av rätten. Det kanske är lagarna och reglerna som det är fel på. Då är det angeläget att snart se till att vi ändrar på dem.

Jag vet inte hur lång tid det kan ta med förhandlingar med Landstingsförbundet. Jag förstår att det blir till hösten. Vi får hoppas att de går väldigt snabbt. Det är synd att ett bra primärvårdssystem med nöjda patienter ska utsättas för det som man utsätts för i dag, och som jag tror kommer att hända i många andra landsting om vi inte vidtar några åtgärder.

Jag upplever det ändå som att socialministern tar den här frågan på stort allvar. Jag tror säkert att vi tillsammans kan hitta någon väg ut så att vi kan få lugn och ro och göra det som vi också är överens om, att fortsätta utveckla en bra primärvård. Precis som Lars Gustafsson sade är det

den absolut viktigaste biten i sjukvården, om vi ska klara av att ha en väl fungerande sjukhusvård med alla de operationer och behandlingar som kan utföras på sjukhusen. Då måste sjukhusen avlastas, och det kan en väl fungerande primärvård göra.

Prot. 2003/04:95
14 april

---

*Svar på
interpellationer*

Anf. 26 TOMAS HÖGSTRÖM (m):

Fru talman! Det må komma som en överraskning för socialministern men även Moderaterna driver förslaget om att lagen om offentlig upphandling ska ses över. Sedan kan vi ha olika uppfattning om vad översynen innebär. Vårt syfte är att öka möjligheterna till upphandling och mångfald, att öka möjligheterna till valfrihet även i vården.

Även när det gäller vilket perspektiv och vilken ingång man ska ha när man hanterar dessa frågor skiljer vi oss åt, jag och socialministern. Socialministern utgår från landstingen. Jag utgår från patienterna. Då landar vi naturligtvis i olika lösningar och olika konstruktioner.

Det är egentligen inte i första hand ett problem vad gäller nuvarande upphandlingsförordning. Det har i stället att göra med den etableringsrätt som borde finnas. Det är frihet att starta och driva verksamheter och sedan via avtal med patienterna knyta dem till sig. Men se den möjligheten är begränsad i den situation som är i dag. Det vet socialministern. Det tar sig bland annat det uttryck vi nu ser i Västmanland.

Det skulle inte vara något problem, menar jag, om vi hade ett system som bygger på att etableringsrätten är fri. De som är aktörer ska fortsätta att bedriva sin verksamhet och naturligtvis uppfylla vissa kvalitativa krav och annat. Samtidigt ska man tillåta till exempel privata vårdföretag att etablera verksamhet och konkurrera. Det är fullt möjligt. I den nuvarande situationen skulle det dessutom vara en väldigt lämplig lösning.

Anf. 27 LARS GUSTAFSSON (kd):

Fru talman! Också jag vill tacka Kerstin Heinemann för debatten. Frågan vore värd en större seans än den här avgränsade interpellationsdebatten. Jag tror att primärvården kommer att vara i fokus under många år. Det gäller inte minst när man har läst Långtidsutredningens tankar, och jag gissar att också socialministern har läst det.

När det sedan gäller avtal har vi många exempel i kommuner och landsting inom olika områden på dåliga och svaga avtal. Man är dålig på att teckna avtal och fylla dem med det innehåll man kräver. Det finns också möjlighet vid upphandlingen att lägga in sådant som ska vägas in. Det är sådana aspekter som kvalitet, tillgänglighet och liknande krav.

Det har man varit mycket dålig på att definiera inom många områden. Inte minst inom IT-sektorn har man aldrig ställt de kraven. I Hallands landsting ställde man inte ens krav på att läsa ut sjukstatistiken för personalen när man hade upphandling. Sedan klagar man på företag som levererar varan. Det är rätt så svårt.

Jag tror att det är samma sak inom vårdsektorn. Vi måste bli mycket bättre på att kunna upprätta avtal som täcker det vi kräver. I annat fall är vi ute på hal is. Jag tror kanske lite grann att Västmanland har ett problem här. Det finns också möjlighet att avsätta den majoritet av politiker som har gjort dessa upphandlingar vid nästa val.

Det har också ibland visat sig, kanske inte minst inom folkhälsofrågor, att Sverige har övertolkat EU-regler och kanske alltför snällt anpass-

sat sig till och fogat sig efter EU utan att ta viss strid. Vi kanske har lite att lära av franska bönder. Jag önskar socialministern lycka till i nya debatter i det här ärendet.

Anf. 28 KENNETH JOHANSSON (c):

Fru talman! Det skulle vara djupt beklagligt om den fungerande verksamheten med familjeläkarsystemet i Västmanland skulle slås sönder. Jag hoppas att studieresorna dit även ska kunna fortsätta framöver. Det är viktigt med goda modeller och förebilder.

Jag hoppas på en lösning. Jag instämmer i vad socialministern nu talade om. Det gäller att hitta en juridisk lösning och en lagstiftning som håller så att vi kan ha en fast läkarkontakt och att det stämmer med EU-juridiken och vår egen nationella lagstiftning.

I avvaktan på det borde i det här fallet Västmanlands läns landsting kunna avbryta en upphandling. Det är min uppfattning, i varje fall sett utifrån. Detta åter sagt med respekt för den kommunala självstyrelsen.

Det ska väl inte behöva ta sådan tid att klargöra det juridiska läget. Med lite aktivitet och fart från ministrerna och departementets sida kanske det kan gå att hitta en lösning inom relativt snar tid.

Jag skulle gärna vilja ha en kommentar kring vad det är för tidsplan som socialministern kan se för att kunna klargöra läget och vid behov göra snabba insatser för att det ska kunna gå att hitta en tillfredsställande lösning på detta problem.

Anf. 29 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Fru talman! Kenneth Johansson säger ett par gånger med mycket försiktiga formuleringar att vi inte ska diskutera vad som hänt i Västmanland. Det är ganska viktigt att vi klargör detta.

Jag utgår från att de beslut som har fattats i Västmanland är korrekta, att man har följt den lagstiftning som gäller och att man också har varit medveten om vilka konsekvenser det kan få. Det innebär också att jag har varit noggrann att påpeka att det inte är med utgångspunkt från situationen i Västmanland som riksdagen nu griper in och ska korrigera några beslut som har fattats av landstinget där.

Däremot ger signalerna från Västmanland anledning att reflektera över hur lagen om offentlig upphandling fungerar för oss som vill ha – till skillnad från Tomas Högström ska sägas – ett system där sjukvårdshuvudmännen tecknar avtal med entreprenörer att bedriva vård som huvudmannen betalar och som vill ha flera olika aktörer inom ett sådant system.

Om man vill ha ett sådant system och tänker sig många fler små aktörer finns uppenbart risken att de i nästa led konkurreras ut av en stor professionell vårdgivare som kan lägga bud över ett stort antal vårdcentraler eller familjeläkarstationer. Det måste vi resonera igenom.

Vår avsikt är att teckna ett nytt avtal med Landstingsförbundet om uppföljning av den nuvarande handlingsplanen som gäller primärvårdens utveckling. Det ska vara klart till hösten. Innan dess ska vi ha klart med hur vi ska förhålla oss till detta.

Vi ska också klargöra ifall det behövs att regeringen går till riksdagen med någon justering av lagstiftningen – jag tror att vi då kan hitta någon majoritet bakom detta – eller om det helt enkelt räcker med att bara tala

om hur man bör agera ifall man har intresse av att behålla ett sådant system som man exempelvis har i Västmanland.

Jag tror att vi innan det här året är över ska ha klarat upp de problemen så att vi som vill ha en vård som bygger på principen om en fast läkarkontakt och kontinuitet ska kunna försäkra oss om att en sådan linje är möjlig.

Till Tomas Högström vill jag säga att det finns ett alternativ. Det är att man bestämmer sig för att ha en samhälleligt finansierad marknadsjukvård. Det är egentligen vad det handlar om. Samhället betalar en del av sjukvården. Det är totalt fri etableringsrätt för alla inom hela den medicinska professionen. Sedan följer pengan med patienten.

Då behöver man inga avtal. Då sker det ingen upphandling. Men problemet är att vi då sannolikt förlorar det som ändå är en styrka i svensk sjukvård, nämligen kravet på förebyggande arbete, kravet att familjeläkaren ska syssla med hemsjukvård och kravet att familjeläkaren ska avsätta tid för äldresjukvården och så vidare.

Jag har sett på Moderaternas program att ni funderar över hur man ska lösa det problemet. Jag är otroligt nyfiken. Inget land i världen har hittills klarat att ha en marknadsdriven vård som tar ansvar för den förebyggande hälsovården.

Det är vad vi ska undvika. Det är därför vi vill ha en sjukvård och primärvård som är avtalsreglerad men generös gentemot entreprenörer och generös när det gäller att hitta alternativa driftformer. Det är där vi har kommit överens i våra resonemang med Folkpartiet och Centern. Jag tror att vi kan lösa det framöver.

Anf. 30 Andre vice talman KERSTIN HEINEMANN (fp):

Fru talman! Egentligen är det inte så förfärligt mycket mer man kan säga. Det hastar. Det är bra om man redan nu sätter i gång och tittar på vad det är man behöver förändra.

Jag vet att socialministern har talat lite grann om bristen på familje- och husläkare. Skulle man i vissa delar av landet kunna tänka sig en fri etablering av den typ som fanns med i husläkarlagen? Det handlar om att man har avtal såsom man har i Västmanland.

Det finns brister vad gäller antalet läkare också i övriga delar av landet. Det finns till och med brist på husläkare i vissa orter i Västmanland. Skulle en fri etablering enligt den gamla husläkarlagen just för läkare inom primärvården vara någonting som skulle kunna finnas med i diskussionerna med Landstingsförbundet? Det ska naturligtvis kombineras med att man tittar på hur upphandlingen kommer att ske.

Självklart måste landstinget som är den som skjuter till pengar i verksamheten ha en möjlighet att kontrollera sin egen verksamhet, den som bedrivs i de egna vårdcentralerna, likaväl som den som är utlagd på entreprenad och kunna säga ifrån om det inte fungerar. Jag tycker att det är ganska självklart att det måste ske på det viset när vi hanterar skattemedel. Det är vad det handlar om i det här sammanhanget och inte en rent privat verksamhet.

Anf. 31 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Herr talman! Jag har bara en kort kommentar till Kerstin Heinemanns sista inlägg.

När vi började oroa oss över att man inte skulle kunna rekrytera allmänläkare i primärvården i den takt som handlingsplanen anger sade jag: Då får vi pröva alla tänkbara åtgärder för att stimulera en rekrytering.

Förra våren kom Socialstyrelsen med en rapport som pekade på att man ändå var på väg att nå målet och att man låg i linje med vad handlingsplanen säger. Det finns nya signaler om att rekryteringen har avtagit igen, och då ska jag upprepa samma sak: Jag är öppen för att diskutera alla tänkbara åtgärder för att försäkra oss om att vi år 2008 verkligen når det vi har varit överens om, nämligen en familjeläkare per 1 500 invånare, det vill säga 6 000 familjeläkare i svensk sjukvård år 2008. Då får vi vara öppna för att diskutera alla tänkbara alternativ.

Överläggningen var härmed avslutad.

6 § Svar på interpellation 2003/04:385 om förskrivningen av dextropropoxifen

Anf. 32 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Herr talman! Cecilia Wikström har frågat mig vilka åtgärder jag avser att vidta för att ytterligare skärpa restriktionerna för förskrivningen av dextropropoxifen.

Det är en mycket viktig och mycket aktuell fråga som Cecilia Wikström tar upp. Läkemedelsverket har kallat till ett expertmöte den 15 april i år för att diskutera just frågan om ytterligare åtgärder är befogade mot bakgrund av olika forskningsrön rörande effekter och biverkningar av dextropropoxifen. Konsulter har haft i uppdrag att utvärdera verkan av tidigare informationsinsatser och införandet av en särskild receptblankett i juni 2001 vad gäller förekomst av allvarliga biverkningar och på försäljning, samt att granska den kunskap som finns redovisad i litteraturen. Dessa rapporter ska ligga till grund för mötet där experter inom flera berörda specialiteter, som smärtbehandling, ortopedi, allmänkirurgi och klinisk farmakologi, ska diskutera frågan om dessa läkemedels fortsatta ställning tillsammans med experter från Läkemedelsverket.

De slutsatser och förslag som kommer att redovisas från mötet ska sedan ligga till grund för beslut av Läkemedelsverket och vidare för diskussion och ställningstagande inom den europeiska läkemedelsmyndigheten, EMEA.

Mot denna bakgrund har jag inte nu för avsikt att vidta någon åtgärd för att skärpa restriktionerna för förskrivningen av dextropropoxifen.

Anf. 33 CECILIA WIKSTRÖM (fp):

Herr talman! Tack socialministern för svaret, även om jag anser att det lämnar en del övrigt att önska! Jag ställde min interpellation till folkhälsoministern. Jag menar, herr talman, att problemet med dextropropoxifen – jag förkortar det DXP för enkelhetens skull – faktiskt är ett folkhälsoproblem.

Nyss hörde jag socialministern i sitt anförande i debatten kring problem och utmaningar i sjukvården säga att svensk sjukvård står inför många problem. Jag menar att DXP är ett sådant problem som borde

kunna lösas, till och med ganska enkelt. Jag tycker att initiativ från socialministern här hade varit helt på sin plats.

Att, som socialministern gör i sitt svar till mig, hänvisa detta gigantiska medicinska problem till en konferens som äger rum i morgon tycker jag är att göra det väldigt enkelt för sig. Man kanske inte ska förvånas över detta, men eftersom jag, herr talman, bärs av en obändig tro och tilltro till varje människa, också socialdemokrater och sådana ministrar, blir jag faktiskt besviken – det ska sägas.

Under 90-talet förgiftades ca 200 personer i Sverige, till följd av att de konsumerat DXP, så allvarligt att de dog. Den högsta siffran var 1996. Då dog 226 personer. Vi kan jämföra det med 2003. Då har alltså antalet dödliga förgiftningar gått ned med två tredjedelar.

Banbrytande för den här kunskapsinhämtningen och när det gäller de förödande konsekvenserna har varit den forskning som bedrivs av ett par som jag känner till. De heter Ulf och Birgitta Jonasson. De råkar bo i Uppsala. Deras senaste forskningsuppdrag har varit att ta fram resultat för konsumtionen av DXP 2000–2002. Man har konstaterat, mycket entydigt, att försäljningen har sjunkit och följaktligen också konsumtionen. Allra mest sjönk den förra året, 2003, då man identifierar att förekomsten av DXP i rättsmedicinska fall uppgår till ca 160 fall. Man säkerställer också att 70–80 personer förgiftades under 2003, vilket är en påtaglig nedgång jämfört med genomsnittet, 200 fall per år, under 1990-talet.

Under de senaste åren har alltså ett par hundra människoliv sparats tack vare de restriktioner för läkemedlet som infördes i juni 2001. Hade man, herr talman, klarat motsvarande minskning, alltså en halvering eller mer, av antalet döda till följd av narkotikan hade det väckt en enorm uppmärksamhet.

Jag menar att man faktiskt borde sätta lite blåslampa på den här forskningen, som så entydigt visar att det går en klar linje mellan restriktioner och minskningen av antalet döda till följd av detta medel. För att ytterligare människoliv ska kunna räddas måste de här forskningsresultaten bli kända, och ytterligare restriktioner måste faktiskt införas.

Socialministern sade alldeles nyss till mina kolleger i debatten kring primärvården: Sent ska syndaren vakna. Och jag säger: Mätte inte detta bli eftermälet också om ministern själv när det gäller DXP.

Anf. 34 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Herr talman! Jag undrar ifall inte Cecilia Wikström har fastnat i en hållning i den här frågan som gör att hon överraskas av ny information men inte tar den till sig.

Det är väl ganska fantastiskt att Läke medelsverket, som är ansvarigt för detta, redan i morgon har den konferens som ska avgöra hur vi ska hantera DXP i framtiden. Redan i morgon genomförs den här konferensen där experter kallas in. Konsulter har arbetat med att utvärdera. Man kommer att, med utgångspunkt från den kunskap man får, bestämma vilka riktlinjer som ska gälla för läkemedlets förekomst inom svensk vård och sjukvård i framtiden. Man kommer också att använda den för att arbeta gentemot den europeiska myndigheten.

Jag hade tänkt mig att Cecilia Wikström skulle säga: Vad härligt! Äntligen händer någonting! Men det kanske man inte kan vänta sig. Men

jag säger det: Vad härligt att Läkemedelsverket visar sig ta precis det ansvar som riksdagen har bestämt att Läkemedelsverket ska ha!

Anf. 35 CECILIA WIKSTRÖM (fp):

Herr talman! Visst är det härligt när det händer någonting. Det kan vi vara överens om, men jag menar att det faktiskt är socialministern som äger ansvaret för att det händer ännu mer. Det är faktiskt inte forskare och olika läkemedelsverk och andra som ska äga frågan, utan den bör självfallet Regeringskansliet och departementet äga, så att man arbetar visionärt med frågan. Man kanske lägger ut uppdrag till dem och så vidare. Att vi har den här debatten i dag och konferensen äger rum i morgon är kanske mer än en händelse. Jag vet inte riktigt.

Jag ställde interpellationen efter månader av kunskapsinhämtning i det här ämnet. Jag tycker att detta är oerhört angeläget. Jag vill än en gång förklara för ministern att läkare och farmakologer, om man talar med dem, menar att ytterligare restriktioner inte skulle medföra några som helst problem eller svårigheter. Vad är det då som hindrar att socialministern faktiskt tar initiativ i den riktningen och inte en gång till skjuter problemen på någon annan att lösa?

Jag vill påstå, herr talman, att DXP är ett av de största medicinska problemen i svensk sjukvård. Hur kan en värktablett som årligen kostar många människoliv få finnas kvar på marknaden? Och hur kan socialministern, som ansvarig minister, välja att trots detta inte själv vidta några som helst åtgärder?

Anf. 36 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Herr talman! Jag tror att svenska medborgare, svenska patienter och svenska läkare är evinnerligt tacksamma för att det inte är socialministern som bestämmer vilka läkemedel som ska användas i svensk sjukvård. Det har jag inte kompetens till. Det är inte regeringens sak. Det är inte heller riksdagens sak. Däremot har vi sett till att vi har kompetenta myndigheter som vi ska ställa höga krav på. Det är de som ska svara för den medicinska kompetensen. Det är de som ska bestämma vilka restriktioner som ska gälla. Det är de som ska bestämma om läkemedel helt enkelt ska förbjudas eller vilka krav som ska ställas för att de ska få förskrivas.

Jag tycker att det är glädjande att Läkemedelsverket har tagit det här initiativet och att vi nu ser att vi får klara riktlinjer. Vi samlar kunskapen, och vi kommer förhoppningsvis att kunna se att den myndighet som ansvarar för detta hanterar det precis såsom riksdagen har tänkt.

Anf. 37 CECILIA WIKSTRÖM (fp):

Herr talman! Jag får än en gång tacka för svaret. Jag tycker att det är viktigt att det här i kammaren formuleras både problem och förslag till lösningar och att vi gemensamt följer den här frågan. Läkemedelsverket äger ett stort ansvar. Jag vidhåller att också socialministern gör det för att se till att det här problemet kommer att lösas. Jag lovar, socialministern, att jag kommer att följa frågan. Tack för debatten!

Överläggningen var härmed avslutad.

Anf. 38 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s):

Herr talman! Rigmor Stenmark har frågat mig vilka åtgärder jag ämnar vidta för att det ska finnas bostäder för de människor som önskar komma till Sverige och arbeta här.

Jag delar Rigmor Stenmarks oro över att det kan vara svårt att finna lediga bostäder i många av landets kommuner. En ökad invandring från EU-länderna skulle öka problemet om de skulle söka sig till dessa orter. Bostadspolitiken är dock generell och måste ses i det ljuset. Några särskilda lösningar för dem som flyttar till vårt land för att arbeta kommer inte att finnas då bostadsmarknaden är öppen för alla som lever och verkar i vårt land. De som flyttar hit kommer att möta samma bostadsmarknad som befolkningen i övrigt möter.

Sedan 1993 har bostadsproduktionen legat på en för Sverige mycket låg nivå. Bottennoteringarna hade vi 1993–1994, då knappt 12 000 nya lägenheter påbörjades per år. Under senare år har antalet påbörjade lägenheter ökat successivt. Förra året påbörjades 24 500 bostäder, 21 000 genom nyproduktion och resterande 3 500 genom ombyggnad. I år kan vi enligt en prognos från Boverket förvänta oss lika många nya lägenheter. Det byggs fortfarande för lite, men det går åt rätt håll.

Regeringen har beslutat om en rad åtgärder för att antalet nya bostäder ska öka och arbetar oförtrutet vidare med denna målsättning. Men det tar tid att få upp nivåerna på bostadsproduktionen.

Utöver den generella räntesubventionen till hyresrätter och bostadsrätter så har regeringen under senare år infört en rad stimulansåtgärder för att öka antalet bostäder på orter med bostadsbrist. 2001 infördes ett särskilt investeringsbidrag för byggande av hyresbostäder om 2,5 miljarder under fem år. Detta har under förra året kompletterats med en särskild investeringsstimulans som i praktiken sänker mervärdesskatten från 25 till 6 % vid byggande av mindre hyreslägenheter och studentbostäder.

Andra åtgärder som förväntas bidra till ökad nyproduktion av bostäder är till exempel Statens bostadskreditnämnds vidgade möjligheter att bevilja kreditgarantier som underlättar finansiering av nya bostäder. Likaså införandet av tredimensionell fastighetsindelning kan på sikt medföra nya bostäder i områden med befintlig bebyggelse och infrastruktur. En arbetsgrupp har tillsatts inom Regeringskansliet med uppgift att lämna förslag till hur man skulle kunna möjliggöra ett mera omfattande byggande av hyresbostäder på den mark i Stockholmsregionen som ägs av statliga bolag eller förvaltas av statliga myndigheter. Plan- och bygglagstiftningen är under utredning. Utredningen har bland annat i uppdrag att se över möjligheterna att effektivisera tiden för plangenomföranden. Inom Regeringskansliet pågår också ett arbete med att förmå byggbranschen att samordna och utveckla sig mot ett effektivt, konkurrensutsatt och konsumentvänligt produktionsätt.

Sammantaget vill jag framhålla att regeringen vidtagit en rad åtgärder för att öka tillgången på bostäder och att dessa åtgärder nu har börjat visa resultat. En viktig förutsättning är dock att kommunerna tar sitt bostadsförsörjningsansvar genom att ha god plan- och markberedskap samtidigt som bygg- och bostadsmarknadens aktörer måste medverka.

Svar på
interpellationer

Anf. 39 RIGMOR STENMARK (c):

Herr talman! Tack, bostadsministern, för svaret och möjligheten att något diskutera EU-utvidgningen utifrån bostadspolitikens område.

Låt mig först säga att jag ser det som en tillgång om vi nu skulle få fler människor från andra EU-länder att komma hit. Det skulle berika vårt land, om vi ger dem samma regler som vi har och inte behandlar människor olika. När tre av fyra polacker röstade ja till EU förra året hade de naturligtvis en förhoppning om att äntligen få känna sig lika mycket som européer som engelsmän, holländare och svenskar.

Inte minst Sverige hade ju, när Sverige med Göran Persson i spetsen var ordförandeland i EU, dyrt och heligt lovat att EU-medborgarna inte skulle delas upp i några A- eller B-lag. Nu när det nalkas verklighet med nya EU-länder hör vi andra tongångar från samme statsminister. Vi från Centerpartiet är djupt bekymrade och protesterar mot denna njugga inställning från regeringspartiet och dessvärre även från andra partier.

Herr talman! Jag känner i det här sammanhanget historiens vingslag. Vallonerna kom till Sverige från gränslandet Belgien-Frankrike på 1600-talet. Det var arbetare som var starkt knutna till järnindustrin. De kom att etablera sig i flera av våra bruksorter. De hade med sig och lärde upp svenskarna i en kvalificerad arbetsmetod för tackjärnstillverkning inom stål och malm. Dem har vi haft nytta av och har det fortfarande. De kom till Sverige, och de bodde här. Några återvände, men de flesta stannade kvar.

Lika självklart som det var då att det måste finnas bostäder, lika självklart måste det vara för oss som redan bor här och även för de nya invandrare som kan komma hit för en längre eller kortare tid att få bostäder. Vi måste också lära oss någonting av den här tiden, vikten av att människor ifrån olika länder bor nära varandra, att man bor tillsammans. Den lilla vallonsmedsdocken som jag har med mig får tjäna som en liten symbol för historiens vingslag här i kammaren.

Herr talman! Herr bostadsminister! Det senaste pressmeddelandet som jag har från Boverket är daterat den 5 april 2004. Det visar att det nu är första gången sedan 1991 som det är fler kommuner som har brist på bostäder – det är 107 kommuner – än som har överskott – det är 98 kommuner. Boverkets bostadsmarknadsenkät visar att antalet kommuner med bostadsbrist fortsätter att öka om än något långsammare än tidigare. Det är fortfarande främst äldre och ungdomar som drabbas av bostadsbristen. De äldre söker ofta tillgängliga marknader av bostäder som är anpassade efter deras behov. Över 80 % av kommunerna uppger att de har bostadsbrist och pekar på behovet av bostäder för äldre. Det är människor som redan finns här.

Bostadsministern! Det finns all anledning att begrunda bostadsbristen i vårt land. Den berör såväl gamla som nya svenskar. De nya människorna som kommer från andra länder till oss har naturligtvis en förväntan och en förhoppning om ett bra liv här, om de nu väljer att flytta hit, om de inte i stället väljer ett land som har högre löner, lägre skatter och till och med ett varmare och vänligare klimat.

Jag tror att vi har oerhört mycket att kunna erbjuda folk som flyttar hit. Vilken möjlighet har man till exempel att i likhet med i sitt hemland äga sin bostad?

Anf. 40 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m):

Herr talman! Svaret var väl ganska väntat. Vi som har varit med några år känner igen svaret där bostadsministern räknar upp allt fantastiskt som regeringen har gjort. Trots detta har det inte gett speciellt bra resultat. Man får kanske påminna bostadsministern om att den socialdemokratiska regeringen har haft makten de senaste tio åren i följd. Om man tittar bakåt har ni haft makten 62 av de senaste 72 åren. Det är faktiskt ganska mycket. Så ni har ett väldigt stort ansvar för hur det ser ut i Sverige.

Det som Rigmor Stenmark just sade tål att upprepas. Den undersökning som kom från Boverket i förra veckan visar att bostadsbristen ökar. Det är fler och fler kommuner som har bostadsbrist. Det är 107 kommuner som har bostadsbrist i Sverige. I de kommunerna bor 61 % av befolkningen. Det är en ökning. 2000 var det 11 % av kommunerna som hade bostadsbrist. Nu är det så mycket som 37 % som har bostadsbrist. Socialdemokraterna har suttit vid makten hela denna tid. Så visst har bostadsministern ett stort ansvar för detta.

I sitt svar på Rigmor Stenmarks interpellation säger bostadsministern att ”en ökad invandring från EU-länderna skulle öka problemet om de skulle söka sig till dessa orter”, det vill säga orter där det inte finns några lediga lägenheter. Ja, sannolikheten är väl ganska stor att det är just till dessa orter de söker sig, för det är ju där jobben finns. Det blir med andra ord problem.

De som söker sig hit från de nya EU-länderna kommer med regeringens politik att hamna i ett moment 22: Har man ingen bostad får man inte komma hit. De kommer alltså inte att kunna komma hit, även om de nu skulle vilja ha ett jobb, eftersom de inte har någon bostad. Det är ju ett av villkoren som Socialdemokraterna har ställt upp. Vi vet ännu inte om Socialdemokraterna får igenom sin politik på det här området – med största sannolikhet inte. Men vi kan i alla fall utgå från att ett stort antal kommer hit, och då behöver de bostad. Då hjälper inte den politik som Socialdemokraterna har drivit.

Jag ska ställa en rak fråga till bostadsministern. Han skriver stolt att man nu har infört tredimensionell fastighetsbildning. Ja, det har man gjort. Men vart tog ägarlägenheterna vägen? De kom inte. Tvärtom har vi fått veta i en annan proposition att man inte har för avsikt att lägga fram något förslag om ägarlägenheter.

Jag tror inte i första hand att de som kommer från andra länder kommer att skaffa sig en ägarlägenhet det första de gör. Men ägarlägenheter – det sade till och med utredningen – skulle öka utbudet av bostäder, och så får vi i gång flyttkedjor så att folk kan flytta och de som kommer hit nya kanske kan få en hyresrätt därför att någon annan kan äga en lägenhet. Detta har dock bostadsministern stoppat.

Som alltid när bostadsministern ska prata om varför det inte byggs är det alla andras ansvar. Det är alla andra som bär skulden för att det inte byggs, kommunerna och alla andra på bostadsmarknaden. Men det är faktiskt regeringen som med lagstiftningen sätter ramarna för om det byggs eller inte. Det är nu dags att riva ned hinder och ta bort saker som hindrar bostadsbyggandet. Det har inte den socialdemokratiska regeringen och bostadsministern haft förmåga att göra över huvud taget.

Och vallöftet om 120 000 nya lägenheter, kommer det att infrias? Det är alltid långt fram i prognoserna och långt fram i tiden det ska byggas, men det är ju nu det behövs.

Jag vill återigen påminna bostadsministern: Ni har haft makten de senaste tio åren, och här ser vi resultatet. Det hjälper inte dem som nu skulle vilja komma från andra länder och behöver en bostad, och inte heller dem som redan finns i Sverige och behöver en bostad.

Anf. 41 NINA LUNDSTRÖM (fp):

Herr talman! I svaret från bostadsministern till Rigmor Stenmark står följande: "Regeringen har beslutat om en rad åtgärder för att antalet nya bostäder ska öka och arbetar oförtrutet vidare med denna målsättning. Men det tar tid att få upp nivåerna på bostadsproduktionen."

Jag vill påstå att regeringen inte gör sitt yttersta för att öka bostadsproduktionen. Jag menar att regeringen faktiskt säger nej till förslag som skulle kunna öka bostadsproduktionen.

Ett sådant förslag som togs upp av tidigare talare är frågan om ägarlägenheter. Uppenbarligen skulle detta inte lösa hela problemet med bristerna på bostadsmarknaden, men det skulle sannolikt bidra rejält till ökad bostadsproduktion. Folkpartiet har interpellat flera gånger i denna fråga och hade någonstans en förhoppning om att det kanske ändå fanns en välvillig inställning från regeringen men kan nu konstatera att regeringen säger nej. Det är mycket synd för bostadsproduktionen i Sverige, inte minst i storstadsregionerna.

Men regeringen agerar väldigt långsamt också i en rad andra frågor. Utredning efter utredning skjuts på framtiden, och vi får avvakta förslag längre fram. Det handlar om hyressättningssystemet. Det handlar om PBL-frågorna. Här kan jag känna en frustration. Bostadsutskottet i riksdagen har alldeles för lite propositioner att ta ställning till. Regeringen säger nej till de förslag som kommer från övriga partier och riksdagens majoritet men lägger heller inte fram några egna förslag.

Jag menar att det finns oerhört mycket mer att göra.

- Om vi skulle tillåta ägarlägenheter i Sverige skulle bostadsproduktionen öka.
- Om vi skulle få till stånd en reformering av hyressättningssystemet skulle vi också öka produktionen av hyresrätter.
- Om vi skulle verka för ökad konkurrens skulle vi också kunna pressa produktionskostnaderna.
- Om vi tog krafttag mot svarthandeln skulle vi komma åt en rad avarter på hyresmarknaden.
- Om man gjorde någonting åt fastighetsskatten skulle man också kunna ta ned boendekostnaderna.
- Om man verkligen gjorde någonting åt den statliga markpolitiken skulle man få tillgång till mark för att bygga fler bostäder.

Bygg- och bostadsmarknaden behöver långsiktiga åtgärder och långsiktiga regler som skapar goda förutsättningar, inte kortsiktighet som gör

att man inte vågar köra i gång den byggproduktion som vi alla efterlängtar. Här menar jag att regeringen gör alldeles för lite.

Från Folkpartiets sida vill vi dessutom än en gång påtala att med de infrastruktursatsningar som kommer, och om vi får i gång bostadsproduktionen, kommer vi också – det har alla aktörer på marknaden bekräftat – att se ett stort behov av ny arbetskraft inom byggindustrin, uppemot 100 000, på grund av den generationsväxling som kommer att ske och behovet av nyrekrytering.

Vi ser stora möjligheter med arbetskraftsinvandring. Vi tror att det finns en väldigt stor risk för överhettning på byggmarknaden, vilket också kommer att påverka bostadsproduktionen. Därför skulle jag vilja passa på att fråga statsrådet: Varför säger regeringen och statsrådet nej till de förslag jag här har räknat upp som skulle kunna öka bostadsbyggandet? Varför säger ni till exempel nej till ägarlägenheter? Och varför kommer det så få egna förslag från regeringen?

Anf. 42 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s):

Herr talman! Ni har väl lagt märke till att det har hänt någonting? Ni har väl lagt märke till att bostadsproduktionen varje år sedan 1999 har ökat? Vi är nu uppe i en bostadsproduktion på 25 000 lägenheter per år.

Kommunerna uppger, för att nu hänvisa till kommunenkäten, att de tror att bostadsbyggandet innevarande år blir 30 000 lägenheter. Jag tror att de är för optimistiska. Det brukar aldrig bli det utfall som kommunerna uppger. Men vi ligger på en bostadsproduktion på 25 000 lägenheter, och det investeringsstöd som regeringen har gått in med ger nu väldigt god och påtaglig effekt när det gäller nyproduktionen av lägenheter.

Sedan finns det mycket i det som är sagt – konkurrensfrågorna, andra aktörers ansvar – som jag håller med om. Det är inte bara staten som har ett ansvar när det gäller bostadsproduktionen, utan det är många samverkande aktörer som måste dra åt ett håll för att vi ska lyfta upp bostadsproduktionen mot den volym jag tror är nödvändig att ligga på uthålligt, kring 30 000 lägenheter om året.

Vi har ett antal frågor på gång, som ni mycket väl känner till, som ytterligare ska underlätta en ökad bostadsproduktion. Jag angav några sådana i mitt svar på interpellationen. En förenklad och effektivare planprocess är ett exempel. Vi har tillsatt en arbetsgrupp som i sommar ska vara klar med att se på det statliga markinnehavet, framför allt i Stockholmsregionen, för att möjliggöra ett kraftigt ökat bostadsbyggande – också av hyresrätter. I frågan om hyressättningsystemet räknar jag med att vi kommer att kunna få ett förslag som vi kan genomföra från den 1 januari 2006. Det är ytterligare ett exempel på åtgärder för att underlätta ett ökat bostadsbyggande.

Det jag tycker är utomordentligt tillfredsställande i den situation där vi befinner oss nu är dock att fler och fler kommuner tar frågan om bostadspolitiken på allvar. Så var det inte för ett antal år sedan. Nu är det fler och fler kommuner som är hårt engagerade i att se till att man klarar bostadsförsörjningen i den egna kommunen. Det syns också runtom i Sverige, där bostadsbyggandet i fjor ökade med 30 % utanför Stockholms län. Hade vi haft en volymökning i Stockholms län med motsvarande siffror hade vi legat på volymen 30 000 lägenheter i fjor.

Jag konstaterar alltså att bostadsbyggandet har ökat varje år sedan 1999, att vi nu ligger på en produktion av 25 000 lägenheter men att vi behöver lyfta den produktionen uppemot de 30 000 lägenheterna.

Anf. 43 RIGMOR STENMARK (c):

Herr talman! Jag kan förstå att bostadsministern blir lite sur på oss som är så envisa. Men vi har faktiskt lagt märke till, och vi får det bekräftat genom olika pressmeddelanden, också från Boverket som följer utvecklingen i Sverige, att det saknas bostäder.

Det saknas bostäder, och det saknas valmöjligheter. Vi har berört en valmöjlighet. När människor kommer från andra EU-länder kommer de att upptäcka att den möjlighet som man har hemma i sitt EU-land, att äga sin lägenhet, inte står till buds i Sverige. När, herr bostadsminister, kommer det att vara en möjlighet för oss i Sverige?

Den frågan är bostadsministrernas bekymmer. Det är staten som kan ge denna möjlighet genom lagstiftning, genom att ge förutsättningarna. Det är statens ansvar, inte kommunernas. Bostadsministern är ju ofta, alltför ofta tycker jag, pigg på att peka på kommunernas ansvar. Jag kan också se att de tar sitt ansvar. Det gläder mig att man på nytt så att säga tar krafttag för att se till att man har bostäder i olika kommuner. Men man lyckas inte om man inte får förutsättningarna från staten.

När, bostadsministern, kommer det att vara likvärdiga villkor mellan olika bostadsformer i Sverige? När kommer man att kunna hyra sin villa eller äga sin lägenhet? När kommer vi att få ha neutralitet mellan olika boendeformer? Inte ett ord kan jag se i svaret om det.

Det är ju statens uppgift att forma reglerna och att ta bort skatter om det behövs. Det är statens möjlighet, inte kommunernas. När kommer staten, bostadsministern, att komma med nödvändiga förändringar som sätter fart på byggandet och som även ger möjlighet att ta till vara de hus som vi redan har? Det är statens ansvar, inte kommunernas. När, bostadsministern?

Anledningen till den här debatten är ju att regeringen har presenterat en skrivelse med förslag till övergångsregler för arbetskraft från de länder som blir EU-medlemmar den 1 maj 2004, inte om två år. Förslagen innebär bland annat krav på arbetstillstånd, erbjudande om anställning och ordnad bostad.

Vid toppmötet i Lissabon på våren 2000 enades man om målet att EU inom tio år skulle vara den mest dynamiska och snabbast växande ekonomin i världen, med bibehållen social profil. Och bibehållen social profil är för mig att människor har arbete, att man har mat i magen och tak över huvudet. Det här gäller ju även Sverige som EU-land. Det gäller här och nu, inte där och inte sedan.

Den fria rörligheten mellan medlemsländerna är ju en förutsättning för att EU ska kunna utvecklas på ett sätt som är positivt för alla medlemsländer, ja, för alla människor. Den inre marknaden är dessvärre inte på något sätt fullbordad. Hinder för rörligheten för personer finns sedan tidigare och nu ämnar regeringen – jag hoppas verkligen att man inte får igenom det – förvärra situationen ännu mer. Det finns en överenskommelse om fri rörlighet mellan EU-länder, och för att nå målet måste varje medlemsland ta sitt ansvar.

Anf. 44 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m):

Herr talman! Bostadsministern måste ha selektiva glasögon och en selektiv hörapparat på sig för han säger så stolt att bostadsbyggandet ökar. Samtidigt är det första gången sedan 1991 som fler kommuner har brist på bostäder än som har ett överskott. Det är ju fakta som statens eget verk, Boverket, har tagit fram. I 107 kommuner är det bostadsbrist och i dem bor 61 % av befolkningen.

Ministern sade själv i sitt svar att om de som kommer från de nya EU-länderna skulle söka sig till de orter som har bostadsbrist blir det problem. Igen måste jag säga: Det är väl dit de kommer att söka sig, för det är ju där jobben finns. Inte har väl regeringen tänkt att de ska bo någonstans bara för att det finns tomma bostäder men inga jobb. Det är väl inte där de ska bo. Det har redan visat sig ganska misslyckat när det gäller integrationspolitiken, just att man har placerat ut flyktingar där det finns bostäder men inga jobb. Det är därför de inte har blivit integrerade i samhället. Det är inte där de som kommer från de nya EU-länderna ska bo. De kommer faktiskt hit för att jobba. De måste ju bo där jobben finns. Och det är där det är bostadsbrist.

Då kan man igen fråga: Vad har regeringen gjort? Man har ändå haft makten i så många år. Väldigt lite. Bostadsministern kan stå här och slå sig för bröstet och säga att han är stolt, men han kan knappast vara nöjd. Alla de utredningar och olika saker som ska komma dröjer ju ganska många år. Och ni har haft många år på er att göra något.

Tillbaka igen: Varför stoppades ägarlägenheter? Till och med utredningen som kom för några år sedan sade att det skulle öka tillskottet på bostäder. Det här är inte avgörande, men för mig är det obegripligt hur man kunde stoppa detta och att du i detta paradoxens land kan äga om du bor på marken men inte om du väljer att bo på höjden. Precis som Rigmor Stenmark sade: Många av dem som kommer från de här länderna är vana att äga, för där är ägandet det mest vanliga när det gäller boende.

Anf. 45 NINA LUNDSTRÖM (fp):

Herr talman! Jag vill också kommentera det faktum att statsrådet inte vill svara på varför man säger nej till ägarlägenheter. Det är ju ett konkret hinder för ökat bostadsbyggande. Det förutsätter inte heller att man går in och finansierar från statligt håll. Det här är ju ett alldeles utomordentligt sätt att också kunna förse marknaden med riskkapital. Därom tror jag alla på marknaden är fullständigt överens. Varför inte ta bort detta hinder? Det kommer inte att lösa alla problem, men det kommer att bidra mycket stort till en god lösning.

Det skulle också kunna lösa problematiken med segregation på bostadsmarknaden genom att man skulle kunna få in ägarlägenheter också på ställen som Rosengård och förorter i Stockholm – ett utomordentligt exempel. Varför säger regeringen nej?

Ett annat exempel på något som förhindrar tillgången till riskkapital är lagen om allmännyttiga bostadsföretag. Den frågan har vi debatterat vid ett tidigare tillfälle. Om man inte kan avyttra fastigheter kan man heller inte frigöra kapital för nyproduktion. Detta är ett stort hinder. Låt oss ta bort det hindret. Låt oss skapa möjligheter så att marknaden faktiskt kan agera.

Dessutom har vi ett hyressättningssystem som motverkar nyproduktion av hyresrätter. Det vet alla om. Där måste man göra någonting. Koppla ihop det med att man också ökar konkurrensen. Det håller nyproduktionskostnaderna nere. Det här är oerhört viktigt.

Jag konstaterar att bostadsbristen ökar, precis som tidigare talare har sagt. Boverket anger bland annat för Skåne att 22 av 33 kommuner har brist, varav 5 har brist även i centralorterna. Bostadsbristen ökar, och någonting måste göras. Det finns mängder av förslag att ta ställning till som inte kostar pengar. Varför vill inte regeringen lyssna på oss?

Anf. 46 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s):

Herr talman! Först vill jag ta upp bostadsmarknadsenkäten. Den kräver kanske en viss reflexion. När 107 kommuner uppger sig ha bostadsbrist är det inte bostadsbrist generellt sett som alla de 107 kommunerna uppger. Det kan vara bostadsbrist på centralorten medan man har överskott på lägenheter i utkanterna. Det kan handla om att det finns en efterfrågan på en speciell typ av lägenheter, äldreboendelägenheter eller boende för ungdomar, men att man totalt sett i övrigt har en balans på bostadsmarknaden. Man får vara lite nyanserad när man analyserar den där bostadsmarknadsenkäten.

Jag tycker att det är något märkligt att ni inte ser vad som har hänt. Vi har varje år sedan 1999 ökat bostadsbyggandet. Det ligger nu på en volym på 25 000 lägenheter. Jag tror inte att det räcker. Vi behöver komma upp i en produktionsvolym på åtminstone 30 000 för att bygga bort bostadsbristen. Men vi är på god väg dit.

Det slående är att ni har sagt nej till i princip alla de åtgärder som vi vidtagit och som nu har gett resultat när det gäller bostadsproduktionen. Ni sade nej till investeringsbidraget. Ni sade nej till det nya investeringsstödet. Ni har inte varit med om att se till att lägga ett större ansvar på kommunerna när det gäller bostadsförsörjningen, för att ta några exempel.

Det enda jag har hört med lite varierande styrka från de borgerliga partierna är att ägarlägenheter skulle vara universallösningen. Någon har krävt marknadshyror. Andra har, ganska samstämmigt, krävt utförsäljning av de kommunala bostadsbolagen. Tror ni verkligen att de åtgärderna hade löst bostadsbristsituationen? Jag är övertygad om att de åtgärderna hade skapat större problem på bostadsmarknaden än vi har i dag.

Anf. 47 RIGMOR STENMARK (c):

Herr talman! Det är lite sorgligt om bostadsministern försöker misskreditera den enkät som Boverket har gjort och som mycket klart visar att rader av kommuner har bostadsbrist. Kommuner med balans totalt sett har också bostadsbrist, för de har det i centralorten. Det är bostadsbrist i nästan alla kommuner – det är det sorgliga.

Till sist vill jag ändå tacka för den här debatten och vända mig till de partier som inte ser bakåt, inte ser historien och inte ser vad vallonerna en gång tillförde. De är bara en liten del av de folkslag som har vandrat in i Sverige, men de har gjort väldigt mycket. Den lilla vallonsmedjan står även för kvinnlig sysselsättning i Norduppland, där man har satsat på verklig turism, inte social turism. De partier som inte har förmågan att ha visioner, positivt se framåt och ta till vara den möjlighet som nya EU-

människor kan ge får också lov att se upp. Den som inte ser bakåt och den som inte ser framåt får verkligen se upp.

Prot. 2003/04:95
14 april

Överläggningen var härmed avslutad.

Svar på
interpellationer

8 § Svar på interpellation 2003/04:382 om Dalarö folkhögskolas punktskriftsutbildning

Anf. 48 Statsrådet HANS KARLSSON (s):

Herr talman! Marietta de Pourbaix-Lundin har frågat Berit Andnors dels vilka åtgärder statsrådet är beredd att vidta för att punktskriftsutbildningen/Punktintensiven kan få en mer permanent finansiering, dels om statsrådet avser att vidta åtgärder för att informationen om möjligheten till punktskriftsutbildning sprids. Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som ska svara på frågan.

Att lära sig punktskrift i vuxen ålder innebär att återfå en förmåga att använda det skrivna ordet. Utbildning i punktskrift är därmed att betrakta som en rehabiliteringsåtgärd. Det har emellertid diskuterats hur utbildning i punktskrift ska betraktas i ansvarshänseende. Synskadades Riksförbund har till regeringen framfört att det finns brister i rehabiliteringen av personer som i vuxen ålder blir gravt synskadade, särskilt när det gäller utbildning i punktskrift.

I syfte att klarlägga ansvarsförhållandena gav regeringen den 14 mars 2002 Riksförsäkringsverket i uppdrag att utreda frågan om punktskriftsutbildning. Utredningen genomfördes i samarbete med Arbetsmarknadsstyrelsen, Hjälpmedelsinstitutet, Svenska Kommunförbundet, Landstingsförbundet, Skolverket, Socialstyrelsen och Specialpedagogiska institutet. Synskadades Riksförbund, Dalarö folkhögskola, Västanviks folkhögskola och Statens institut för särskilt utbildningsstöd lämnade synpunkter under utredningen.

Efter diskussioner med berörda myndigheter och organisationer ansåg Riksförsäkringsverket att grundläggande utbildning i punktskrift är medicinsk rehabilitering och således sjukvårdshuvudmannens ansvar. Personer som i vuxen ålder får en grav synskada eller helt förlorar synen, främst de som står till eller borde kunna stå till arbetsmarknadens förfogande, kan behöva en mer omfattande utbildning i punktskrift. Riksförsäkringsverket ansåg att även en sådan fördjupad utbildning bör genomföras inom ramen för sjukvårdshuvudmannens rehabiliteringsansvar.

Riksförsäkringsverkets rapport föranledde ett förtydligande från regeringens sida. I budgetpropositionen för 2004 har regeringen angivit att fördjupad utbildning i punktskrift, för personer som i vuxen ålder har en grav synskada eller helt förlorar synen, är att betrakta som arbetslivsinriktad rehabilitering och kan därmed bekostas av försäkringskassan. Regeringen har betonat att försäkringskassans möjlighet att betala sådana utbildningar enbart gäller den fördjupade utbildning som syftar till att förkorta sjukdomstiden eller att helt eller delvis förebygga eller häva en nedsatt arbetsförmåga. Det gäller således inte den grundläggande utbildning som sjukvårdshuvudmannen har ansvaret för.

Det kan tilläggas att den som deltar i sådan arbetslivsinriktad rehabilitering kan få rehabiliteringsersättning som ersättning för inkomstbortfall.

Dessutom utges särskilt bidrag under rehabiliteringstiden för kostnader som uppstår för den försäkrade i samband med rehabiliteringen. Som ett led i rehabiliteringen kan dessutom beviljas stöd till arbetshjälpmedel. Exempel på sådan utrustning kan vara punktskriftsdisplay eller talsyntes.

Arbetsförmedlingen kan upphandla utbildning för arbetslösa synskadade som har behov av fördjupad utbildning i punktskrift. Arbetsförmedlingen kan också bevilja stöd till de arbetshjälpmedel som den enskilde behöver under utbildningen.

På detta sätt har regeringen klargjort respektive aktörs ansvar för synskadades rehabilitering. Därmed kan försäkringskassorna och länsarbetsnämnderna bidra till finansieringen av Punktintensiven. Marietta de Pourbaix-Lundin menar dock att försäkringskassorna och länsarbetsnämnderna inte verkar känna till det förtydligande som regeringen har gjort. För att förvissa mig om att så inte är fallet kommer jag att ta upp frågan med Riksförsäkringsverket och Arbetsmarknadsstyrelsen.

Anf. 49 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m):

Herr talman! Jag får tacka för det halvt positiva svar jag har fått av statsrådet Hans Karlsson.

Det verkar som om vi är helt överens om vikten av att personer som blir synskadade i vuxen ålder lär sig läsa och skriva med punktskrift. I dag är den möjligheten inte så stor.

Från 1999 fram till nu har Dalarö folkhögskola i samarbete med Synskadades Riksförbund drivit en verksamhet med en intensivkurs på tio veckor, och den har varit finansierad av Allmänna arvsfonden. Nu är den perioden slut, och det finns inte längre någon finansiering.

Jag har läst utvärderingar av verksamheten som är positiva. Av dem som har gått intensivutbildningen har de flesta kvar sitt arbete, har fått nytt arbete eller studerar vidare. Att det ska bli så måste vara det vi alla vill.

De har också kunnat öva upp möjligheten att läsa med punktskrift. Det som de gör först är att gå på syncentralernas grundkurs, och ofta kan de inte läsa speciellt fort efter det. De läser kanske 20 ord i minuten, och det är inte speciellt mycket. Efter att de har gått Punktintensiven har de förbättrat hastigheten med ungefär 300 %, och det är ganska bra.

Därför är jag glad att statsrådet nu ändå är beredd att påpeka för både Riksförsäkringsverket och Arbetsmarknadsstyrelsen att det finns möjlighet att köpa den här utbildningen. Den uppfattning jag fick när jag besökte Punktintensiven förra veckan var att det verkar darra lite där. Det är jättebra att jag får det positiva svaret.

Det jag också skulle önska är att statsrådet kunde stöta på syncentralerna – det är landstinget som har ansvaret för dem, och det finns 32 stycken i landet – om att de informerar om att när man har gått på grundkursen på syncentralerna finns det möjlighet att gå vidare för att just öva upp hastigheten och bli mycket bättre på att använda punktskrift. Det tycks inte heller fungera riktigt bra.

Den fråga som inte har fått ett riktigt positivt svar gäller Punktintensiven, som det inte längre finns finansiering till. Statsrådet säger att försäkringskassorna och AMS kan köpa tjänster där, och då ska de kunna finnas kvar. Men tillströmningen är ganska oregelbunden och ganska osäker. Frågan är om det inte skulle behövas någon form av grundfinan-

siering, så att den kompetens och den kunskap de har byggt upp på Dalarö folkhögskola får finnas kvar. Annars kommer lärarna att försvinna, och det kommer inte att bli någon kontinuitet. Det är inte så många som blir synskadade varje år att de kan vara garanterade att ha kvar sin verksamhet.

Det är den stora frågan som återstår: Går det att i alla fall övergångsvis hitta någon volymgaranti, att de får ersättning för ett antal platser för att ha kvar just kompetensen och kontinuiteten, så att den inte försvinner? Det är min fråga, som egentligen var den första frågan till statsrådet. Jag hoppas att jag under debatten kan få ett positivt svar på den frågan också, att man ska försöka hitta en finansieringsmöjlighet för att kunna behålla kompetensen och kontinuiteten, om det skulle stå någon plats tom, om försäkringskassan eller AMS inte har köpt platser.

Anf. 50 Statsrådet HANS KARLSSON (s):

Herr talman! Jag noterar att Marietta de Pourbaix-Lundin är glad för halva svaret. Jag tänkte börja med att säga att jag är glad för att jag har fått interpellationen. Man kan väl ändå få säga att man är mer glad för vissa interpellationer än andra! Den här har fäst min uppmärksamhet på en fråga som jag inte är helt kunnig om. Därmed kommer jag att följa frågan väldigt noga. Jag kan naturligtvis direkt lova att stöta på att syncentralerna informerar om möjligheterna. Det handlar inte om många människor, men det handlar om en oerhört viktig möjlighet till livskvalitet till en inte särskilt stor kostnad. Här går det verkligen att få till detta.

Efter det att interpellationssvaret hade lämnats in har jag jobbat vidare för att också se om jag skulle kunna lämna något svar på fråga 1 i interpellationen. Den handlar om den långsiktiga finansieringen. Som ett led i den rehabilitering som folkhögskolorna anordnar finns så kallad uppdragsutbildning. Det förutsätter att finansiering är ordnad och att någon ges ansvar för upphandling av sådan uppdragsutbildning. Ett exempel på sådan uppdragsutbildning är den preparandkurs för ungdomar med synskador som genomförs. För en sådan utbildning anvisar staten vissa medel. Utbildningen upphandlas av Specialpedagogiska institutet. Det känner Marietta de Pourbaix-Lundin till. Den är också förlagd till Dalarö folkhögskola. Sedan finns det andra exempel på uppdragsutbildning i teckenspråk som föräldrar till barn i behov av teckenspråk kan få.

Jag har tagit kontakt med Utbildningsdepartementet för att undersöka förutsättningarna för att också intensivutbildningen i punktskrift på Dalarö folkhögskola skulle kunna vara en sådan uppdragsutbildning som staten avsätter medel för. Vi har satt i gång att bereda den frågan. Det kan vara farligt att säga för mycket här, men det här kan tidigast resultera i medel år 2005. Jag är angelägen om att hitta former för att stärka den typen av utbildning så att vi kan ge en kvalitativ, fullgod och snabb utbildning för människor som behöver den. Jag försäkrar att jag ska låta min och mina medarbetares uppfinningsrikedom därvidlag få florerat så att vi kommer närmare bra lösningar.

Anf. 51 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m):

Herr talman! Det är bra att vi kan glädjas båda två och att statsrådet fick veta något han kanske inte kände till innan – och har tagit tag i frågan rejält med en gång. Det låter halvt hoppfullt att det kanske tidigast år

2005 kan finnas pengar till Punktintensiven. Då hoppas jag att lärarna inte försvinner under tiden. De står just nu utan finansiering och utan elever. Det är den verklighet de befinner sig i just nu. Det vore bra om statsrådet tog kontakt med dem och informerade. De kommer visserligen säkert att läsa vad som har sagts i debatten eftersom de vet om den. De kanske känner att det finns ett hopp om att de ska få finnas kvar.

Herr talman! Det är sällan en interpellationsdebatt kan utvecklas så positivt. Först ett halvt positivt svar, och därefter ges det i debatten ett halvt löfte att det jag är ute efter ska få fortsätta. Vi verkar vara lika överens och angelägna om att människor som har synskador och som blir synskadade ska kunna få fortsätta att arbeta. Då behöver de ett språk. Punktskrift är ett språk. Annars finns det risk för att man kan bli analfabet. Det är viktigt.

Har statsrådet skaffat visitkort med punktskrift? Det har jag gjort. Jag vet tyvärr inte om mitt namn står här, men statsrådet kan känna om han känner att det står Marietta de Pourbaix-Lundin. Sedan kan han också skaffa sig sådana visitkort för framtida bruk.

Anf. 52 Statsrådet HANS KARLSSON (s):

Herr talman! Det är trevligt när två kan vara glada samtidigt. Det har jag inte varit med om i den här talarstolen. Jag vill avsluta debatten med att tacka för interpellationen. Det borde vara möjligt att jobba konstruktivt med frågan. Jag behöver inte upprepa vad jag har sagt. Jag kan däremot medge att jag inte har visitkort med punktskrift, men det dröjer väl inte så länge efter den här debatten till dess jag har det.

Överläggningen var härmed avslutad.

9 § Svar på interpellation 2003/04:408 om validering

Anf. 53 Statsrådet LENA HALLENGREN (s):

Herr talman! Torsten Lindström har frågat mig om vad jag avser göra dels för att säkerställa rättssäkerheten i validering av reell kompetens, dels för att möjliggöra överprövning av valideringar och dels för att Valideringsdelegationen ska nå ut även på lokal nivå.

Jag vill börja med att erinra om att jag den 11 februari 2003 besvarade en interpellation av just Torsten Lindström angående validering. I svaret och i debatten redogjorde jag för min syn på validering. Min uppfattning om värdet av och syftet med validering har inte sedan dess ändrats.

Där framhöll jag värdet för såväl den enskilde som samhället i sin helhet av att vi tar till vara människors kunskaper oavsett hur och var de har förvärvats. Validering av reell kompetens kan förkorta kompletterande studier för den enskilde och arbetslivet tillföras behövlig kompetens snabbare. Inte minst för personer med utländsk yrkesutbildning eller arbetslivserfarenhet kan validering ha stor betydelse.

Validering är en process som syftar till att kartlägga och dokumentera de faktiska kunskaper och den kompetens en individ tillägnat sig. Detta ska vara ett självklart inslag inom varje individualiserad, pedagogisk

verksamhet. Näringslivet och branschorganisationer har utvecklat olika modeller för att värdera människors yrkeskunskaper, till exempel med olika branschcertifikat och beskrivningar som underlag. Vilka kompetens- eller kunskapskrav som är relevanta att ställa inom olika yrken måste avgöras av företrädarna för yrkesområdet och branschen i fråga. För att validering ska få legitimitet såväl på arbetsmarknaden som inom utbildningssystemet krävs ett nära samarbete mellan utbildningsväsendets företrädare, parterna på arbetsmarknaden och företrädare för branschorgan. Ansvar för validering måste delas mellan utbildningsväsendet och arbetslivet.

I skrivelsen *Validering m.m. – fortsatt utveckling av vuxnas lärande* (Ds 2003:23) presenteras departementets bedömningar om frågor som rör vägledning och validering. Bland annat föreslogs i skrivelsen att en delegation för validering skulle inrättas med uppgift att utveckla och säkerställa kvalitet, legitimitet och rättssäkerhet i ett nationellt perspektiv och regional samverkan kring validering mellan olika huvudmän. Detta förslag fick starkt stöd vid remissbehandlingen.

I budgetpropositionen för 2004 redovisade regeringen att en sådan delegation borde inrättas. Valideringsdelegationen har nu inrättats för att verka under åren 2004–2007 med kansli i Norrköping där Nationellt centrum för flexibelt lärande är värmyndighet. Delegationen består av företrädare för beställare och utförare av validering, utbildningsväsendet samt arbetslivet. Delegationen får även vid behov inrätta referensgrupper där företrädare för myndigheter, kommuner, landsting, organisationer eller företag ingår. Detta gör att erfarenheter från olika delar av samhället, både organisatoriskt och geografiskt, kan tas till vara och spridas på alla nivåer.

Som regeringen pekat på i budgetpropositionen för 2004 är en regional samverkan kring validering mellan utbildningshuvudmän, branscher och arbetsmarknadens parter viktig för att säkerställa att valideringen genomförs på ett rättssäkert sätt samt med nödvändig metodisk och saklig kompetens.

Det är statens uppgift att säkerställa rättssäkerhet, likvärdighet och kvalitet i validering. Valideringsdelegationen är den myndighet som har inrättats för denna uppgift. Delegationen har ett viktigt uppdrag att i samverkan med parterna på arbetsmarknaden och de stora aktörerna få till stånd de åtgärder som kan behöva vidtas för att nå målen.

Det är orimligt att begära praktiska resultat ett kvartal efter det att en ny delegation har inrättats. Jag är övertygad om att Valideringsdelegationen kommer att vara ett verksamt instrument i arbetet med de frågor Torsten Lindström tar upp.

Anf. 54 TORSTEN LINDSTRÖM (kd):

Herr talman! Jag vill först tacka statsrådet Lena Hallengren för svaret på min interpellation.

I kunskapssamhället är det avgörande att ta till vara människors kunskaper. Det handlar om kunskaper både hos svenskar med lång yrkeserfarenhet men utan formell dokumentation och hos de nya svenskar som vill men hindras från att komma in på den svenska arbetsmarknaden.

En framtidsfråga är hur vi kan ta till vara de kunskaper som människor skaffar sig utan att ha formella papper på dem. Det är först och främst för människors egen skull som det är viktigt med goda möjligheter att under livets gång få känna sig sedd och bekräftad och också ha möjlighet att byta inriktning i livet.

Vi kristdemokrater menar att en utökad användning av validering kan bidra till detta för många, alltifrån de vårdbiträden som genom år av hårt arbete tillägnat sig undersköterskekunskaper och behöver få papper på det för att öka sin trygghet och sina utvecklingsmöjligheter till de utländska akademiker som i vårt land inte får arbeta utan i stället tvingas till passivitet och sysslolöshet.

För att Sverige ska utvecklas som kunskapssamhälle är det också nödvändigt att småföretagens behov av kvalificerad arbetskraft tillgodoses. Bristen på arbetskraft är det enskilt största tillväxthindret för mer än vart femte småföretag. Vi kristdemokrater ser validering som ett av flera verktyg för att möta detta.

Sverige behöver ett nationellt, högkvalitativt och rättssäkert system för validering, ett system där bedömningen är densamma i hela riket och den enskilde kan känna sig trygg i att bedömningen har gjorts sakligt och professionellt. Inte minst handlar det om rättssäkerheten. Det måste rimligen finnas en instans för att överpröva valideringar.

I oktober 2001 kom slutbetänkandet från Valideringsutredningen med en rad förslag om hur validering kan vidareutvecklas. Den 11 februari 2003 hade jag en interpellationsdebatt här i kammaren med Lena Hallengren. Under den debatten upprepade Hallengren samma besvärjelse flera gånger. Mantrat löd att regeringen inom kort skulle återkomma. Vi vet hur det gick.

Det blev ingen proposition. I stället kom det en departementspromemoria, och i höstbudgeten annonserades lite hux flux att en ny liten myndighet, Valideringsdelegationen, skulle inrättas med ett tidsbegränsat uppdrag.

Med stort intresse läste jag regeringens beslut den 18 december 2003, regleringsbrev för Valideringsdelegationen. I beslutet framkommer egentligen ingenting om vad som är syftet och målet med myndigheten. Är det Lena Hallengrens policy att skriva direktiven till sina myndigheter så tunna att de egentligen saknar innehåll eller kanske ännu värre kan innehålla precis vad som helst?

I brevet anges att målet för myndigheten bland annat är att ge alla vuxna möjlighet att utvidga sina kunskaper och utveckla sin kompetens. Jaha, och det var ju lovvärt. Det är sådant som Lena Hallengren och jag kan vara överens om, även om orden faktiskt går att avfärda som floskler i ett politiskt snömos till intet förpliktigande – sådant som väl varenda myndighet ska främja, men som det knappast behövs en valideringsdelegation för att genomföra.

Är det så att Lena Hallengren helst ser att inte så mycket händer? Är det därför som hon ger så oprecisa uppgifter? Och vad, Lena Hallengren, har dessa direktiv med validering att göra? Handlar inte validering om att pröva människors kunskaper?

Lena Hallengren har nu stora möjligheter att i kammaren räta ut dessa frågetecken och en hel del andra som finns på detta område.

Anf. 55 Statsrådet LENA HALLENGREN (s):

Herr talman! Detta med floskler och snömos får stå för Torsten Lindström. Jag tycker att han är snudd på mästare i dessa grenar.

Detta kommer från en riksdagsledamot från ett parti som säger nej till att inrätta en valideringsdelegation, som vill ge mindre pengar till Nationellt centrum för flexibelt lärande, som vill ta bort pengar från uppsökande verksamhet. Då kan jag inte låta bli att ställa frågan: På vilket sätt ska då denna validering ske? På vilket sätt ska denna rättssäkerhet och likvärdighet över landet uppnås utan delegationer, utan myndigheter för flexibelt lärande, utan pengar för uppsökande verksamhet och utan ambitioner förutom ord, för det är vad Torsten Lindström använder sig av?

Jag tycker att det var en mycket fin inledning som jag till hundra procent ställer upp på. Vi lever i ett kunskapsamhälle. Det finns många behov som ska tillgodoses för den enskildes del, för arbetslivets del och för näringsidkares del. Räkna upp vem som inte är beroende av ökad kunskap i dag!

Validering handlar om alla vuxna. Det är en väldigt viktig markering. Många gånger talar vi om validering som att det finns till för de människor som kommer från ett annat land med en annan utbildning. Dessa människor är en viktig målgrupp liksom människor som har arbetat i kanske 20–30 år. Industrin, fabriken, företaget läggs ned och då står man utan formella meriter, kanske med sju åtta års grundskola bakom sig. Det är klart att det för samtliga grupper i detta land finns stora behov av validering.

Det skulle vara intressant om Torsten Lindström kunde utveckla på vilket sätt detta bättre skulle ske än att Valideringsdelegationen får fortsätta sitt arbete. Efter tre månaders verksamhet vill Torsten Lindström ställa en myndighet till svars för att den inte har uppnått det som vi nog alla har ambitionen att uppnå.

I Valideringsdelegationens instruktioner står det bland annat: Man ska främja kvalitet, legitimitet och likvärdighet. Man ska bedriva och stödja utvecklandet av metoder och verksamhetsformer. Man ska stärka och främja ett regionalt samarbete. Man ska informera och utforma förslag om vilka åtgärder som kan behöva vidtas för att säkerställa en verksamhet med validering.

Om jag hade vetat exakt hur Valideringsdelegationen skulle göra hade kanske varken delegationen eller en myndighet behövts. Men jag tror att även Torsten Lindström inser att det är en ganska lång process för att branscher, företag, skolor, kommuner, myndigheter av olika slag ska få till stånd den samverkan som behövs för att vi ska få en spridning av dessa kunskaper på lokal och nationell nivå.

Anf. 56 TORSTEN LINDSTRÖM (kd):

Herr talman! Det var ju glädjande att Lena Hallengren kunde ställa sig bakom min inledning. Då har vi någonting att utgå ifrån. Men det hjälper inte med ord, det måste också komma till konkret handling. Det är där som Lena Hallengren – som så ofta annars – brister.

Det verkar inte bara vara Lena Hallengrens policy att utfärda tunna direktiv och regleringsbrev, utan också att skapa nya administrativa överbyggnader i stället för att lösa problemen.

Nu har vi också svart på vitt att detta kostar. I går redovisade nämningen Ekonomistyrningsverket och Statskontoret, som båda har att granska den statliga förvaltningens effektivitet, en rapport om små myndigheter. Slutsatsen var att dessa är ineffektiva och dyra. En jämförelse gjordes med Danmark där mycket pengar sparats på att slå ihop myndigheter. Lena Hallengren har gjort just det som kritiseras i den här rapporten.

I stället för att inrikta sig på att lösa problemet har hon tagit till den gamla vanliga bekanta och lite småbekväma patentröslösningen att skapa en liten myndighet. Vips har hon skapat en liten ny myndighet i stället för att – som vi kristdemokrater tycker – låta till exempel Högscoleverket eller någon annan befintlig, professionell, väl fungerande myndighet få ansvaret för att ta fram ett rättssäkert, högkvalitativt och nationellt valideringssystem.

Ser vi på Valideringsdelegationens budget disponerar man 11 446 000 kr. Dess värdmyndighet disponerar för Valideringsdelegationens räkning 3 815 000 kr. Ska detta, Lena Hallengren, tolkas som att var fjärde krona av Valideringsdelegationens sammanlagda pengar går till administration och överbyggnad? I så fall har ju Hallengren i handling visat just det som vi kristdemokrater befarade skulle ske, att pengar skulle användas till administration i stället för till verksamhet. Hade det inte varit bättre och mer effektivt, fru minister, att lägga pengarna där de gör nytta, på att praktiskt utveckla hållbara modeller för validering?

I Lena Hallengrens regleringsbrev för Valideringsdelegationen står det att målet är att höja kvaliteten, stärka legitimiteten och öka likvärdigheten. Det var också mångordigt, men var finns de konkreta insatserna för att möjliggöra detta?

Regeringen och Lena Hallengren har möjligheten, om hon själv vill, att med de medel som hon har till sitt förfogande se till att myndigheter arbetar på ett sådant sätt att det går att se konkreta och bra resultat så att vi får fram ett väl fungerande valideringssystem.

Herr talman! Jag noterar att Lena Hallengren har talat här, men hon har inte gett ett enda konkret svar på de frågor som ställdes i den interpellation som hon är här för att svara på. Det är därför som hon är här och inte för någonting annat. Hon har inte svarat på frågan om vad som kommer att ske och vad regeringen har för handlingsplan – om det nu över huvud taget finns någon, det verkar ju som att det inte gör det – för att säkerställa rättssäkerheten. Vad tänker regeringen göra för att möjliggöra överprövning? Vad tänker regeringen göra för att Valideringsdelegationen ska nå ut på lokal nivå?

Lena Hallengren har instrumenten om hon själv vill och om hon verkligen menar allvar med att hon står bakom den inledning jag gjorde tidigare här i dag. Det går inte att gömma sig bakom en matta av ord hur länge som helst.

Anf. 57 Statsrådet LENA HALLENGREN (s):

Herr talman! Torsten Lindström, ordens mästare, att en departementskrivelse i stället för en proposition skulle vara det avgörande för huruvida valideringen lyckas i detta land eller inte är väl en övertro på ordmattor om något.

Kunskapssamhälle – ja, det var en fin inledning som Torsten hade. Däremot kanske det inte är en beskrivning som vare sig Torsten eller jag är ensamma om att se. Jag tror att vi alla är överens om att vi inte bara är på väg in i ett kunskapssamhälle, utan vi är mitt uppe i det.

Att inrätta en valideringsdelegation är just att inte inrätta en ny stor myndighet utan en tillfällig delegation som faktiskt ska arbeta med att hitta just de metoder som Torsten Lindström söker. Om det fanns ett system som vi kunde ta till för validera alla – människor med utländsk bakgrund, människor med utländska examina, svenskar som blivit av med jobbet men som har skaffat sig mycket kunskaper under kanske 10, 20, 30, 40 år, ungdomar som verkar i ideella organisationer och som där tillskansat sig mycket kunskaper – kan jag försäkra dig, Torsten Lindström, att vi hade gjort det för länge sedan. Det är naturligtvis inte riktigt så enkelt som Torsten vill få det att låta. Det är klart att det är enkelt att säga nej till de åtgärder som vidtas i form av valideringsdelegation och att skära ned resurserna till Centrum för flexibelt lärande. Det är en värmyndighet som ska garantera att inte Valideringsdelegationen blir en myndighet som bygger upp en gigantisk administration utan just samordnar administrationen och verksamheten med en redan befintlig myndighet. Det tycker jag är ett bra och effektivt utnyttjande av delegationens medel.

När Högskoleverket fick uppgiften sade vi att det handlar om att validera de kunskaper man har utifrån högskoleexamina, och det är en viktig uppgift. Det finns redan många på Högskoleverket som arbetar utifrån sitt perspektiv. Men hela poängen med en valideringsdelegation, Torsten Lindström, är att man ska mötas mellan branscher, mellan arbetsgivare och arbetstagare, mellan olika beställare, mellan de människor som faktiskt representerar de system som är aktuella när det gäller validering. Det handlar om försäkringskassor, det handlar om arbetsförmedling, det handlar om olika myndigheter som möter de människor som är i behov av validering.

Men stå inte i talarstolen och låtsas som att det finns *ett* enkelt sätt system för att validera, Torsten Lindström, utan kom gärna med ett förslag om hur vi så enkelt skulle kunna göra någonting! Om Valideringsdelegationen nu är så överflödig, om Centrum för flexibelt lärande är så överflödigt, om uppsökande verksamhet är så överflödigt, tala då om vad Kristdemokraterna och du själv har för ambitioner när det gäller validering, hur denna så enkelt skulle kunna gå till!

Sedan knappt ett år tillbaka jobbar också högskolorna med reell kompetens vid intagning. Det är ytterligare ett sätt att se till alla de kunskaper som människor faktiskt besitter.

Den egna värld som Torsten Lindström lever i har möjligtvis validering som en väldigt enkel lösning på alla problem. Jag tror att validering kan få ett väldigt stort genomslag i hela utbildningsväsendet och för hela arbetslivet, men jag tror inte att vi ska inbilla oss att det tar tre, fyra, fem månader eller kanske ett eller två år. Det tar naturligtvis betydligt längre tid än så. Ska vi få till stånd en nationell likvärdighet och en rättssäkerhet för den enskilde gäller det naturligtvis att arbetsmarknadens parter faktiskt samverkar, och det är ett av de uppdrag som Valideringsdelegationen har. Jag tycker nog att en valideringsdelegation som den vi har kan få mer än tre månader på sig innan Torsten Lindström ställer den till svars.

Anf. 58 TORSTEN LINDSTRÖM (kd):

Herr talman! Det är Lena Hallengren som ställs till svars av riksdagen. Lena Hallengren har fortfarande inte gett ett enda svar på någon av de frågor som ställts. Inte heller har hon lyckats svara på den fråga jag ställde i mitt förra inlägg om effektiviteten.

Lena Hallengren pratar om effektivitet. Är det verkligen effektivt att låta var fjärde krona gå till administration och överbyggnad? Är det så Lena Hallengren definierar effektivitet och väl använda pengar?

I stället för att bygga nya myndigheter borde vi förstås utgå från den kompetens som redan finns när det gäller validering och utifrån den skapa ett hållbart, rättssäkert, likvärdigt och tryggt valideringssystem som kan gälla i hela vårt land.

Herr talman! Det är årtal av prat som ligger bakom Lena Hallengrens inlägg. I årtal har Socialdemokraterna inte lyckats att lösa det här problemet. Det lovades en proposition högt, tydligt och ljudligt. Sedan kom en departementsskrivelse och en liten myndighet, och direktiven till myndigheten uppfyller inte ens de mest elementära kraven på tydlighet och förväntan från den regering som har att formulera de här förväntningarna.

Herr talman! Jag konstaterar att Lena Hallengren i stället för att utgå från den kompetens som finns och utveckla ett bra nationellt system har en övertro på att en ny myndighet fixar det mesta. Jag tror att det tyvärr är ganska typiskt för hennes generation av socialdemokrater som lite så där bortskämda vid maktens köttgrytor är vana vid att försöka kompensera den egna initiativlösheten med det gamla receptet att bygga vidare på byråkratin. Då blir politik ord och tomma slag i luften. Myndigheter och byråkrati blir ett egenvärde när den sociala ingenjörskonsten förvandlas till extrem renlärighet i skapandet av överbyggnader.

Anf. 59 Statsrådet LENA HALLENGREN (s):

Herr talman! Efter ett så sakligt inlägg kan man inte låta bli att gräva ned sig i papper och också försöka ge sakliga svar på de oerhört insatta frågorna.

Jag skulle vilja rekommendera Torsten Lindström ett besök hos delegationen i Norrköping. Ställ alla dina frågor där, så tror jag att du kommer att få svar som du har svårt att bemöta. Delegationen har ett mycket brett uppdrag. De ska naturligtvis dra nytta av alla de verksamheter som redan sker. Det sker ju oerhört mycket runtom i vårt land. Men jag tror inte att det fungerar, Torsten Lindström, att varje enskild kommun, varje enskild vuxenutbildning, varje enskild högskola ska behärska samtliga valideringsmetoder och kunna validera olika yrken. Därför ska delegationen sprida kunskaper, sprida metoder, se till att alla de som har ett behov av validering på olika sätt hittar möjlighet att få det. Men *ett* enkelt system, *en* enkel lösning finns nog bara i Torsten Lindströms egen lilla värld.

Delegationen har 15 miljoner kronor om året i fyra års tid – 60 miljoner kronor. De använder inte var fjärde krona till något oviktigt, kan jag garantera dig, Torsten Lindström. De utgår från den verksamhet som redan finns. Jag tycker att en delegation som har fått ett så brett uppdrag kan få mer än tre månader på sig innan en kristdemokratisk riksdagsledamot förväntar sig att de ska ha löst problematiken med validering.

Men Torsten Lindström återkommer säkert. Det ska då bli intressant att höra vilka enkla lösningar Torsten ser, eftersom han under en hel interpellationsdebatt inte har kunnat prestera ett enda förslag.

Överläggningen var härmed avslutad.

Prot. 2003/04:95
14 april

---

*Svar på
interpellationer*

10 § Svar på interpellation 2003/04:409 om kvalitet inom barnomsorgen

Anf. 60 Statsrådet LENA HALLENGREN (s):

Herr talman! Mariam Osman Sherifay har frågat mig vad jag avser att göra för att öka rekryteringen av förskollärare och förbättra förskollärarnas arbetsvillkor samt vilka initiativ jag ämnar ta för att minska barngruppernas storlek.

Jag delar uppfattningen att vi behöver nyrekrytera kompetent och välutbildad personal till förskolan med anledning av kommande pensionsavgångar men också för att vi har genomfört omfattande reformer. Fler barn har fått tillgång till förskola genom rätten till förskoleverksamhet för barn till arbetslösa och föräldralediga och eftersom allmän förskola för fyra- och femåringar också har införts. Genom maxtaxan har avgifterna sänkts avsevärt. Sedan 1998 har förskolan en läroplan som nu implementerats i verksamheterna.

Högskolor och universitet med lärarutbildning har ett särskilt ansvar att beakta behovet av lärare till förskolan. Regeringen har fastställt mål bland annat för att antalet utexaminerade lärare med inriktning mot tidiga år ska öka. I regleringsbrev har regeringen tre år i följd gett högskolorna och universiteten tydliga signaler om att behovet av lärare i förskolan ökar. Vi avser att senare i vår föra en dialog med lärosätena om vilka åtgärder de vidtar för att examinationsmålen för lärare med inriktning mot tidigare år nås.

En förskola som är attraktiv för människor att söka sig till som arbetsplats har bland annat en tydlig ledning och bedriver en verksamhet med pedagogisk kraft och tydlighet. Förskolans verksamhet måste också erbjuda utveckling i arbetet genom kompetensutveckling och möjligheter till karriärutveckling av olika slag, för att olika personalkategorier ska söka sig dit och stanna kvar. Personalens egna möjligheter att planera och organisera arbetet är också viktiga för att förskolan ska upplevas som attraktiv och personalen trivas. Förskolan är dock i första hand en kommunal angelägenhet. Lön, arbetsorganisation och andra anställningsvillkor, som planeringstid, bestäms i förhandlingar mellan arbetsgivare, arbetstagare och deras organisationer.

Det är för regeringen en prioriterad uppgift att stimulera rekrytering och utveckling av förskollärare, barnskötare och annan personal i förskolan. Myndigheten för skolutveckling fick därför i februari i år ett uppdrag att initiera informations- och utvecklingsinsatser om det viktiga och nyskapande arbete som pågår i förskolan.

Samtidigt som förskolan är en kommunal angelägenhet ska verksamheten kännetecknas av en likvärdig kvalitet i olika kommuner. Regeringen har därför gett Statens skolverk i uppdrag att utarbeta allmänna råd angående förskolans kvalitet. Råden har till syfte att förtydliga verksam-

heten utifrån nationella krav och mål. Skolverket kommer som en del i uppdraget att redovisa val av kvalitetsområden inom kort. Uppdraget ska redovisas i sin helhet i januari 2005.

I regeringens utvecklingsplan för kvalitetsarbetet i förskola, skola och vuxenutbildning har aviserats att en skyldighet att upprätta kvalitetsredovisningar bör införas även för förskolan. Regeringen har därför gett ett uppdrag till Skolverket avseende resultatinformation där bland annat kvalitetsindikatorer som kan användas på nationell nivå ingår. Uppdraget ska redovisas vid årsskiftet.

Barngruppernas storlek är en del av förskolans kvalitet. Av Skolverkets lägesbedömning för 2003 framgår att gruppstorlekarna i förskolan, som ökade under större delen av 1990-talet, stabiliserats under senare år till i genomsnitt 17 barn per grupp. Men det är inte bara gruppstorleken som påverkar kvaliteten. Personaltäthet, personalens utbildningsnivå, barn med behov av särskilt stöd, upptagningsområdets karaktär, pedagogiska mål och ambitioner är också av betydelse för kvaliteten.

Statsbidraget på en halv miljard kronor för kvalitetssäkrande åtgärder användes 2002 till anställning av 1 400 personer, varav 750 förskollärare. Drygt 65 miljoner kronor användes till kompetenshöjande åtgärder. För att ytterligare öka personaltätheten har regeringen tidigare aviserat att ett riktat statsbidrag till kommunerna för att kunna anställa 6 000 fler förskollärare, barnskötare och annan personal ska införas med början 2005. Mer personal och därmed förutsättningar för mindre barngrupper och ökad personaltäthet är ett led i att stärka förskolans kvalitet.

Regeringen har stora ambitioner för kvaliteten i förskolan. Till hösten avser jag att återkomma till riksdagen med en proposition om förskolans kvalitet.

Anf. 61 MARIAM OSMAN SHERIFAY (s):

Herr talman! Först vill jag tacka statsrådet för svaret. Sedan vill jag säga att jag är en av många som är stolta över vår förskola. Det är inte bara för att jag är förskollärare, utan för att den svenska förskolan har fått ett fint erkännande i OECD-rapporter vad gäller omfattning, tillgänglighet och synen på barnen. Som kronan på verket har den svenska förskolan föräldrarnas och allmänhetens förtroende.

Som socialdemokrat är jag stolt över de reformer som har genomförts vad gäller maxtaxa, allmän förskola för 4–5-åringar samt rätten till förskola för barn till arbetslösa och föräldralediga. Det är faktiskt det första steget i ett livslångt lärande.

Trots allt detta interPELLERAR jag statsrådet eftersom jag vet att många av dem som har en stor del i förskolans framgång och internationella erkännanden, alltså personalen – förskollärare och barnskötare – inom de närmaste åren kommer att gå i pension. Redan i dag kan vi se att det finns svårigheter att få tag i utbildad personal till förskolan.

Herr talman! Det som oroar mig mest är den nya lärarutbildningen. I dag studerar blivande förskollärare och blivande lärare tillsammans, med olika inriktningar, under tre och ett halvt år. Det jag tycker är faran i det här är att många väljer bort förskolan och jobbar i grundskolan i stället för att välja att jobba i förskolan. Högskolorna har i dag faktiskt en dålig bild av hur många studenter som kommer att gå ut och arbeta som förskollärare.

Jag läste i tidningen Förskolan nr 2 att av de knappt 600 studenterna på lärarutbildningen vid Umeå universitet som startade sin lärarutbildning hösten 2001 visade bara runt 35 intresse för att arbeta inom förskolan. Hösten 2003 var siffran 22 som visade intresse för förskolan, allt enligt Barbro Bergström som är ställföreträdande prefekt vid Umeå universitet. Hon jämför med den tidigare förskolläraryrket vid samma universitet, som tog in 90 studenter per år.

Jag måste säga att det är oroande att fler och fler studenter vänder förskolan ryggen. Min fråga är: Vad kan det bero på? Jag kan tillsammans med andra förskollärare intyga att det här är ett av de finaste jobb som finns – men det räcker inte. Det måste göras mer för att fler studenter ska stimuleras att välja inriktning mot förskolan. Förskolläraarnas arbetsvillkor, som jag har nämnt i min interpellation, måste därför göras mer jämförbara med övriga lärares, även om det är någonting för facket att bita i. Många duktiga förskollärare jobbar just på den punkten. Det kommer säkert att ta lång tid, men vi måste verkligen mobilisera oss.

Utbildning måste löna sig. Att studera tre och ett halvt år på högskola måste betyda att det inte är en lek att arbeta med barn, som många tror.

Jag gillar inte heller tanken med snabbutbildning av barnskötare. Jag tycker att det skickar fel signaler till många studerande, även om jag vet att tanken inte är att ersätta förskolläraryrket utan att detta ska ses som ett komplement.

Anf. 62 Statsrådet LENA HALLENGREN (s):

Herr talman! Vi samtalar om kvaliteten i förskolan, om hur fantastisk den verksamheten är och om vilket gott betyg som förskolan får av brukarna. Den kommer ju högst i mätning på mätning där man mäter vilken del av den generella välfärden som brukarna är mest nöjda med. Det är förvisso inte barnen som svarar utan deras föräldrar, men jag tycker att det är ett nog så gott betyg åt dem som jobbar i verksamheten och alla oss som på olika sätt engagerar oss i förskolans verksamhet och i den kvaliteten som vi vill se där.

Jag vet inte riktigt vilken ände jag ska börja i. I likhet med Mariam Osman Sherifay ser jag också naturligtvis att den nya lärarutbildningen kan ha den konsekvensen att man utbildar sig till förskollärare och grundskollärare. När samma individ kan välja mellan två arbetsplatser där det skiljer i lön, arbetsmiljö, arbetsvillkor, planeringstid och kanske status och respekt för yrket som sådant tror jag att många fler än jag inser att det behövs insatser av olika slag. Huvudsakligen skulle jag vilja säga att det här är en diskussion för arbetsmarknadens parter, framför allt för kommunerna men också för lärarorganisationerna.

Vi har ju fortfarande inte sett någon lämna den nya lärarutbildningen. Fortfarande har inte studenterna gjort sina definitiva val. Fortfarande lämnar studenter universitet och högskolor med möjligheten att arbeta både i förskolan och i skolan. Det är en möjlighet för den enskilde att kunna följa barnet under en längre tid och att känna att man har möjlighet att inte jobba i enbart en verksamhet utan ta del av de till viss del olika pedagogiska modeller som används i verksamheterna.

I tre år har regeringen i regleringsbrev till högskolor och universitet påpekat vikten av att man utexaminerar inte bara lärare för tidiga år, utan också lärare med inriktning på att arbeta i förskolan. Utbildningen ska

vara flexibel, men den ska också motsvara arbetsmarknadens behov. Senare under våren, precis som jag sade i mitt svar, kommer jag att ha en överläggning med samtliga lärosäten för att föra resonemang och diskussioner med dem om hur man arbetar för att uppfylla de regleringsbrev. Jag ser, precis som Mariam Osman Sherifay, att det är väldigt betydelsefullt.

Jag tror att det finns olika sätt att satsa på förskolan. Det ena handlar naturligtvis om de satsningar som vi står inför 2005 och 2006 med 3 000 och 6 000 fler förskollärare och barnskötare. Det är ett sätt att visa alla de som tycker att förskolan är viktig, betydelsefull och spännande att det här är en verksamhet som man verkligen ska ge sig in i, därför att den är föremål för både satsningar och mycket beröm.

Jag tror att allt färre ser förskolan som det lekis som jag en gång gick på, inte minst med tanke på den läroplan som nu kom för sex år sedan.

Högskoleverket har precis gjort en enkät bland alla de studenter som började på utbildningen under 2001 och 2002 för att fråga dem: Var tänker du arbeta? Det ska bli intressant att få ta del av de svaren. Inte förrän till jul kan vi ju annars se vad de verkligen väljer.

Jag vill säga något kort om snabbutbildning till förskolan. Mariam Osman Sherifay tillhör ju dem som väldigt nyanserat ändå formulerar sig kring och kanske kritiserar den utbildning som vi ska ha till barnskötare. Jag tror nämligen att vi måste se de två yrkesgrupper som finns i förskolan, barnskötare och förskollärare.

Det är inte en snabb utbildning att gå en ettårig utbildning för att arbeta som barnskötare. Jag tror att det är en nödvändig utbildning för att vi ska se till att alla de som arbetar i förskolan har en hög och bra kompetens. Att den kompetensen ser olika ut och att det kanske kommer att medföra ett annat pedagogiskt ansvar för förskolan är något som vi får återkomma till.

Anf. 63 MARIAM OSMAN SHERIFAY (s):

Herr talman! Jag tror inte att det är barnskötarutbildningen som jag syftar på utan det är att snabbutbilda barnskötare till förskollärare. Jag menar att intrycket kan bli att yrket som barnskötare är mindre värt. Jag anser att båda behövs, precis som statsrådet säger. Barnskötare och förskollärare bildar ett team kring barnets utveckling, och båda är viktiga.

Jag är glad över svaren jag fick, även om mycket återstår att göra. Barngruppens storlek bekymrar mig fortfarande. Jag anser att stora barngrupper påverkar barnets personlighetsutveckling både känslomässigt, socialt, språkligt och intellektuellt.

Jag ser verkligen fram emot de satsningar som regeringen har lovat i form av statsbidrag till kommunerna för att de ska kunna anställa 6 000 fler förskollärare, barnskötare och annan personal från och med 2005.

Jag uppskattar verkligen regeringens stora ambition att höja kvaliteten i förskolan. Därför kommer jag att med stort intresse följa höstens proposition om förskolans kvalitet.

Anf. 64 Statsrådet LENA HALLENGREN (s):

Herr talman! Det finns ju ingen utbildning föreslagen som snabbutbildar barnskötare till förskollärare. Däremot önskar jag att det finns fler kommuner som funderar över möjligheten att låta dem som arbetar som

barnskötare och som skulle vilja utbilda sig vidare till förskollärare får göra det.

Det finns ett fåtal kommuner som har gett de förutsättningarna, men det återstår många. 6 000 fler, som Mariam Osman Sherifay nämner, är ju en möjlighet för kommunerna att minska barngrupperna. Jag hoppas att många utnyttjar den möjligheten.

Överläggningen var härmed avslutad.

Prot. 2003/04:95
14 april

Svar på
interpellationer

11 § Svar på interpellation 2003/04:370 om Migrationsverkets resurser

Anf. 65 Statsrådet BARBRO HOLMBERG (s):

Herr talman! Anne-Marie Ekström har frågat mig om regeringen kommer att verka för extra medel till Migrationsverket och Utlänningsnämnden för att de ska ges möjlighet att hantera gamla ärenden och nå de av regeringen uppsatta målen om väntetider.

Anne-Marie Ekström har även frågat vad regeringen kommer att vidta för åtgärder för att asylsökande barn, som har vistats längre än tolv månader i Sverige – som är den handläggningstid som regeringen satt som mål för asylprocessen – ska få en snabb behandling där särskild hänsyn tas till portalparagrafen om barnets bästa.

Jag vill inledningsvis påpeka att den minskning som skett av Migrationsverkets förvaltningsanslag i år främst kommer att påverka verkets administration och förvaltning och inte asylprocessen.

Handläggningstiden i asylprocessen påverkas av flera faktorer. Asylärenden är många gånger mycket komplexa. Långa handläggningstider beror ofta på oklara identiteter och i vissa fall på bristande medverkan från den asylsökande när det gäller att klarlägga hans eller hennes identitet. Merparten av de asylsökande saknar i dag identitetshandlingar. Regeringen har lagt fram förslag till riksdagen för att komma till rätta med detta problem.

Regeringen har lämnat förslag till riksdagen att det nuvarande systemet med prövning av nya ansökningar efter lagakraftvunnet beslut ska avskaffas. Utlänningsnämnden, som i dag har till uppgift att pröva nya ansökningar, avlastas genom denna ordning och kan i stället ägna sig helt åt sin huvudsakliga uppgift, nämligen överprövning av Migrationsverkets beslut. Genom att Utlänningsnämnden kan avgöra fler överklagade ärenden minskar också balanserna hos nämnden. Den totala handläggningstiden bör därför minska och med detta också den oro och osäkerhet som en utdragen process för med sig, inte minst för barnen.

Trots att antalet asylsökande ökat och att utredningarna blivit mer komplexa avgjorde såväl Migrationsverket som Utlänningsnämnden fler asylärenden förra året än under året innan och den genomsnittliga handläggningstiden har förkortats. Av de asylärenden som verket avgjort hittills i år har 52 % avgjorts inom sex månader och endast 7 % har fått positiva beslut.

Vad sedan gäller asylärenden rörande barn har Migrationsverket i sin verksamhetsplanering för de senaste åren genomgående prioriterat dessa ärenden. Verket har nyligen stärkt sina utbildningsinsatser, och ett sär-

skilt nätverk av handläggare för barnfrågor har inrättats. I varje enskilt ärende beaktas vad hänsynen till barnets hälsa och utveckling samt barnets bästa i övrigt kräver. Från och med i år har verket dessutom infört strängare interna återrapporteringskrav när det gäller just ärenden som rör barn.

För barn utan legal vårdnadshavare i landet, så kallade ensamkommande barn, finns särskilda bestämmelser och rutiner. Såväl Migrationsverket som Utlänningsnämnden har utarbetat uppföljningsrutiner som ska tillgodose kravet på snabb handläggning för att nå regeringens mål om tre månaders handläggningstid.

Handläggningstiderna är en viktig fråga för regeringen, och självfallet följer regeringen utvecklingen och analyserar fortlöpande vilka konsekvenser antalet asylärenden har på handläggningstiderna samt de ekonomiska följderna därav för att bedöma behovet av åtgärder.

Målet är fortsatt att Migrationsverket ska uppfylla de av regeringen uppsatta verksamhetsmålen om tre respektive sex månaders handläggningstid i asylärenden. Jag vill också i detta sammanhang påminna om att regeringen i morgon kommer att lämna 2004 års ekonomiska vårproposition till riksdagen.

Anf. 66 ANNE-MARIE EKSTRÖM (fp):

Herr talman! Jag tackar migrationsministern för svaret, men jag kan inte påstå att jag är nöjd med det. Jag är inte heller överraskad att ministern löser de problem jag tar upp med patentmedicinen. Genom att man avskaffar möjligheten att göra nya ansökningar försvinner alla högar på Migrationsverkets och Utlänningsnämndens bord, och Sverige blir fritt från människor som kommer hit och söker asyl fast de inte har några skäl – åtminstone inte i de beslutande instansernas ögon.

Varför kan inte ministern i stället tala om hur viktigt det är att vi får en rättssäker asylprocess först? Den som känner att han eller hon har fått sin sak prövad på ett säkert och humant sätt behöver inte söka på nytt. Jag vet att diskussioner är på gång. Varför inte nämna det?

Nya ansökningar är bara en av de faktorer som förlänger asyltiden. Bristande resurser hos Migrationsverket och svårigheter att få resedokument till dem som ska återvända bidrar i hög utsträckning till långa väntetider.

Herr talman! Migrationspolitiken är en fråga med många bottenar. Det är inga lätta frågor att hantera. Där tror jag att ministern och jag är överens. De personer som söker asyl i Sverige har i de allra flesta fall något skäl att göra det. Det kanske just är att skaffa sig och sin familj en bättre framtid än de kan få i sitt hemland.

På det problemet finns flera lösningar. Genom att tillåta arbetskraftsinvandring i större utsträckning skulle belastningen på asylsystemet kunna minska. Genom att stödja utvecklingsarbetet i de länder som flyktingarna kommer från får de större möjligheter att stanna kvar i sitt hemland. Det är egentligen vad alla vill. Ingen lämnar sitt hemland utan orsak.

Herr talman! Det är viktigt att komma ihåg att de beslut som fattas av Migrationsverket och Utlänningsnämnden berör enskilda människors liv och framtid. Då måste man vara mycket noggrann. Min åsikt är att om man är osäker när det gäller om det finns skäl eller inte ska man hellre

fria än fälla, särskilt när barn är inblandade eller när man har varit länge i landet, till exempel längre än de tolv månader som man har som mål för att fullfölja processen.

Självklart ska de som kommer hit för att begå kriminella handlingar – det finns tyvärr sådana – ut ur landet fortare än kvickt.

Herr talman! När det gäller resurserna till Migrationsverket, som var min huvudfråga, stämmer ministerns svar inte med vad Migrationsverket säger. I ett pressmeddelande från den 27 februari anger Migrationsverket att ett nytt sätt att arbeta på sikt kommer att bidra till att korta väntetiderna – förhoppningsvis är det då ett mer säkert sätt också – men att de gamla ärendena belastar verksamheten och att verket därför begär extra pengar för att få möjlighet att arbeta av ca 12 000 gamla ärenden.

Vid ett besök hos Migrationsverket i Solna i februari uppgav personalen där att den upplevde de gamla ärendena som en belastning som gjorde att man aldrig kom i fatt. Och varför stämmer inte ministerns och Migrationsverkets uppfattningar överens? Jag har också en annan fråga till ministern. Varför kan man inte behandla dessa ärenden snabbt men med en human inställning, särskilt när barn är inblandade?

Eftersom ministern hänvisar till vårpropositionen kommer förmodligen extra pengar att tilldelas Migrationsverket – eller?

Anf. 67 GUSTAV FRIDOLIN (mp):

Herr talman! När jag möter migrationsministern i interpellationsdebatter brukar jag försöka påpeka lite grann hur det ser ut i verkligheten för dem som söker asyl i Sverige.

Riksdagens tvärpolitiska flyktinggrupp gjorde under påskupphållet en resa till Bosnien och Hercegovina och mötte där flera flyktingar som hade sökt asyl i Sverige men som hade utvisats till ingenting, till trånga lägenheter, till hot om vräkning, till att barn ska leta efter någonstans att bo och till risk för förföljelse.

Jag mötte en liten flicka som jag lärde känna här i Sverige, Nadina Imamovic. Det är en liten bosnisk flicka med en svår ögonsjukdom, för vilken det finns vård i Sverige men inte i hennes hemland. Hennes syn hade blivit sämre, och jag såg att de solglasögon som skyddar hennes ögon från det ljus som är så farligt för hennes syn inte längre är tillräckligt stora när ansiktet har växt. Jag såg att hon behövde fortsatt vård. Men svensk flyktingpolitik hade inte någon plats för henne eller ens för att ge henne vård. Ansökan om att få komma till Sverige och prova ut nya glasögon har avslagits.

Anne-Marie Ekström frågade vilka åtgärder regeringen kommer att vidta för att asylsökande barn som har vistats längre än tolv månader i Sverige ska få en snabb behandling där särskild hänsyn tas till portalparagrafen om barnets bästa. Svaret som riksdagen får från migrationsministern är tomt.

En mening lyder:

”Verket har nyligen stärkt sina utbildningsinsatser och ett särskilt nätverk av handläggare för barnfrågor har inrättats.”

Riksdagens tvärpolitiska flyktinggrupp besökte Migrationsverket och fick då informationen att det som har hänt är att man har gett utbildning, tack och lov, till dem som ska jobba med ensamkommande flyktingbarn och hoppas att den kunskap som de har fått möjligen ska spridas till de andra i verket i framtiden. Men inga utbildningsinsatser har gjorts för att de som behandlar barn som kommer med familjer ska kunna se barns specifika asylskäl i enlighet med vad flera frivilligorganisationer med Rädda Barnen i spetsen har krävt.

En annan mening i interpellationssvaret lyder:

”I varje enskilt ärende beaktas vad hänsynen till barnets hälsa och utveckling samt barnets bästa i övrigt kräver.”

Ja, nog brukar det stå så i besluten, och det är väl tur med tanke på att det är portalparagrafen i vår utlänningslagstiftning. Men att man beaktar barnets bästa och barnets rätt till hälsa och utveckling betyder inte att man över huvud taget väger in det tungt i besluten.

Vi har mötts av information om 13-åringar som lurats in i bilar för att sedan skjutas ut ur Sverige till inga anhöriga alls. Vi har sett hur man försöker bedöma ensamkommande flyktingbarns ålder så att de ska komma över den magiska gränsen vid 18 års ålder och inte behöva få skydd som ensamkommande flyktingbarn. Vi har talat om Nadina. Och i vår förra interpellationsdebatt talade vi om en tjetjensk flyktingfamilj där barnen har blivit apatiska av en ständig och utdragen väntan i Sverige som aldrig vill ta slut. Slutligen fattade regeringen beslut om tillfälliga uppehållstillstånd och bara ett nytt datum att vänta ut.

Mot bakgrund av den fråga som Anne-Marie Ekström ställer vill jag upprepa: Vilka åtgärder kommer regeringen att vidta för att asylsökande barn som har vistats längre än tolv månader i Sverige ska få en snabb behandling där särskild hänsyn tas till portalparagrafen om barns bästa? Tänker man ge utökade utbildningsinsatser till Migrationsverket så att också de som jobbar med barn som kommer med familjer kan bli utbildade om barns flyktingskäl, kanske en särskild insats för att lära sig om barns specifika asylskäl? Avser man att göra några lagändringar för att stärka portalparagrafen om barns bästa, kanske ett lagfästande av barnkonventionen som vi har skrivit under och som flera professorer har krävt? Eller kan man tänka sig en amnesti för de flyktingar som har väntat alltför länge i Sverige, längre än regeringens utlovade tolv månader, så att också en ny instansordning kan komma i gång utan att man har en alltför stor ärendehög på bordet?

Anf. 68 Statsrådet BARBRO HOLMBERG (s):

Herr talman! Jag ska först säga till Anne-Marie Ekström när det gäller regeringens förslag till riksdagen om att avskaffa rätten till ny ansökan att jag inte alls tror att detta kommer att innebära att alla högar på Utlänningsnämnden och på Migrationsverket kommer att försvinna. Det kommer de definitivt inte att göra. Men trots allt går ungefär 25 % av Utlänningsnämndens resurser till att avgöra nya ansökningar. Och nya ansökningar måste alltid tas med förtur. Det innebär att även barnärenden och andra ärenden blir liggande lite längre. Jag menar att det är ett för-

slag som kommer att bidra till att lösa en del av de strukturella problem som vi har inom asylprocessen i dag.

Anne-Marie Ekström frågade varför jag inte nämner förbättringar i asylprocessen. Det tycker jag var en väldigt berättigad fråga. Det är helt riktigt. Det borde jag verkligen ha gjort. Regeringen fattade till exempel den 15 januari beslut om ett särskilt rättssäkerhetspaket som handlade om ett regeringsuppdrag till Migrationsverket. En del av det paketet innebär att Migrationsverket får i uppdrag att förbättra asylutredningarna så att man på ett tidigare stadium tar in ombuden i själva asylprocessen men också att beslutsfattarna sitter med vid utredningarna. En mycket preliminär utvärdering av det projekt som har föregått detta beslut visar att andelen överklaganden har minskat. Man får så att säga en bättre grund att stå på, en bättre utredning. Och väldigt många, både ombud och sökande, upplever att man har beaktat alla de skäl som har åberopats i ansökan. Det är alltså helt riktigt att det är på gång.

Vi arbetar också med att öka öppenheten i andra instans och förändra och reformera den andra instansen inom asylprocessen. Som riksdagens ledamöter är väl medvetna om har detta varit en lång process där Lagrådet avstyrkte det förslag som regeringen lade fram för ett och ett halvt år sedan. Men det är en process som pågår. Och jag har löpande kontakter med de olika politiska partierna för att se hur vi kan komma fram så snart som möjligt. Där delar jag nämligen helt Anne-Marie Ekströms uppfattning och även Gustav Fridolins uppfattning om att det är nödvändigt att göra någonting åt detta och se till att vi ökar öppenheten och rättssäkerheten i andra instans.

Anne-Marie Ekström säger att det inte finns någon människa som kommer till Sverige utan att ha något skäl. Det är helt riktigt. Väldigt många människor som kommer till Sverige har också väldigt starka skäl, vilket också Gustav Fridolin pekar på. Man kommer från fattigdom, man kanske är arbetslös, och det finns en rad olika mycket starka personliga skäl, men det är inte alltid asylskäl. Det här är naturligtvis ett dilemma som vi har att hantera. Det är oerhört svårt. Jag kan verkligen förstå den upplevelse som Gustav Fridolin hade när han åkte runt i Bosnien, vilket jag också gjorde för ett år sedan, och mötte alla dessa människor som kämpar i ett samhälle som ännu inte riktigt har kommit på fötter i alla delar.

Anf. 69 ANNE-MARIE EKSTRÖM (fp):

Herr talman! Det är bra att migrationsministern är medveten om att vi måste ha en rättssäker asylprocess.

En tanke har slagit mig några gånger när det har diskuterats om att det ska vara så väldigt dyrt med en ny asylprocess. Om en ny rättssäker process kostar så mycket mer än det i dag kostar innebär det väl att den asylprocess som vi har i dag är väldigt rättsosäker. Innan man kan ta bort rätten till ny ansökan måste man, menar jag, få till detta med en rättssäker asylprocess. Då försvinner nog många nya ansökningar.

Jag kommer tillbaka till barnen. Jag håller med Gustav Fridolin om att Sverige inte följer barnkonventionen och det som står i portalparagrafen i utlänningslagen – att hänsyn ska tas till barnens bästa.

Jag var med på resan till Bosnien. Precis som Gustav Fridolin sade träffade vi ett antal personer som hade återvänt från Sverige. Vi återkommer säkert till den resan ytterligare gånger, migrationsministern.

Vad jag nu vill ta upp är två mörka ögon som saknade glädje. De var tomma och ledsna. De tillhörde en elvaårig pojke som för fyra veckor sedan lämnade Sverige och sina skolkamrater i Malmö. Nu bodde han tillsammans med sin mamma, pappa och lillebror samt tre andra personer i ett rum på 25 kvadratmeter. Alla levde på *en* kvinnas pension. Hennes man försvann vid massakern i Srebrenica.

Om en månad skulle den som ägde huset komma tillbaka och sälja det. I Bosnien har man nämligen rätt till det hus som man ägde före kriget. Om en månad kommer pojken med de mörka ögonen inte att ha någonstans att ta vägen. Ett internflyktingläger eller gatan är alternativet eftersom pojkens familj inte hade hus eller lägenhet före kriget.

Hur ska hans mamma eller pappa få arbete när arbetslösheten är 40 %? Röda Korset och andra hjälporganisationer delar ut 5 000 portioner mat om dagen i Sarajevo, men det skulle behövas 20 000. De som får de här portionerna är bara de allra mest behövande.

Pojken hade den dagen vi var där för första gången gått i bosnisk skola. Han talade svenska bättre än han talade bosniska – han hade bott i Sverige i tre år.

Att skicka tillbaka ett barn till en sådan miljö kallar jag inte för att se till barnets bästa. Visst finns det de som kan återvända till Bosnien och som har hus och släktingar. Men vi träffade också folk från UNHCR. De sade till oss att man måste beakta varje familj individuellt för att se om de har något att återvända till.

Kan migrationsministern tänka sig att medverka till att man tar mer individuell hänsyn till exempel när det gäller Bosnien och de som ska återvända dit, särskilt när barn är inblandade?

Herr talman! Den pojke som jag här beskrivit har varit med om mycket. Bland annat har han varit på flykt i hela sitt liv. Men det finns också andra barn som har upplevt hemsckheter i sitt hemland – upplevelser som de själva inte kan förklara eller förstå. De kan ha sett sin mamma våldtas och sin pappa dödas. De här barnens skäl måste man också ta hänsyn till.

För att kunna lyssna på barn krävs det en utomordentlig kompetens, vilket barnläkare framhåller. Jag vet att migrationsministern själv har lyssnat på barnläkare som har berättat om barns särskilda behov. Men jag håller med Gustav Fridolin om det som han tidigare sade om Migrationsverket och dess barnkompetens.

Anf. 70 GUSTAV FRIDOLIN (mp):

Herr talman! Att ett avskaffande av rätten till ny ansökan inte är en patentrösning när det gäller de problem som vi diskuterar här i dag vet vi, och det kommer vi att återkomma till. Snarare är det ett sätt att ta bort den sista säkerhetsventilen i ett system som hela riksdagen är överens om är fullständigt rättsosäkert. Det är att förvandla ett rättsosäkert system till ett rättsvidrigt system. Den debatten kommer!

Jag talade om ett antal enskilda ärenden men inte för att ministern skulle kommentera dem utan därför att man i de enskilda ärendena ser systemet. I ögonen på den snart helt blinda Nadina Imamovic eller i ögo-

nen på den pojke som Anne-Marie Ekström talade om ser man vad svensk flyktingpolitik handlar om. Där ser man att vi inte ser till barns egna asylskäl.

Jag nämnde i mitt tidigare inlägg ett antal saker som skulle kunna göras för att vi skulle kunna se till barns egna asylskäl. Det kan gälla särskilda kunskapsinsatser från Migrationsverket också för dem som handlar barn som kommer hit med familj. Det kan också gälla lagändringar, ett verkligt lagfästande av barnkonventionen så att det inte bara blir en portalparagraf som det är lätt att hänvisa till utan någonting som måste väga tungt – ja, tyngst – i asylprocessen eller en särskild amnesti för dem som har väntat väldigt länge.

Jag skulle vilja ha en kommentar från migrationsministern – tyvärr får jag nog läsa den i morgon i protokollet eftersom jag nu måste avvika från kammaren för ett annat engagemang – om varför det är så svårt att få i gång en diskussion i Sverige med migrationsministern om möjligheten till amnesti.

Vi kommer att få en ny instans- och processordning – även om man ibland har kunnat vädra viss oro efter uttalanden från regeringen. De måste kunna börja med sitt arbete utan att ha en hel hög med gamla ärenden att behandla, för annars får vi samma fiasko som när Utlänningsnämnden en gång infördes.

För att kunna göra detta krävs det att de som har väntat alldeles för länge får beskedet: Ni får stanna i Sverige. Ni får bygga ert liv här, och ni får behandla de trauman ni har från de länder som ni tidigare har flytt från. Beskedet får inte vara: Vi vet aldrig när ni ska få ett besked.

Kan vi få en amnesti i Sverige?

Anf. 71 Statsrådet BARBRO HOLMBERG (s):

Herr talman! Som en kommentar till Gustav Fridolin, som alltså får läsa protokollet senare, vill jag säga att vi när det gäller barnets bästa i utlänningslagen har en paragraf som säger att hänsyn ska tas till barnets bästa. Barnets bästa ska beaktas i alla ärenden.

Det innebär att barnets bästa ska beaktas i alla led av asylprocessen, från mottagande till utredningar av barn och till hur man fattar beslut om humanitära skäl men också vid ett återvändande, så att man ser till att ett återvändande så långt som möjligt sker utan att barn tar skada.

En rad olika saker har gjorts. Jag ska inte räkna upp alla dessa, men det finns en rad milstolpar i den svenska utlänningsrättens historia när det gäller åtgärder för att förbättra för asylsökande barn. Detta är ett arbete som hela tiden måste fortgå. Vi måste hela tiden skaffa nya kunskaper på det här området.

Det är helt riktigt som Gustav Fridolin säger, nämligen att utbildning av barnhandläggare på Migrationsverket är någonting som har skett och någonting som fortsätter att ske. Bland annat har man inom region Stockholm arbetat fram en särskild manual tillsammans med Linköpings universitet, Tema Barn, och tillsammans med en docent i barnpedagogik – detta just för att hitta en manual om hur man ska utreda barn i den speciella situation som en asylutredning är. Den här manualen är nu helt klar, och Migrationsverket har av regeringen fått i uppdrag att utveckla och fortsätta med utbildningen av handläggare av barnärenden.

Gustav Fridolin efterlyste också en översyn av lagen. Ja, det är precis det som pågår. Vi har en parlamentarisk kommitté som ska vara färdig med sitt uppdrag i juni. Man håller på med en översyn av utlänningslagen, särskilt när det gäller vissa delar av utlänningslagen. Bland annat gäller det humanitära skäl som ska förtydligas. Utredningen har också ett speciellt uppdrag att se över hur barnets bästa har beaktats – man gör en genomgång av detta. Utredningen kommer, som sagt, med sitt betänkande i juni.

När det gäller amnestin är svaret nej. Av flera olika skäl tänker inte jag som migrationsminister medverka till att det blir en amnesti. Om man talar om rättssäkerhet ”med ena tungan” kan man inte i nästa minut tala om amnesti, för då sätter man hela rättssystemet ur spel. Då säger man att alla som har kommit hit får stanna. Man prövar inte ens deras skäl på något sätt. Då är jag mycket mer tilltalad av det som Anne-Marie Ekström i början talade om, nämligen att vi måste hitta metoder och få resurser för att kunna beta av de gamla ärendena.

Migrationsverket har i dag utvecklat sina metoder så att alla inkommande ärenden handläggs och bedöms väldigt snabbt.

Man har ett problem med de gamla ärendena, den ryggsäck som man bär på. Det är här vi måste hitta metoder och resurser för att komma till rätta med det. Men det är min absoluta och bestämda åsikt att var och en som kommer till Sverige och söker asyl ska få sin sak prövad. Jag menar att amnesti – som jag tycker dessutom är ett dåligt ord eftersom det för tankarna till brottslighet – är någonting som jag inte kommer att medverka till.

Anf. 72 ANNE-MARIE EKSTRÖM (fp):

Herr talman! Jag måste säga att jag är nöjd med att man försöker jobba med detta, men jag tycker att det känns lite absurt när man säger att man ska ta fram en manual för hur barns ärenden ska hanteras. Man läser sig inte i en manual till hur man utreder barns ärenden. Jag fick samma uppfattning som Gustav Fridolin när vi var i Solna, att de som har utbildats och har barnkompetens är de som handlägger ensamkommande barns ärenden och i sin tur är rådgivande åt andra handläggare som har hand om barn i familjer. Jag tycker inte att det är tillfredsställande.

Man hinner inte säga så mycket under den korta tid som man har till förfogande, men jag skulle vilja ställa en fråga till migrationsministern. Jag kallar det inte för amnesti, men jag tycker att det är viktigt att man behandlar varje ärende individuellt. Men det finns ärenden som rör människor som har varit här väldigt länge, längre än de tolv månader som ju är den tid inom vilken ärendena ska klaras ut. Kan migrationsministern tänka sig att se till att de som har funnits länge i landet självklart ska få sina ärenden individuellt behandlade men att man tar mycket mycket stor hänsyn både till det de återvänder till och till hur länge de har varit i Sverige, hur länge de har gått i skolan och vad de har för olika förutsättningar? Efter vår resa i Bosnien har vi förstått, precis som Gustav Fridolin sade, att för de allra flesta finns det ingenting att återvända till.

Anf. 73 Statsrådet BARBRO HOLMBERG (s):

Fru talman! Manualen är utarbetad tillsammans med Linköpings universitet med människor som är experter på psykologi och på hur man

samtalar med barn. Denna vetenskapliga kunskap har översatts till Migrationsverkets situationer, nämligen när man ska samtala med barn i dessa speciella, känsliga situationer som det innebär att vara ett asylsökande barn. Det är kunskap som utvecklas inom Migrationsverket så att man ska kunna utreda, det vill säga ta fram barns egna asylskäl i asylutredningarna. Det är den utbildningen som man nu ska försöka sprida.

Återigen: Alla som söker asyl i Sverige måste få en individuell bedömning, och man måste gå igenom varje enskilt fall. Det är grunden för den rättssäkerhet som vi alla så väldigt mycket värnar om. Vad vi måste göra är att se till att Migrationsverket fortsätter med sitt utvecklingsarbete. Man har i flera år hållit på att utveckla arbetet så att man ska kunna handlägga ärenden så snabbt som möjligt. Det är inte bara papper som läggs i olika högar. Det här är människor som finns i våra kommuner, barn som går i våra skolor. Att få ned handläggningstiderna är en fråga som är ytterst viktig både för regeringen och för myndigheterna liksom för riksdagen.

Överläggningen var härmed avslutad.

12 § Svar på interpellation 2003/04:373 om praxis i flyktingärenden gällande homosexuella i Iran

Anf. 74 Statsrådet BARBRO HOLMBERG (s):

Fru talman! Tasso Stafilidis har ställt en interpellation till statsminister Göran Persson om regeringens praxis i flyktingärenden gällande homosexuella iranier. Han frågar vilka åtgärder statsministern avser att vidta för att regeringen ska ändra den praxis från 1998 som fastställdes gällande homosexuella från bland annat Iran.

Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som ska svara på interpellationen.

Jag refererar till mitt tidigare svar på riksdagsfrågor 2003/04:716 och 718 från den 18 februari som rörde samma sak och var ställda av Tasso Stafilidis respektive Martin Andreasson.

Som jag där förklarade gör de ansvariga myndigheterna, Migrationsverket och Utlänningsnämnden, alltid en bedömning i det enskilda ärendet av den asylsökandes behov av skydd i Sverige. I bedömningen undersöker myndigheterna om de asylsökande riskerar förföljelse eller andra trakasserier vid ett återvändande till hemlandet. Härefter ingår om det finns en sådan risk på grund av den asylsökandes sexuella läggning.

Migrationsverket och Utlänningsnämnden har goda möjligheter att via flera kanaler söka detaljerad information om olika frågor. Därutöver har Migrationsverket på uppdrag av regeringen och i samarbete med bland annat HomO och RFSL utarbetat riktlinjer för handläggning och bedömning av asylärenden där förföljelse på grund av sexuell läggning åberopas.

De rapporter som Tasso Stafilidis nämner är en del av underlaget. Dessa rapporter är utarbetade av ambassader som noga studerar MR-situationen på plats. Dessa uppdateras varje år och utarbetas med stor omsorg. Numera finns Utrikesdepartementets rapporter om mänskliga rättigheter på Internet.

I regeringens praxisbeslut från 1998 bedömde man i det enskilda ärendet att det inte kunde uteslutas att asylsökanden tilldragit sig iranska myndigheters särskilda intresse genom uppmärksamhet både i Sverige, utomlands och hos flera organisationer. Mot den bakgrunden beviljade regeringen personen i fråga uppehållstillstånd som skyddsbehövande i övrigt. Det innebär att exponering i medier i det enskilda ärendet kan öka sannolikheten för att ett återvändande får allvarliga konsekvenser för den enskilde.

Tasso Stafilidis anser även att Sverige gör en märklig tolkning av Genèvekonventionen. Den svenska flyktingdefinitionen i utlänningslagen är nästan identisk med Genèvekonventionens definition av en flykting. Genèvekonventionen kräver inte att personer som hyser välgrundad fruktan för förföljelse på grund av sin sexuella läggning ska falla under begreppet flykting. I Sverige har dessa personer i dag i stället rätt till skydd som skyddsbehövande i övrigt.

En särskild utredare har dock nyligen på regeringens uppdrag föreslagit författningsändringar som är nödvändiga för att personer som känner en välgrundad fruktan för förföljelse på grund av kön eller sexuell läggning ska kunna betraktas som flyktingar. Förslaget redovisas i betänkandet *Flyktingskap och könsrelaterad förföljelse* som kommer att skickas ut på remiss under april 2004.

Anf. 75 TASSO STAFILIDIS (v):

Fru talman! Jag får tacka migrationsminister Barbro Holmberg, trots att jag saknar substans i interpellationssvaret. I likhet med de frågesvar som jag och Martin Andreasson fick i samband med våra frågor om homo- och bisexuella flyktingar från Iran kan jag nu konstatera att regeringen och migrationsministern tvår sina händer och fränsäger sig allt ansvar i fråga om homosexuella flyktingar från Iran. I det praxisbeslut som regeringen tog 1998 konstaterar man att endast homosexuella iranier som öppet har manifesterat sin sexuella läggning ska ha rätt till skydd i Sverige. Detta innebär att svenska myndigheter kräver av en homosexuell iranier att denne antingen ska förtränga sin sexuella läggning eller leva i en ständig skräck för att avslöjas, fängslas, torteras eller kanske avrättas om beslut fattas om avvisning.

Fru talman! Jag har tillsammans med Yvonne Ruwaida mött många homosexuella i Iran under vår gemensamma studieresa till Iran som vi vidtog år 2002. Vi har tagit del av vittnesmål och erfarenheter. Detta är någonting som jag vet är en kompetens som regeringen och även Migrationsverket och Utlänningsnämnden i dag saknar. Det gäller just att åka till Iran och träffa homosexuella iranier där – unga och äldre, lesbiska och bögar.

Jag anser att svensk praxis bör ändras så att de svenska myndigheterna ändrar sina beslutsrutiner så att homosexuella flyktingar från Iran får skydd i Sverige. Jag instämmer även i den kritik som riktas mot de svenska myndigheternas inställning till homosexualitet i Iran och mot den inställning som också regeringen har.

Den sexuella läggningen är en grundläggande del av en människas identitet. Ingen ska behöva avkrävas att förändra sin identitet för att undvika förföljelse, vilket innebörden av regeringens praxisbeslut är. Problemet, migrationsminister Barbro Holmberg, är egentligen inte vårt

regelverk, utan tillämpningen av regelverket. Jag skulle vilja säga att den minst sagt brister. Det är enligt min mening regeringen som har skulden till det just genom sitt praxisbeslut från 1998.

I interpellationssvaret säger Barbro Holmberg att Migrationsverket och Utlänningsnämnden alltid gör en bedömning i det enskilda ärendet av den asylsökandes behov av skydd i Sverige. Man kan faktiskt undra, för det verkar inte vara på det viset. Migrationsverket och Utlänningsnämnden väljer gång på gång att avslå asylansökningar från homosexuella iranier trots att det finns dokumenterad förföljelse och tortyr.

Fru talman! Trots att myndigheterna, det vill säga Migrationsverket och Utlänningsnämnden, inte säger sig betvivla att personerna har utsatts för tortyr och förföljelse avslår man ansökningarna med hänvisning till regeringens praxisbeslut.

Fru talman! Jag vill passa på att ställa en fråga till Barbro Holmberg, så att jag i alla fall här kan få ett mer tydligt svar på mina frågor och inte om hur det är – för det känner vi till. Varför fortsätter regeringen att negligera problemet? Det är ett faktum att regeringen inte kan fatta beslut om en praxisändring i sak så länge Migrationsverket eller Utlänningsnämnden inte överlämnar ett ärende. Men regeringen kan agera i alla fall, och den borde agera mer kraftfullt. Så varför gör ni ingenting, migrationsministern?

Anf. 76 MARTIN ANDREASSON (fp):

Fru talman! Situationen för homosexuella i Iran skiljer sig från den i de flesta länder. Det finns ett antal länder i världen där homosexualitet, kärlek mellan människor av samma kön, är ett brott. Men det finns få länder där förtrycket mot homosexualitet tar sig så extrema och så brutala uttryck som just i Iran, där människor utsätts för inte bara fängslanden och misshandel utan också för tortyr, prygelstraff och brutala avrättningar på grund av sin sexualitet.

Detta är någonting som fortsätter också i dag. Internationella människorättsorganisationer som Amnesty International och även FN:s kommission för de mänskliga rättigheterna har uttryckt stor oro för situationen för de homosexuella i Iran och för att avrättningarna av allt att döma fortsätter.

Ändå får så gott som alla iranier som flyr till Sverige och söker skydd därför att de utsatts för förföljelse på grund av sin sexuella läggning avslag på sina ansökningar. Precis som Tasso Stafilidis har framhållit är det egentligen inte lagens bokstav som är det centrala problemet, utan det är Utlänningsnämndens och bakom den Migrationsverkets tillämpning av regelverket på grund av den bild som man skapar sig av situationen för homosexuella i Iran.

Det avgörande problemet är att homosexuella flyktingar ställs inför en omöjlig situation. Man säger att så länge man inte på något sätt visar sin homosexualitet så kan myndigheterna naturligtvis inte upptäcka att man är homosexuell, och då riskerar man inte heller förföljelse. Det synsättet går stick i stäv med tanken på varje människas rätt till sin egen kärlek och till sin egen sexualitet som en grundläggande mänsklig rättighet.

Praxis har blivit sådan att nästan inga homosexuella får stanna i Sverige på grund av den förföljelse de riskerar. Samtidigt har regeringen i ett praxisbeslut från 1998 pekat på att massmedial uppmärksamhet i Sverige kan vara ett skäl som ger anledning för en människa att få sin ansökan beviljad. Därför kan homosexuella iranska flyktingar i dag tvingas söka publicitet i svenska tidningar som en sista utväg för att få stanna. Detta är någonting som inte minst press och journalister också har pekat på och menat att det är en ur etisk synpunkt ytterst komplicerad situation. Regeringen överlåter ju därmed med öppna ögon till svenska massmedier att i praktiken avgöra vilka människor som ska få en fristad i Sverige.

Fru talman! Det finns mycket att säga om detta. På en punkt vill jag passa på att rätta migrationsministern i hennes svar. Det är inte enligt utlänningslagen den asylsökandes sexuella läggning som ska beaktas. Utlänningslagen talar i dag bara om homosexualitet, och inte om sexuell läggning.

Problemet är att migrationsministern talar om dagens handläggning och om det underlag som Migrationsverket och Utlänningsnämnden använder som om detta var ett tillfredsställande underlag och som om dagens praxis och tillämpning av flyktinglagstiftningen och dagens hantering av flyktingärenden är tillfredsställande.

Min fråga till migrationsministern blir därför: Anser migrationsministern att Migrationsverket och Utlänningsnämnden i dag vet bättre än Amnesty International och UNHCR när det gäller situationen för homosexuella i Iran?

Anf. 77 YVONNE RUWAIDA (mp):

Fru talman! Fru minister! Jag och Tasso Stafilidis genomförde en studieresa till Iran för att undersöka situationen för mänskliga rättigheter i Iran – speciellt homosexuellas situation i Iran. Vi har tidigare följt det arbete som Amnesty och UNHCR har gjort och kunde med egna vittnesmål och upplevelser bekräfta de vittnesmål som Amnesty och UNHCR ger: Det går inte att vara homosexuell i Iran. Om man misstänks vara homosexuell kan man råka ut för prygelstraff. Man kan av Väktarådets personer dras in i en lokal och genomgå olika typer av behandlingar som innebär både terror och förnedring.

Misstanke om homosexualitet har satt människor i fängelse. Där har de inte bara fått vara på oviss, obestämd tid utan rättssäkerhet utan även fått genomgå obehagliga och förnedrande kroppsundersökningar för att ”bevisa” om personen i fråga är homosexuell eller inte. Misstanke om homosexualitet räcker i Iran för att utsättas för förföljelse men också för att i värsta fall bli hängd.

Rättssäkerheten i Iran är obefintlig. Den finns inte. Vi har upplevt den skräck människor känner. Den bedömning som Migrationsverket och Utlänningsnämnden gör i dag är en bedömning som regeringen legitimerar genom att inte agera politiskt. Man kan inte gömma sig bakom den politik som Migrationsverket och Utlänningsnämnden för. På det här viset legitimerar vi en politik där homosexuella iranier skickas tillbaka till förföljelse.

Ministern har också ett ansvar för att myndigheter som Migrationsverket och Utlänningsnämnden men även UD, det vill säga alla de myndigheter som har kontakt med asylsökande, har HBT-kompetens. Jag

skulle också vilja fråga vad ministern gör för att se till att alla myndigheter som på något sätt har kontakt med asylsökande har HBT-kompetens. Den är väldigt dålig i dag. Det är vår erfarenhet av de här myndigheternas arbete. Vad kan ministern göra för detta i framtiden?

Anf. 78 BÖRJE VESTLUND (s):

Fru talman! Jag ber om ursäkt för att jag inte kunde vara med i början av den här debatten. Den här debatten engagerar mig, liksom de andra interpellanterna, och har gjort det under en lång rad av år. Skälet till det är att vi har lärt känna ett stort antal flyktingar som har kommit hit och känt fruktan för sina liv. De har känt fruktan just för att de är homosexuella eller bisexuella. De har känt fruktan för att bli stenade eller dödade på annat sätt om de åker tillbaka till sitt land.

Vi har också lärt känna många, som efter många om och men och mycket lidande i Sverige, har fått stanna kvar av humanitära skäl. Det har alltså inte varit av flyktingskäl. Jag tycker att man i det här sammanhanget måste ställa sig frågan: Var det inte detta man menade när man införde sexuell läggning i den lagstiftning vi hade? Jag hänvisar inte till något enskilt fall i min undran. Det handlar framför allt om varför den lagstiftning som vi faktiskt har stiftat i Sverige inte ska gälla. Det var en stor framgång när vi fick in sexuell läggning som en del i utlänningslagen. Det var en stor framgång, och vi kände att vi hade en grund att stå på.

När man sedan kommer till rättspraxisen visar det sig att den inte håller speciellt långt. Sedan uppstod det här fatala problemet när regeringen beslutade att man skulle ha utlevt sin homosexualitet i det egna landet. Om man utlever sin homosexualitet i Iran kan man inte fly. Då är man död. Det här har vi sett i fall efter fall. Att Iran har kommit så mycket på tapeten beror på att man tillämpar den lagstiftning man har så hårt där. Man dömer konsekvent dem som har ertappats med att vara homosexuella.

Samtidigt tycker jag också att man i de här sammanhangen kan rikta kritik när det gäller det behov som ofta efterfrågas, inte minst från enskilda riksdagsledamöter på olika sätt under många år, om att man ska ha en bra HBT-kompetens.

Vi har arbetat för att få en bättre rapportering när det gäller de så kallade länderrapporterna. Men det räcker uppenbarligen inte. Det avvisas fortfarande människor till Iran varje år. Man finner ingen lösning på detta. Vi befinner oss i princip på samma ställe som för tio år sedan när vi började att arbeta med detta.

Jag skulle vilja vädja till migrationsministern att svara på när vi kan se ett slut på detta så att dessa människor som uppenbarligen har skyddsbehov kan få en fristad i Sverige. Det är ett verkligt problem. Vi har bevisat detta gång på gång i olika sammanhang. Ändå har man inte gjort någonting åt den här lagstiftningen. Vad ska vi göra för att vi ska få en förändring till stånd?

Anf. 79 Statsrådet BARBRO HOLMBERG (s):

Fru talman! Jag skulle vilja börja med det som vi uppenbarligen är överens om, nämligen att lagstiftningen är tillfyllest, även om jag inte tycker att den är riktigt tillfyllest. Lagstiftningen är fullständigt glasklar

på det här området. Om man riskerar förföljelse har man rätt till skydd i Sverige. Som jag sade i mitt svar tidigare har inte förföljelse på grund av sexuell läggning ansetts ligga inom ramen för Genèvekonventionen. Därför har Sverige kompletterat sin lagstiftning, vilket vi gjorde 1997. Då sade vi att förföljelse på grund av homosexualitet, vilket Martin Andreasson helt riktigt påpekade här, ska ge rätt till skydd i Sverige. Det är viktigt att understryka att är man förföljd har man rätt till skydd i Sverige.

Här pågår det nu ett lagstiftningsarbete. Vi har en utredning som nu föreslår att man ska stryka den del av övriga skyddsskäl som säger att man ska få rätt till skydd när man förföljs på grund av homosexualitet. Det ska omfattas av flyktningbegreppet. Här går Sverige faktiskt i bräsch för att hitta en juridisk lösning på detta problem. Vi utvidgar därmed flyktningbegreppet så att också kvinnor, som det ofta handlar om, som förföljs på grund av sitt kön eller människor som förföljs på grund av sin sexuella läggning ska få flyktningstatus i Sverige.

Den här utredningen kom för en månad sedan. Den kommer att skickas ut på remiss. Sedan påbörjas ett nytt lagstiftningsarbete med nya förarbeten till myndigheterna att beakta i bedömningen i de enskilda ärendena.

Myndigheterna har att göra bedömningar i de enskilda ärendena. Det är en mänsklig rättighet att söka asyl. Det är också en mänsklig rättighet att få asyl om man är förföljd. Mänskliga rättigheter är individuella, och så också asylrätten. Det betyder att myndigheterna har att se till det enskilda fallet, till den enskilda individen, och göra en riskbedömning av om den personen riskerar förföljelse vid ett återsändande. Man har att se till den enskilda individens uttryck för vad den riskerar i förhållande till situationen i hemlandet.

Någon frågade om jag anser att Migrationsverket och Utlänningsnämnden vet bättre än Amnesty när det gäller den här situationen. Nej, jag anser inte att man vet bättre, men i sitt underlag har Migrationsverket och Utlänningsnämnden rapporter från Amnesty, från FN-organisationer, från andra internationella organisationer liksom den löpande rapportering som sker. Det är det underlag som Migrationsverket och Utlänningsnämnden har att ta hänsyn till när man gör bedömningar i det enskilda ärendet.

Anf. 80 TASSO STAFILIDIS (v):

Fru talman! Jag blir förvånad. Gång på gång flera år i rad har vi riksdagsledamöter i den här talarstolen försökt påverka våra migrationsministrar och regeringen i den här frågan, men man lyssnar inte. Man lyssnar inte och väljer att inte ta sitt ansvar. Det förvånar mig framför allt eftersom migrationsministern inleder sitt andra anförande med att säga att vi faktiskt är överens på en punkt. Vi är överens om att man ska få skydd när man fruktar för sitt liv. Det är inte konstigt.

Migrationsministern hänvisar till den nya utredningen. Jag vill påtala att det även finns en SOU som heter *Utredningen om homosexuellas situation i samhället* som kom redan 1984. Den föreslog precis samma sak, men det har ingen regering lyft upp på bordet. Det har man bara lagt undan och struntat i. Man har tillsatt en ny utredning i stället för att en gång för alla inse att sexuell läggning måste vara med i flyktningbegrep-

pet, precis som det är i till exempel Kanada, England, Australien och USA där man har lagt in detta i flyktingdefinitionen.

Det problem som jag tycker att migrationsministern blundar för är Migrationsverkets och Utlänningsnämndens tillämpning av lagstiftningen. Det är där problemet ligger. Varför inte göra någonting åt den saken?

Jag har gått igenom väldigt många ärenden. Det finns till exempel en asylsökande från Iran som två gånger har dömts för sexuellt umgänge med andra män, alltså för homosexualitet. Vid båda tillfällena har han ådömts piskstraff och fängelse under lång tid. Vidare har han vid upprepade tillfällen utsatts för tortyr och annan omänsklig behandling. Han har en massa sår och ärr på kroppen, det finns utlåtanden från rättsmedicinsk specialist och så vidare.

Trots alla de här bevisen kommer Migrationsverket och Utlänningsnämnden fram till att han inte riskerar någonting utan bör skickas tillbaka.

Anf. 81 TREDJE VICE TALMANNEN:

Jag får erinra om att vi inte tar upp enskilda ärenden.

Anf. 82 TASSO STAFILIDIS (v):

Men, fru talman, jag tar inte upp något enskilt ärende och har inte nämnt något namn. Jag exemplifierar hur Migrationsverket arbetar.

Anf. 83 TREDJE VICE TALMANNEN:

Vad vi inte kan göra är att anföra synpunkter på hur Migrationsverket har beslutat i ett enskilt ärende. Det handlar inte om ifall det nämns ett namn eller inte utan det handlar om att ministern i det här fallet inte kan gå in och kommentera det. Det är i så fall en fråga om en jämställdhet i debatten.

(TASSO STAFILIDIS (v): Jag förväntar mig inte att ministern ska göra det utan om talmannen lyssnar på vad jag ska komma till, kommer talmannen att förstå att jag inte begär det. Jag vet att ministern inte kan svara på det.

Kan jag fortsätta nu?)

Ja.

Anf. 84 TASSO STAFILIDIS (v):

Fru talman! Det finns otaliga exempel, och vi hamnar återigen i Iran. Alla exempel som vi kan hitta i medierna handlar om Iran. När medierna väljer att lyfta fram personer är det DN och dess journalister och redaktörer som avgör vem som ska få skydd i Sverige. Det kan väl inte kallas rättstrygghet i den svenska lagstiftningen att det ska vara Dagens Nyheter och andra medier som ska avgöra vilka som ska få skydd i Sverige, framför allt när det finns sådan här bevisning.

Som både jag och Yvonne Ruwaida tidigare har påpekat var vi missnöjda både med regeringens passivitet och med den icke-aktion som vi har sett från Migrationsverket och Utlänningsnämnden. Man kan ju fråga sig varför Migrationsverket och Utlänningsnämnden inte överlämnar ett

nytt ärende till regeringen för att ompröva praxisbeslutet. Det är ju det som krävs eftersom regeringen inte själv kan ompröva praxisbeslutet.

Jag frågar mig: Varför överlämnar man inte ett sådant ärende utan gömmer sig bakom det gamla praxisbeslutet, som man återanvänder gång på gång?

Den studieresa som jag och Yvonne gjorde resulterade bland annat i en rapport, som vi har överlämnat till riksdagen och som jag också kommer att överlämna till Migrationsverket. Vi skulle gärna vilja fortsätta den här diskussionen om vad man skulle kunna göra. Vi som ställer frågor vill ju vara överens. Vi vill inte ha konflikter och olika åsikter i den här frågan, men vi vill att någonting görs.

Anf. 85 MARTIN ANDREASSON (fp):

Fru talman! Vi som har deltagit i debatten har ju allihop påpekat att det centrala i problemet inte är hur lagstiftningen är utformad utan hur den tillämpas. Ministern konstaterar då att vi är överens om att det inte är lagstiftningen som är problemet, och jag tycker att det i och för sig är väldigt trevligt att man försöker se saker och ting från den ljusa sidan, men frågan är om det inte faktiskt går över gränsen att ministern då ägnar större delen av sin svarsreplik åt att utveckla ett resonemang kring den sak som ingen av interpellanterna har ansett vara det centrala problemet, nämligen hur lagstiftningen är utformad i sin bokstav. Det handlar ju i stället om hur myndigheterna tillämpar lagstiftningen i dag.

För att bara kort beröra den utredning som nu finns vill jag säga att den dessutom är en av tyvärr många utredningar på det flyktingpolitiska området vars hantering regeringen har vanskött. Det var en utredning som man från början utlovade skulle vara klar i oktober 2002 men som inte ens tillsattes förrän våren 2003. Från början var det tänkt att Sverige skulle vara ett föregångsland inom EU. På grund av vårt drojsmål får vi väl nu se ifall den här lagstiftningen kan träda i kraft före eller först i samband med genomförandet av skyddsgrundsdirektivet.

Ministerns svar visar dock att hon uppenbarligen inte har något problem med hur dagens lagstiftning tillämpas i praktiken av myndigheter. Det finns tydligen inget problem med det kunskapsunderlag som man använder sig av i dag. Uppenbarligen finns det inte heller något problem med att regeringens praxisbildande beslut från 1998 i praktiken gör att det blir enskilda tidningsredaktioner som tvingas avgöra människors öden genom att utgången i ett enskilt flyktingärende blir avhängigt av om en journalist råkar intressera sig för fallet eller inte.

Enligt mitt sätt att se det är detta långt ifrån en rättssäker hantering. Jag vill upprepa min fråga om ministern anser att Migrationsverket och Utlänningsnämnden i dag har ett tillräckligt kunskapsunderlag för att bedöma frågor rörande flyktingärenden där förföljelsen är kopplad till sexuell läggning.

Anf. 86 YVONNE RUWAIDA (mp):

Fru talman! Frågan om svensk flyktingpolitik är ju i slutändan ändå regeringens ansvar. Den här frågan har diskuterats under väldigt lång tid av oss fyra debattörer, men också flera andra från flertalet partier i riksdagen har gång på gång tagit upp den. Den har diskuterats årligen, men ändå har regeringen inte ansett att man behöver agera på något sätt.

En av de enklaste saker som jag tycker att man borde komma fram till är att se till att Migrationsverket, Utlänningsnämnden och UD:s ambasadpersonal som gör länderrapporter och annat har HBT-kompetens. Vad görs för att man där ska få HBT-kompetens?

Jag skulle återigen vilja fråga ministern – jag tycker inte att jag tidigare fick ett svar på den frågan – vad ministern kan göra här. Det är ministerns ansvarsområde. Hur hanteras asylsökande av svenska myndigheter? Jag vill få svar som gäller alla de aktuella tre områdena. Hur ska man där få HBT-kompetens? Man har stora brister i det avseendet. Det framgår också av den rapport som Tasso Stafilidis alldeles nyss överlämnade till migrationsministern.

Ett problem är den bedömning som man gör av homosexuellas situation i Iran. Går det att vara hemlig med sin homosexualitet? Är det lämpligt att man ska behöva hemlighålla sin sexuella läggning för att inte riskera att utsättas för någonting, och går det?

Jag tycker att det sätt som man hanterar homosexuella asylsökande från Iran på visar att den lagstiftning som vi i dag har bara blir ett papper utan värde, och det är inte det som är meningen.

Anf. 87 BÖRJE VESTLUND (s):

Fru talman! Jag var för väldigt många år sedan – jag kommer inte ihåg hur många år, men Maj-Lis Lööv var invandrarminister, som det hette på den tiden – tillsammans med några kamrater och diskuterade de här frågorna med henne. Hon svarade, ungefär som migrationsministern gör i dag, att man hade en utredning i arbete. Det var just den utredning som Tasso Stafilidis hänvisade till och som skulle leda till att hanteringen av de här frågorna skulle förbättras i framtiden.

Jag måste säga att det är väldigt tråkigt att man fortsätter på precis samma sätt. Visserligen har jag nu tagit säte och stämma i denna fantastiska kammare, men det är precis samma argumentation som vi möter. Jag skulle vilja säga att det kanske inte heller är något problem med en avvikande hudfärg, om man stänger in personen i fråga i ett mörkt rum och släcker lyset. Då kanske inte det är något problem. Då kanske inte det uppenbara finns, att man har en annan hudfärg.

Jag inser att detta är ett absurt resonemang. Men jag skulle också kunna hänvisa till olika rättsfall. Problemet är bara att de rättsfallen börjar bli så många och det händer ingenting. Det aktiva arbetet för att få en ändring till stånd har pågått så länge.

Det är framför allt Iran som har varit i skottgluggen, men de här diskussionerna har även förts om andra länder. Jag beklagar verkligen att vi inte har kommit mycket längre.

Låt oss säga att det är drygt tio år sedan jag pratade med Maj-Lis Lööv. Det är alldeles för lång tid och alldeles för många människor som inte har fått sina skyddsbehov tillgodosedda här.

Låt oss göra någonting nu! Låt oss inte bara hänvisa till utredningar och den vanliga retoriken som man har i den här kammaren. Låt oss säga att vi nu faktiskt är beredda att göra någonting. Om vi nu är överens om att det inte är problem med lagstiftningen som sådan så finns det ändå ett stort problem. Lagstiftaren säger en sak och rättsinstanserna säger en annan. Då måste man titta på det problemet.

Anf. 88 Statsrådet BARBRO HOLMBERG (s):

Fru talman! Jag tycker att kritiken är lite orättvis. Börje Vestlund säger att han talade med Maj-Lis Löow för tio år sedan och att det inte har hänt något. Men visst har det väl hänt någonting!

Faktum är att vi ändrade lagen 1997. Vi förde då inte in det vi nu talar om i flyktingbegreppet. Det var en lång diskussion där man tog upp om man verkligen ska anse kvinnor, homosexuella eller människor med annan sexuell läggning vara en särskild samhällsgrupp. Det var många som tyckte att det var diskriminerande att se det så. Därför lade man in det som en särskild skyddsgrund i utlänningslagen.

Nu ser diskussionen annorlunda ut, både internationellt, inom EU och i Sverige.

Yvonne Ruwaida säger att migrationspolitiken är regeringens ansvar. Det är den absolut. Men om man inte kan påverka tillämpningen, vilket regeringen inte kan, är det ganska fruktlöst att gå den vägen. Om man däremot kan påverka lagstiftningen, vilket regering och riksdag har i sina händer, är det för mig något mera fruktbart att gå den vägen. Därför förvånar det mig att ni inte ser att vi nu har en utredning, ett lagstiftningsarbete på gång på just detta område.

Under hösten eller tidiga våren kommer ett förslag att läggas på riksdagens bord. Det blir den grund som myndigheterna då har att utgå från i sin bedömning i de enskilda ärendena.

Yvonne Ruwaida och Martin Andreasson nämnde HBT-kompetens. Jag tror att det är riktigt att det saknas på en hel del områden. Där har Migrationsverket tillsammans med Ombudsmannen mot diskriminering på grund av sexuell läggning och RFSL arbetat fram riktlinjer för både handläggning och bedömning i ärenden där förföljelse på grund av homosexualitet åberopas. Det kan för de enskilda vara svårt att tala om dessa saker eftersom de är av väldigt privat natur. Då kan det vara svårt att berätta om sina upplevelser. Det kan vara svårt att för utredaren tala om det man har upplevt i sitt hemland. Därför är det viktigt med val av utredare – om det ska vara en man eller kvinna – val av ombud och inte minst val av tolk. I riktlinjerna sägs att det är oerhört viktigt att man talar med den sökande så att man hör om den sökande har några speciella önskemål när det gäller just den typen av frågor.

Riktlinjerna innehåller flera saker som jag tror är väldigt bra, som syftar just till att öka kompetensen. Naturligtvis räcker det inte med riktlinjer utan det måste också finnas en utbildning och en diskussion inom verken. Det är också något som pågår inom Migrationsverket.

Jag tror att det är riktigt att det är någonting som man måste arbeta vidare med. Det som har påbörjats måste fördjupas.

Anf. 89 TASSO STAFILIDIS (v):

Fru talman! Nu tycker jag att ministern har något konkret att komma med. Jag tar migrationsministern på orden. Jag hör att hon nu lovar att man i den nya lagstiftningen kommer att lyfta in sexuell läggning i flyktingbegreppet. Då kommer det också att finnas tydliga riktlinjer och förarbetstexter till lagstiftningen. De kommer att vara det medel som vi kan förändra tillämpningen hos myndigheterna med. Den funkar ju inte i dag. Fortfarande i dag utvisas människor trots att de har välgrundad fruktan för förföljelse på grund av sin homosexualitet.

Jag är väldigt nöjd med det som ministern säger. Vi ska alla hjälpas åt för att få en så bra lagstiftningslösning som möjligt. Den ska också vara så tydlig som möjligt, så att man nästan får skriva myndigheterna på näsan hur de ska gå till väga i de här fallen.

HBT-kompetensen som har tagits upp är givetvis A och O. Jag har tagit del av riktlinjerna och sett hur arbetet har utvecklats under de senaste åren på Migrationsverkets enhet i Malmö. Det är mycket positivt. Förvisso heter vägledningen En vägledning om viss sexuell läggning, vilket jag inte riktigt begriper. Man syftar väl på homosexualitet. Det är viktigt att vi går från denna kammare i dag och har den tilliten till varandra.

Jag litar nu på migrationsministerns ord att vi kommer att få en lagstiftning skyndsamt till riksdagen. Vi förväntar oss också lösningar på det vi i dag har ifrågasatt, där ministern inte anser sig kunna göra någonting i nuläget utan kommer att lösa det med lagstiftning.

Anf. 90 Statsrådet BARBRO HOLMBERG (s):

Fru talman! Det var en fråga som jag inte hann svara på tidigare som jag tänkte svara på. Det gäller det som sades om att låta DN avgöra, vilket jag menar är helt fel. Lagstiftningen ser sådan ut och följer helt och hållet den internationella flyktingrätten. Som jag sade tidigare, vad myndigheterna har att bedöma är den risk som vederbörande kan utsättas för vid ett återsändande.

Det finns ett särskilt begrepp inom utlänningsrätten som heter flykting "sur place", alltså "sur place"-begreppet. I det land där man befinner sig som asylsökande kan det vara så att man, när man kommer, inte har tillräckliga skäl för att få stanna. Det är inte tillräckligt stor risk att återsända vederbörande. Men om man öppet manifesterar kritik mot regimen eller på något sätt utsätter sig själv för fara kan man få flyktinggrundande skäl vid det tillfället. Det handlar inte om att man låter medierna avgöra utan det är någonting som ingår i den internationella flyktingrätten. Det är viktigt att påpeka att det är ett begrepp som alla länder använder utifrån den internationella flyktingrätten.

Överläggningen var härmed avslutad.

13 § Svar på interpellation 2003/04:381 om irakiska flyktingar

Anf. 91 Statsrådet BARBRO HOLMBERG (s):

Fru talman! Yvonne Ruwaida har frågat mig hur jag avser att agera för att de irakiska asylsökande i Sverige ska få uppehållstillstånd.

Yvonne Ruwaida har nyligen riktat en interpellation till mig med samma fråga, som jag besvarade den 2 mars i år. Som framgår av svaret är det väl känt att säkerhetsläget inte är stabilt i hela Irak.

Som Yvonne Ruwaida vet kan regeringen inte påverka utlänningsmyndigheternas handläggning av enskilda ärenden. Låt mig här bara säga att de irakiska asylsökande, som är flyktingar enligt 1951 års flyktingkonvention och utlänningslagen, får permanent uppehållstillstånd i Sve-

rige. Detsamma gäller dem som är skyddsbehövande i övrigt enligt utlänningslagen.

I övrigt får jag hänvisa till mina svar på interpellation 2003/04:271 av Yvonne Ruwaida och fråga 2003/04:907 av Ulla Hoffmann.

Anf. 92 YVONNE RUWAIDA (mp):

Fru talman och fru minister! Jag har återigen med ganska kort mellanrum ställt en fråga som handlar om de asylsökande som befinner sig i Sverige och som kommer från Irak. Många av dem är kurder. Anledningen till att jag har fått ta upp samma fråga med så kort varsel är den utveckling som vi ser i Irak.

Jag varnade redan vid förra interpellationsdebatten vi hade den 2 mars för att den situation vi hade i Irak då var instabil. Hela rättsväsendet hade havererat. Våld och kriminalitet var utbrett. Vi hade precis haft ett terrordåd i Arbil där över 100 människor dödades och hundratals skadades. Det var kontinuerligt terrordåd över hela Irak. Samtidigt hade man från Migrationsverket gjort en bedömning att situationen i Irak är så stabil att personer som har lämnat Irak ska kunna återvända. Det var olika vägledande beslut som man fattade från Migrationsverket.

Nu är situationen inte längre krigsliknande. Det pågår ett krig i Irak, skulle jag vilja säga. Bara i Falluja vet vi att minst 700 irakier har dödats. Över 1 400 har skadats, minst. Irak är nu så farligt att flertalet länder – Frankrike, Tyskland och Ryssland – nu uppmanar alla sina medborgare att lämna Irak. Det är ett krig i Irak. Jag varnade för det. Jag sade att det förmodligen kommer att komma och att det var väldigt dumt ifall vi nu fattade beslut att folk ska återvända.

Vad kommer nu att hända? Ska dessa flyktingar sitta i Sverige efter att de har fått avslag på sina asylansökningar för att man från Migrationsverket tyckte att läget i Irak är stabilt? Ska de nu sitta här i åratal med sina avslag och leva i ett ingenmansland? Det är vad det innebär. Dessa flyktingar får avslag på grund av Migrationsverkets bedömning och för att regeringen inte vågar gå in och säga att det i Irak är en krigsliknande situation.

De kommer att sitta i ett ingenmansland och vara värda ingenting. De har inga mänskliga rättigheter. De kommer att sitta och vänta på att det förhoppningsvis kommer att bli stabilare och lugnare i Irak så att man kan skicka tillbaka folk med tvång. Situationen för de människorna blir bara alltmer olidlig. De har redan väntat en väldigt lång tid.

Sedan blev jag också väldigt orolig över Migrationsverkets agerande när det gällde vad man baserade sin bedömning av situationen i Irak på. De svar jag fick av Migrationsverket har jag verkligen funderat över. Som jag berättade sade Migrationsverket i en artikel att man hade konstaterat att situationen i Irak var stabil därför att andra EU-länder hade gjort det och därför att vi i Sverige nu har en strävan att harmonisera EU-politiken. Då tar vi hänsyn till de andra EU-länderna.

Det var ett av skälen till att Migrationsverket gjorde sin bedömning att situationen i Irak är stabil. Å ena sidan säger migrationsministern att man ska ha harmonisering, å andra sidan att de visst ska göra sina egna bedömningar. Men det har de inte gjort. Det har de själva skrivit på papper. Det skulle jag vilja att migrationsministern berörde en gång till så att jag får klarhet i den frågan.

Anf. 93 Statsrådet BARBRO HOLMBERG (s):

Fru talman! Jag tror att vi säkert är överens om situationen i Irak. Det har hänt en rad olika positiva saker i Irak. Den provisoriska konstitutionen undertecknades den 8 mars. Enligt det dokumentet ska den irakiska staten vara en federal och demokratisk republik. Islam ska vara landets officiella religion och också utgöra en källa till lagstiftning. Det står också att de officiella språken ska vara arabiska och kurdiska. Enligt den provisoriska konstitutionen ska en suverän irakisk interimregering tillsättas den 30 juni 2004.

Samtidigt vet vi att säkerhetsläget i Irak fortfarande är väldigt dåligt, vilket Yvonne Ruwaida också talar om. Det är bekymmersamt. Vi har sett en rad olika terrordåd och kidnappningar på senare tid. Vi vet att situationen i vissa delar av Irak fortfarande är mycket instabil. Vi vet också att det är en ökad brottslighet – detta i ett land där man ännu inte har byggt upp en polismyndighet. Det finns 210–220 poliser i landet, och många av dem saknar utbildning. Visst finns det väldigt mycket kvar att göra.

All den information som Yvonne Ruwaida har och som jag har och som finns i rapporter har också Migrationsverket. Det är den information som Migrationsverket har. Man måste naturligtvis hela tiden följa utvecklingen i Irak, och nu måste man följa den dag för dag och se hur utvecklingen ser ut. Det är vad som ligger till grund för de beslut som Migrationsverket fattar i de enskilda ärendena.

Anf. 94 YVONNE RUWAIDA (mp):

Fru talman! Jag tycker inte att vi gör samma bedömning av läget i Irak. Vi verkar vara väldigt långt ifrån varandra. Jag tycker att det är krig i Irak. Jag tycker inte att man kan säga att det är osäkert i delar av Irak. Det är nu så osäkert och en sådan krigssituation att flertalet länder uppmanar sina medborgare att åka därifrån.

Redan innan har vi sett att internationella organisationer haft svårt att få människor som vill jobba i Irak därför att säkerhetsläget har varit så ansträngt. Nu pågår det ett uppenbart krig. Jag kan inte kalla det någonting annat. Vi har allt från så kallade F 16-plan som bombar olika kvarter i Falluja. Vi har bombningar i förorter till Bagdad. Det är ett krig som pågår. Dödstalen överstiger många veckor dem som var under det som innan var kriget.

Det som har hänt med de irakiska asylsökande är att de tidigare har väntat. De har väntat på beslut från Migrationsverket och Utlänningsnämnden. De har avvaktat under flertalet år eftersom det varit svårt att bedöma läget i Irak. Först var det ett eventuellt krig som skulle komma, sedan var det ett krig och därefter var det ett säkerhetsläge som gjorde att UNHCR gjorde rekommendationen att man inte skulle skicka tillbaka flyktingar. Man uppmanade: Skicka inte tillbaka flyktingar! Dessutom är arbetslösheten hög i Irak. Basbehoven kan inte tillgodoses. Det gäller vatten, säkerhet, bostäder och allting.

Sedan råkade UNHCR en enda gång lyfta sin rekommendation. Då passade flertalet länder på att säga: Okej, nu är det stabilt. Flera EU-länder har legat på och velat skicka tillbaka människor till Irak. Det är vad det handlar om. Bara någon vecka efter det att vi hade debatten här i kammaren ändrade UNHCR sin rekommendation och sade: Skicka inte

tillbaka människor! Det var en missbedömning. Nu har man en tydlig rekommendation: Skicka inte tillbaka människor! Man ser ännu mer allvarligt på situationen i dag än vad man gjorde tidigare.

Jag tror inte att det kommer att vara lugnt och säkert i Irak om en månad eller ett eller två år. Jag hoppas att det blir så. Men vad händer med dem som redan har väntat i flera år? Med Migrationsverkets vägledande beslut kommer de nu att få avslag på sina ansökningar för att man bedömer att läget i Irak är så stabilt. De har inget skäl att söka asyl i Sverige. De får avslag. Just nu skickar man inte tillbaka dem. Man tvingar dem inte tillbaka. Men hur många år till får de sitta här i Sverige? Vilket människovärde har människor som har fått sina asylansökningar avslagna och bara ska vänta? De har redan väntat i flera år.

Den bedömning man gör är att det löser sig, att det delvis är ett säkert läge på en del ställen och att det nog blir bra. Läs UNHCR:s hemsida och hur de beskriver situationen i Irak! De vädjar, liksom det irakiska styrande rådet: Skicka inte tillbaka folk! Vi har fullt upp som vi har det. Det är inte bara säkerhetsläget, utan vi har också en hög arbetslöshet. Först måste vi skapa mer stabilitet.

Jag tror att det kommer att ta väldigt många år. Jag önskar att det vore annorlunda, men det realistiska är att det kommer att ta väldigt lång tid.

Jag fick inte svar på frågan när det gällde om Migrationsverket ska ta hänsyn till de bedömningar som görs i andra EU-länder. Migrationsministern sade förra gången till mig att de inte ska göra det. Samtidigt har Migrationsverket skrivit att de har gjort det.

Anf. 95 Statsrådet BARBRO HOLMBERG (s):

Fru talman! Den rapportering som Migrationsverket har är de MR-rapporter som finns, UNHCR:s material och bedömning av läget i Irak och Amnesty:s rapporter. Det är också de rapporteringar som sker i andra EU-länder. I den meningen tar man in information. Det görs studieresor från olika länder, och det är någonting som alla länder delar med sig av till varandra. Migrationsverket följer den löpande rapportering som sker från Irak eftersom, som jag sade tidigare, det är en situation där läget förändras från dag till dag.

Detta är det underlag som Migrationsverket har när man fattar beslut i enskilda ärenden. Återigen vill jag säga att regeringen inte kan gå in och ändra på beslut som Migrationsverket har fattat.

Anf. 96 YVONNE RUWAIDA (mp):

Fru talman! Migrationsministern har som tradition att säga att Migrationsverket och Utlänningsnämnden tar hänsyn till det underlag som UNHCR och Amnesty ger. Jag märker inte alltid det i de beslut som Migrationsverket tar.

När det gäller Irak är UNHCR och Amnesty väldigt tydliga: Skicka inte tillbaka folk, inte heller frivilligt, inte heller de som vill, därför att Irak klarar inte av det! Ta ert ansvar och låt människor få stanna i era länder! Låt dem bygga upp sina liv där! Det är vad både Amnesty och UNHCR säger.

UNHCR ändrade sig under några veckor. Det var just när vi hade den förra interpellationsdebatten. Sedan ändrade man sig tillbaka, därför att situationen har väldigt tydligt förändrats konstant mot det sämre ända sedan i julas.

När det gäller den bedömning som Migrationsverket gjorde i de vägledande besluten har Lars Pahlsson från Migrationsverket skrivit i en artikel att en av anledningarna till att man tog beslut om att Irak är säkert var att Sverige har som ambition att harmonisera flyktingpolitiken inom EU. Därför tog man hänsyn till de bedömningar som gjordes i andra EU-länder. Det var ett av skälen. Det kan inte bli tydligare. Skriver man från Migrationsverkets sida på papper att det som har styrt Migrationsverkets bedömning är att vi ska ha en harmoniserad EU-politik och att man därför har tagit hänsyn till de bedömningar som har gjorts av Tyskland, Frankrike och så vidare strider det mot att man ska vara självständig.

Anf. 97 Statsrådet BARBRO HOLMBERG (s):

Fru talman! Jag tror att jag också i den förra interpellationsdebatten och i mitt svar då sade att man självfallet påverkas av varandra, på det sättet att man delar den information som finns. Migrationsverkets personal åkte för ett antal månader sedan på en studieresa till norra Irak och rapporterade om läget där. Den typ av information som svenska Migrationsverket inhämtar används och bedöms självfallet också i andra EU-länder, och i andra länder över huvud taget, på samma sätt som vi tar in information från de andra EU-länderna. Det är en informationsbas som vi delar, och vi gör oftast samma bedömningar.

Återigen: Det beslut som Migrationsverket fattade handlade om att det inte finns något som gör att man generellt kan säga att människor från Irak har asylskäl. Det finns områden i norra Irak där det inte alls är en så instabil situation som i andra delar av Irak, och det är någonting som man måste ta hänsyn till. Om människor har flyktingskäl får de naturligtvis stanna i Sverige. Om människor har andra skyddsskäl får de också stanna i Sverige. Men det måste göras individuella bedömningar i varje enskilt ärende, och det är någonting som måste göras av de myndigheter vi har.

Överläggningen var härmed avslutad.

14 § Hänvisning av ärenden till utskott

Föredrogs och hänvisades
Propositioner
2003/04:106 till trafikutskottet
2003/04:136 till bostadsutskottet

Skrivelse
2003/04:125 till socialutskottet

Redogörelse
2003/04:NR1 till utrikesutskottet

15 § Förnyad bordläggning

Föredrogs och bordlades åter
Arbetsmarknadsutskottets betänkande 2003/04:AU6 (förnyad behandling)

Miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2003/04:MJU13

Skatteutskottets betänkanden 2003/04:SkU27 och SkU28

Bostadsutskottets betänkanden 2003/04:BoU8 och BoU7

Justitieutskottets betänkande 2003/04:JuU22

Skatteutskottets betänkande 2003/04:SkU29

16 § Bordläggning

Anmälades och bordlades

Proposition

2003/04:133 Överföring av periodiseringsfond och expansionsfond vid ombildning till aktiebolag, m.m.

Motioner

med anledning av skr. 2003/04:114 Strategisk exportkontroll 2003 – krigsmateriel och produkter med dubbla användningsområden

2003/04:U22 av Berit Jóhannesson m.fl. (v)

2003/04:U23 av Holger Gustafsson m.fl. (kd)

2003/04:U24 av Lars Ångström och Lotta N Hedström (mp)

med anledning av framst. 2003/04:RRS3 Riksrevisionens styrelses framställning angående länens infrastrukturplanering

2003/04:T2 av Johnny Gylling m.fl. (kd)

med anledning av framst. 2003/04:RRS7 Riksrevisionens styrelses framställning angående arbetslöshetsförsäkringens hantering på arbetsförmedlingen

2003/04:A7 av Anders G Högmark m.fl. (m, fp, kd, c)

17 § Anmälan om interpellationer

Anmälades att följande interpellationer framställdes

den 13 april

2003/04:428 av *Annelie Enochson* (kd) till justitieminister Thomas Bodström

Regeringens hantering av frågan om tomträtter

den 14 april

Prot. 2003/04:95
14 april

2003/04:429 av *Tobias Krantz* (fp) till miljöminister Lena Sommestad
Liberalare regler för strandskyddet

Interpellationerna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 20 april.

18 § Anmälan om frågor för skriftliga svar

Anmäldes att följande frågor för skriftliga svar framställdes

den 14 april

2003/04:1066 av *Niclas Lindberg* (s) till näringsminister Leif Pagrotsky
Storföretagens betalningsmoral

2003/04:1067 av *Carina Hägg* (s) till statsrådet Ulrica Messing
Tillgänglighet i kollektivtrafiken

2003/04:1068 av *Henrik S Järrel* (m) till statsrådet Mona Sahlin
Tioårsdagen av M/S Estonias förlisning

2003/04:1069 av *Kenneth Johansson* (c) till socialminister Lars Engqvist
Nationellt stöd till patientinformation

Frågorna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 20 april.

19 § Anmälan om skriftliga svar på frågor

Anmäldes att skriftliga svar på följande frågor inkommit

den 14 april

2003/04:1004 av *Tina Acketoft* (fp) till socialminister Lars Engqvist
Sjukvårdens ansvar för vårdanställdas rehabilitering vid missbruk av läkemedel

2003/04:1016 av *Tina Acketoft* (fp) till socialminister Lars Engqvist
Socialstyrelsens regionaliserade tillsyn av vården och de vårdanställda

2003/04:1021 av *Jörgen Johansson* (c) till socialminister Lars Engqvist
Avreglering av läkemedel

2003/04:1033 av *Marita Aronson* (fp) till socialminister Lars Engqvist
Patientsäkerhet

Svaren redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 20 april.

Prot. 2003/04:95
14 april

---

20 § Kammaren åtskildes kl. 14.07.

Förhandlingarna leddes
av andre vice talmannen från sammanträdet början till och med 1 §
anf. 18,
av tredje vice talmannen därefter till och med 5 § anf. 30 (delvis),
av förste vice talmannen därefter till och med 11 § anf. 72 (delvis) och
av tredje vice talmannen därefter till sammanträdet slut.

Vid protokollet

PER PERSSON

/Monica Gustafson

1 § Aktuell debatt: Problem och utmaningar i sjukvården.....	1
Anf. 1 GÖRAN HÄGGLUND (kd)	1
Anf. 2 Socialminister LARS ENGQVIST (s).....	1
Anf. 3 GÖRAN HÄGGLUND (kd)	5
Anf. 4 CRISTINA HUSMARK PEHRSSON (m).....	6
Anf. 5 BO KÖNBERG (fp).....	8
Anf. 6 INGRID BURMAN (v).....	9
Anf. 7 KENNETH JOHANSSON (c)	11
Anf. 8 KERSTIN-MARIA STALIN (mp).....	12
Anf. 9 Socialminister LARS ENGQVIST (s).....	14
Anf. 10 GÖRAN HÄGGLUND (kd).....	15
Anf. 11 CRISTINA HUSMARK PEHRSSON (m).....	16
Anf. 12 BO KÖNBERG (fp)	17
Anf. 13 INGRID BURMAN (v).....	17
Anf. 14 KENNETH JOHANSSON (c)	18
Anf. 15 KERSTIN-MARIA STALIN (mp).....	18
Anf. 16 Socialminister LARS ENGQVIST (s).....	19
Anf. 17 GÖRAN HÄGGLUND (kd).....	20
Anf. 18 Socialminister LARS ENGQVIST (s).....	21
2 § Anmälan om återtagande av plats i riksdagen	21
3 § Anmälan om kompletteringsval till utbildningsutskottet.....	22
4 § Anmälan om fördröjda svar på interpellationer.....	22
5 § Svar på interpellation 2003/04:387 om primärvårdens framtid	23
Anf. 19 Socialminister LARS ENGQVIST (s).....	23
Anf. 20 Andre vice talman KERSTIN HEINEMANN (fp).....	24
Anf. 21 TOMAS HÖGSTRÖM (m).....	25
Anf. 22 LARS GUSTAFSSON (kd)	25
Anf. 23 KENNETH JOHANSSON (c)	26
Anf. 24 Socialminister LARS ENGQVIST (s).....	27
Anf. 25 Andre vice talman KERSTIN HEINEMANN (fp).....	28
Anf. 26 TOMAS HÖGSTRÖM (m).....	29
Anf. 27 LARS GUSTAFSSON (kd)	29
Anf. 28 KENNETH JOHANSSON (c)	30
Anf. 29 Socialminister LARS ENGQVIST (s).....	30
Anf. 30 Andre vice talman KERSTIN HEINEMANN (fp).....	31
Anf. 31 Socialminister LARS ENGQVIST (s).....	31
6 § Svar på interpellation 2003/04:385 om förskrivningen av dextropropoxifen.....	32
Anf. 32 Socialminister LARS ENGQVIST (s).....	32
Anf. 33 CECILIA WIKSTRÖM (fp).....	32
Anf. 34 Socialminister LARS ENGQVIST (s).....	33
Anf. 35 CECILIA WIKSTRÖM (fp).....	34
Anf. 36 Socialminister LARS ENGQVIST (s).....	34
Anf. 37 CECILIA WIKSTRÖM (fp).....	34

7 § Svar på interpellation 2003/04:354 om bostad till nya invånare	35
Anf. 38 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s).....	35
Anf. 39 RIGMOR STENMARK (c)	36
Anf. 40 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m)	37
Anf. 41 NINA LUNDSTRÖM (fp).....	38
Anf. 42 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s).....	39
Anf. 43 RIGMOR STENMARK (c)	40
Anf. 44 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m)	41
Anf. 45 NINA LUNDSTRÖM (fp).....	41
Anf. 46 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s).....	42
Anf. 47 RIGMOR STENMARK (c)	42
8 § Svar på interpellation 2003/04:382 om Dalarö folkhögskolas punktskriftsutbildning	43
Anf. 48 Statsrådet HANS KARLSSON (s).....	43
Anf. 49 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m)	44
Anf. 50 Statsrådet HANS KARLSSON (s).....	45
Anf. 51 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m)	45
Anf. 52 Statsrådet HANS KARLSSON (s).....	46
9 § Svar på interpellation 2003/04:408 om validering	46
Anf. 53 Statsrådet LENA HALLENGREN (s)	46
Anf. 54 TORSTEN LINDSTRÖM (kd).....	47
Anf. 55 Statsrådet LENA HALLENGREN (s)	49
Anf. 56 TORSTEN LINDSTRÖM (kd).....	49
Anf. 57 Statsrådet LENA HALLENGREN (s)	50
Anf. 58 TORSTEN LINDSTRÖM (kd).....	52
Anf. 59 Statsrådet LENA HALLENGREN (s)	52
10 § Svar på interpellation 2003/04:409 om kvalitet inom barnomsorgen	53
Anf. 60 Statsrådet LENA HALLENGREN (s)	53
Anf. 61 MARIAM OSMAN SHERIFAY (s).....	54
Anf. 62 Statsrådet LENA HALLENGREN (s)	55
Anf. 63 MARIAM OSMAN SHERIFAY (s).....	56
Anf. 64 Statsrådet LENA HALLENGREN (s)	57
11 § Svar på interpellation 2003/04:370 om Migrationsverkets resurser	57
Anf. 65 Statsrådet BARBRO HOLMBERG (s)	57
Anf. 66 ANNE-MARIE EKSTRÖM (fp)	58
Anf. 67 GUSTAV FRIDOLIN (mp).....	59
Anf. 68 Statsrådet BARBRO HOLMBERG (s)	60
Anf. 69 ANNE-MARIE EKSTRÖM (fp)	61
Anf. 70 GUSTAV FRIDOLIN (mp).....	62
Anf. 71 Statsrådet BARBRO HOLMBERG (s)	63
Anf. 72 ANNE-MARIE EKSTRÖM (fp)	64
Anf. 73 Statsrådet BARBRO HOLMBERG (s)	64
12 § Svar på interpellation 2003/04:373 om praxis i flyktingärenden gällande homosexuella i Iran	65
Anf. 74 Statsrådet BARBRO HOLMBERG (s)	65

Anf. 75 TASSO STAFILIDIS (v)	66
Anf. 76 MARTIN ANDREASSON (fp)	67
Anf. 77 YVONNE RUWAIDA (mp)	68
Anf. 78 BÖRJE VESTLUND (s)	69
Anf. 79 Statsrådet BARBRO HOLMBERG (s)	69
Anf. 80 TASSO STAFILIDIS (v)	70
Anf. 81 TREDJE VICE TALMANNEN	71
Anf. 82 TASSO STAFILIDIS (v)	71
Anf. 83 TREDJE VICE TALMANNEN	71
Anf. 84 TASSO STAFILIDIS (v)	71
Anf. 85 MARTIN ANDREASSON (fp)	72
Anf. 86 YVONNE RUWAIDA (mp)	72
Anf. 87 BÖRJE VESTLUND (s)	73
Anf. 88 Statsrådet BARBRO HOLMBERG (s)	74
Anf. 89 TASSO STAFILIDIS (v)	74
Anf. 90 Statsrådet BARBRO HOLMBERG (s)	75
13 § Svar på interpellation 2003/04:381 om irakiska flyktingar	75
Anf. 91 Statsrådet BARBRO HOLMBERG (s)	75
Anf. 92 YVONNE RUWAIDA (mp)	76
Anf. 93 Statsrådet BARBRO HOLMBERG (s)	77
Anf. 94 YVONNE RUWAIDA (mp)	77
Anf. 95 Statsrådet BARBRO HOLMBERG (s)	78
Anf. 96 YVONNE RUWAIDA (mp)	78
Anf. 97 Statsrådet BARBRO HOLMBERG (s)	79
14 § Hänvisning av ärenden till utskott	79
15 § Förnyad bordläggning	80
16 § Bordläggning	80
17 § Anmälan om interpellationer	80
18 § Anmälan om frågor för skriftliga svar	81
19 § Anmälan om skriftliga svar på frågor	81
20 § Kammaren åtskildes kl. 14.07	82

Prot. 2003/04:95
14 april

Elanders Gotab, Stockholm 2004